

**„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA HAJNÓWKA
NA LATA 2012– 2016
Z PRESPEKTYWĄ DO 2019 ROKU”
(projekt)**

WYKONAWCA:

mgr inż. Joanna Sawicka
Agnieszka Tomaszewska

HYDROS
JACEK SAWICKI I JOANNA SAWICKA
SPÓŁKA CYWILNA
Firma konsultingowo - projektowa

Wrzesień 2012r.

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE	6
1.1	PODSTAWA OPRACOWANIA	6
1.2	CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU	7
1.3	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU.....	8
2	PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR MIASTA HAJNÓWKA.....	10
2.1	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	10
2.2	UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA	11
2.3	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	11
2.4	KLIMAT	12
2.5	GOSPODARKA	13
2.5.1	<i>Gospodarka rolna</i>	<i>13</i>
2.5.2	<i>Turystyka.....</i>	<i>15</i>
2.5.3	<i>Przemysł.....</i>	<i>18</i>
2.5.4	<i>Rynek pracy.....</i>	<i>20</i>
3	OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA MIASTA HAJNÓWKI.....	21
3.1	ZASOBY WODNE	21
3.1.1	<i>Wody powierzchniowe</i>	<i>21</i>
3.1.1.1	Stan aktualny	21
3.1.1.2	Zagrożenia	25
3.1.2	<i>Wody podziemne.....</i>	<i>25</i>
3.1.2.1	Stan aktualny	25
3.1.2.2	Zagrożenia	27
3.2	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	27
3.2.1	<i>Stan aktualny.....</i>	<i>27</i>
3.2.2	<i>Zagrożenia</i>	<i>29</i>
3.3	POWIERZCHNIA ZIEMI	29
3.3.1	<i>Gleby.....</i>	<i>30</i>
3.3.1.1	Stan aktualny	30
3.3.1.2	Zagrożenia	31
3.3.2	<i>Kopaliny</i>	<i>32</i>
3.4	WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE.....	32
3.4.1	<i>Lasy.....</i>	<i>32</i>
3.4.2	<i>Formy ochrony przyrody</i>	<i>33</i>
3.4.3	<i>Sieć NATURA 2000</i>	<i>57</i>
3.4.4	<i>Sieć ECONET.....</i>	<i>59</i>
3.4.5	<i>Zagrożenia obszarów chronionych</i>	<i>60</i>
3.5	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	61
3.5.1	<i>Gospodarka wodno – ściekowa</i>	<i>61</i>
3.5.1.1	Zaopatrzenie w wodę	61

3.5.1.2	Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	62
3.5.2	<i>Energetyka</i>	63
3.5.2.1	Ciepłownictwo	63
3.5.2.2	Gazownictwo	64
3.5.2.3	Elektroenergetyka	64
3.5.3	<i>Gospodarka odpadami</i>	64
3.5.4	<i>Hałas</i>	70
3.5.5	<i>Promieniowanie elektromagnetyczne</i>	70
3.5.6	<i>Komunikacja i transport</i>	72
4	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI	75
4.1	RACJONALNE GOSPODAROWANIE WODĄ	75
4.2	WYKORZYSTANIE ENERGII	75
4.3	RACJONALNE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW	76
5	NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	77
5.1	ZAGROŻENIA ANTROPOGENICZNE	77
5.1.1	<i>Gospodarka komunalna</i>	77
5.1.2	<i>Transport i komunikacja</i>	77
5.1.3	<i>Działalność gospodarcza</i>	77
5.1.4	<i>Rolnictwo</i>	78
5.1.5	<i>Poważna awaria przemysłowa</i>	78
5.1.6	<i>Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie</i>	80
5.2	ZAGROŻENIA NATURALNE	81
5.2.1	<i>Zagrożenie powodziowe</i>	82
5.2.2	<i>Zagrożenie pożarowe</i>	82
5.2.3	<i>Zagrożenia erozją</i>	83
6	EDUKACJA EKOLOGICZNA	84
7	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY	88
8	PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO	91
8.1	ANALIZA SWOT	91
9	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	97
9.1	CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA NA LATA 2009 – 2012 z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016	97
9.2	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2011-2014	101
9.3	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU HAJNOWSKIEGO NA LATA 2012-2015	104
10	USTALENIA PROGRAMU	108
10.1	PRIORYTETY I DZIAŁANIA EKOLOGICZNE	108
10.2	PROGRAM ZADANIOWY	113
11	OCENA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA NA LATA 2003-2011	123

12	ZAMIERZENIA MIASTA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	127
13	UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU.....	128
13.1	UWARUNKOWANIA PRAWNE.....	128
13.2	UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE	128
13.3	PLANOWANIE PRZESTRZENNE	134
13.4	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	135
13.5	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ EUROPEJSKĄ.....	135
14	REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU.....	137
14.1	ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM.....	137
14.2	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	138
14.3	MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU	138
	14.3.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu	139
15	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	142

SPIS TABEL

TABELA NR 1	Struktura użytkowania gruntów w mieście Hajnówka.	14
TABELA NR 2	Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni. .	14
TABELA NR 3	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych na terenie miasta Hajnówki.	18
TABELA NR 4	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD na terenie miasta Hajnówki.....	19
TABELA NR 5	Klasyfikacja jednolitych części wód (JCW) rzek województwa podlaskiego za 2010 rok (stan na 31.06.2011r.)	22
TABELA NR 6	Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych w województwie podlaskim w 2010r. wg badań PIG.....	26
TABELA NR 7	Wielkość emisji w strefie hajnowskiej woj. podlaskiego [Mg/rok]. ...	28
TABELA NR 8	Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.	29
TABELA NR 9	Struktura użytkowania gruntów w mieście Hajnówka.	30
TABELA NR 10	Zestawienie powierzchni gruntów leśnych i lesistości [ha].	33
TABELA NR 11	Powierzchnie o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione.	35
TABELA NR 12	Użytki ekologiczne w gminie miejskiej Hajnówka.	36
TABELA NR 13	Pomniki przyrody na terenie miasta Hajnówka.....	39
TABELA NR 14	Sieć wodociągowa- miasto Hajnówka.	61
TABELA NR 15	Ujęcia wody pitnej na terenie miasta Hajnówka.....	61
TABELA NR 16	Sieć kanalizacyjna w mieście Hajnówka.....	62
TABELA NR 17	Oczyszczalnie ścieków na terenie miasta Hajnówka.....	62
TABELA NR 18	Sposoby zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych w mieście Hajnówka w roku 2011.....	63
TABELA NR 19	Bilans odpadów komunalnych zebranych na terenie miasta Hajnówka.....	65
TABELA NR 20	Bilans odpadów selektywnie zebranych w 2011 r.....	65

TABELA NR 21	Ilość i rodzaje odpadów opakowaniowych zebranych selektywnie w roku 2011.....	66
TABELA NR 22	Typy i ilości pojemników do zbiórki odpadów na terenie miasta Hajnówka.....	66
TABELA NR 23	Wykaz gmin Regionu Południowego.....	68
TABELA NR 24	Drogi publiczne w zależności od rodzaju nawierzchni.....	73
TABELA NR 25	Lokalizacja zakładów i rodzaj substancji niebezpiecznej na terenie miasta Hajnówka.....	79
TABELA NR 26	Analiza SWOT.....	92
TABELA NR 27	Zadania inwestycyjne miasta Hajnówka planowane do realizacji w latach 2012 – 2019	113
TABELA NR 28	Zadania koordynowane.....	114
TABELA NR 29	Ocena realizacji programu ochrony środowiska Gminy Miejskiej Hajnówka na lata 2003-2011.....	123
TABELA NR 30	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w 2011 roku. Budżet gminy.....	128
TABELA NR 31	Wskaźniki monitorowania programu.....	140

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK NR 1	Powiat hajnowski na tle województwa podlaskiego.....	10
RYSUNEK NR 2	Miasto Hajnówka na tle powiatu hajnowskiego.....	10
RYSUNEK NR 3	Szlaki rowerowe w regionie Puszczy Białowieskiej.....	17
RYSUNEK NR 4	Ocena stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód rzecznych w 2010r.....	23
RYSUNEK NR 5	Ocena stanu chemicznego jednolitych części wód w 2010r.....	24
RYSUNEK NR 6	Klasyfikacja stanu chemicznego wód podziemnych w 2010r.....	26
RYSUNEK NR 7	Obszar Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego.....	59
RYSUNEK NR 8	Krajowa sieć Ekologiczna ECONET- POLSKA.....	60
RYSUNEK NR 9	Zagrożenia związane z transportem samochodowym i kolejowym...	80

SPIS WYKRESÓW

WYKRES NR 1	Udział ekonomicznych grup wieku w ludności miasta Hajnówki.....	12
WYKRES NR 2	Procentowy udział gruntów w gminie miejskiej Hajnówka.....	14
WYKRES NR 3	Struktura użytkowania gruntów w gminie miejskiej Hajnówka.....	30

1 WPROWADZENIE

1.1 Podstawa opracowania

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. „Program ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012- 2016 z perspektywą do 2019 roku” jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2019 jak też planem wdrożeniowym na lata 2012– 2016. Jest też aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego „Programu ochrony środowiska Gminy Miejskiej Hajnówka”.

W myśl art. 17 Ustawy – Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. Nr z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata i przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. Program ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012– 2016 zawiera cele i zadania krótkookresowe do 2016 oraz cele długookresowe do 2019 r. Ocena i weryfikacja realizacji zadań Programu dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia dokumentu, stwarzając możliwości weryfikacji i aktualizacji dokumentu.

Wykaz aktów prawnych zgodnie, z którymi sporządzono niniejsze opracowanie został umieszczony w **ZAŁĄCZNIKU NR 2**.

Opracowanie niniejszego gminnego programu ochrony środowiska wynika z art. 17 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.):

Organ wykonawczy miasta (tj. Burmistrz) w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska uwzględniając wymagania art. 14 ww. ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- ⇒ cele ekologiczne,
- ⇒ priorytety ekologiczne,
- ⇒ poziomy celów długoterminowych,
- ⇒ rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- ⇒ środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

1.2 Cel, zakres i funkcje Programu

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012– 2016 z perspektywą do 2019 roku*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju miasta Hajnówki, która ma być realizacją Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009- 2012 z perspektywą na lata 2013-2016 oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011 – 2014 na obszarze gminy. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.¹

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016 z perspektywą do 2019 roku* to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie miasta Hajnówka,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy planowaniu wydatkowania środków finansowych, a także podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,

¹ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowanie świadomości ekologicznej,
- propagowanie proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.3 Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym regionu, w programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Niniejszy Gminny Program Ochrony Środowiska uwzględnia: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane wynikające, m.in. z opracowań, tj.:

- sprawozdań z realizacji PGO,
- programów gospodarki wodno- ściekowej,
- planów rozwoju lokalnego,
- wieloletnich planów inwestycyjnych,

a także obowiązujące przepisy prawne, dotyczące ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego dokumentu uwzględnione zostały:

- ⇒ wytyczne Ministerstwa Środowiska dotyczące opracowywania programów ochrony środowiska,
- ⇒ Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016,
- ⇒ program wykonawczy do Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009- 2012 z perspektywą do 2016 roku,
- ⇒ Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011 – 2014,
- ⇒ Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017,
- ⇒ Raport o Stanie Środowiska Województwa Podlaskiego w 2010r.- WIOŚ,

- ⇒ informacje zawarte w ankietach wypełnionych przez jednostki samorządu terytorialnego,
- ⇒ dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej i Państwowego Instytutu Geologicznego.

W oparciu o przeprowadzoną analizę aktualnego stanu środowiska dokonano:

- ⇒ analizy słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą analizy SWOT,
- ⇒ określenia środowiska zewnętrznego – scharakteryzowano uwarunkowania realizacyjne *Programu* w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania,
- ⇒ zdefiniowano priorytety ochrony środowiska,
- ⇒ skonkretyzowano priorytety poprzez sformułowanie listy zadań,
- ⇒ opracowano system monitorowania *Programu*.

2 PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR MIASTA HAJNÓWKI

2.1 Położenie geograficzne

RYSUNEK NR 1 Powiat hajnowski na tle województwa podlaskiego.
Źródło: <http://www.wrotapodlasia.pl>

RYSUNEK NR 2 Miasto Hajnówka na tle powiatu hajnowskiego.
Źródło: <http://www.bielskpodlaski.wku.wp.mil.pl/>

Miasto Hajnówka położone jest w północno-wschodniej Polsce, w południowej części województwa podlaskiego, centralnie na terenie powiatu hajnowskiego. Miasto zajmuje obszar 21,29 km². Od wschodu granica miasta wyznaczona jest przez granicę Puszczy Białowieskiej. Na północy, zachodzie i południu miasta graniczy z gminą wiejską Hajnówka. Miasto posiada następujące współrzędne geograficzne 23°28' E i 52°47' N. Położone jest na szlaku krzyżowania się dróg kołowych i linii kolejowych. Hajnówka oddalona jest od stolicy województwa- Białegostoku o 68 km, od Bielska Podlaskiego o 27 km, od Siemiatycz o 66 km. Do przejść granicznych: w Połowcach jest 40 km, a w Białowieży 27 km.

2.2 Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia

Miasto Hajnówka jak i cały powiat hajnowski jest położone w całości na Nizinie Północnopodlaskiej i swoimi granicami obejmuje rejon fizyczno-geograficzny Doliny Górnej Narwi od północy, Równiny Bielskiej w centralnej części i Wysoczyzny Drohiczyńskiej na południu.

Nizina Północnopodlaska, obejmuje północno-wschodnią Polskę i północno-zachodnią Białoruś. Jej powierzchnia w granicach administracyjnych Polski wynosi około 15,6 tys. km². Nizina Północnopodlaska cechuje się bardziej chłodnym – kontynentalnym klimatem od Nizin Środkowopolskich. Obszar ten stanowi także rubież geobotaniczną działu północnego stanowiącego część subborealnej strefy leśnej Europy Wschodniej.

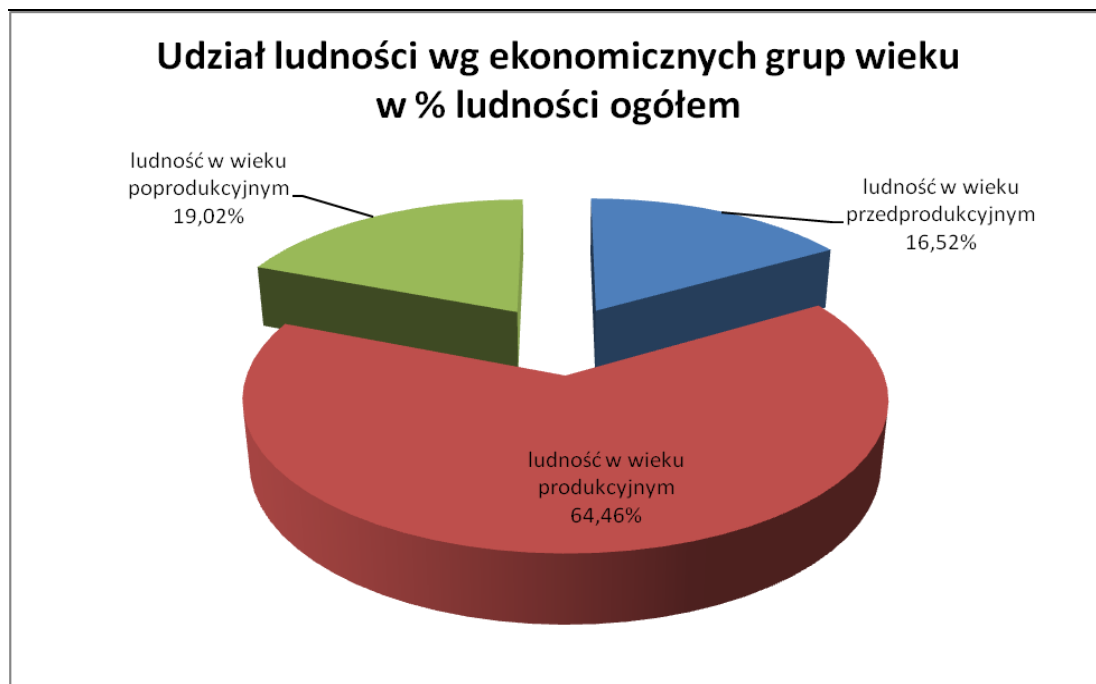
Region ma charakter pofałdowanej równiny poprzeplatanej różnego rodzaju formami polodowcowymi z okresu zlodowacenia środkowopolskiego. Część północna niziny oddzielona dorzeczem Narwi ma, w odróżnieniu od części południowej, bardziej wyraźny charakter polodowcowy.

Granica północna Niziny Północnopodlaskiej została wyznaczona przez zasięg zlodowacenia bałtyckiego. Zachodnią granicę stanowi dolina Pisy, południową dolina Bugu. Szerokie doliny rzeczne Narwi i Biebrzy podzieliły obszar na kilka wysoczyzn. W dnach dolin rzek i różnego rodzaju zagłębieniach terenu występują liczne tereny bagienne. Dużą część niziny pokrywają lasy.

2.3 Sytuacja demograficzna

W mieście Hajnówka zameldowanych na dzień 31 XII 2010 roku (ostatnie dane) wg GUS było 21 632 osób w tym 10 203 mężczyzn oraz 11 429 kobiet.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 16,52 % ogółu ludności miasta Hajnówki. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 64,46% ogółu ludności miasta. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 19,02 % ludności miasta. Graficznym obrazem tej sytuacji jest poniższy wykres.

WYKRES NR 1 Udział ekonomicznych grup wieku w ludności miasta Hajnówki.

Źródło: Opracowanie własne na podst. danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2010r.

Przyrost ludności następuje głównie w drodze przyrostu naturalnego, kształtującego się na poziomie 139 osób rocznie. W ostatnich latach obserwuje się niewielki spadek przyrostu naturalnego. W zasadzie wpływ poziomu umieralności na rozmiary przyrostu naturalnego jest nieznaczny. Czynnikiem decydującym o stałym zmniejszaniu się corocznych przyrostów ludności jest duży spadek liczby urodzeń. Współczynnik dzietności wciąż się obniża.

2.4 Klimat

Obszar miasta Hajnówki cechuje się elementami klimatu kontynentalnego umiarkowanego ciepłego i umiarkowanego wilgotnego. Nizina Północnopodlaska cechuje się najniższymi temperaturami powietrza spośród wszystkich nizinnych obszarów Polski. Miasto znajduje się w dominacji zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Z kierunku zachodniego napływa około 36% mas powietrza, a z kierunku wschodniego około 29%. W latach 1961-1995 przeważały w skali roku cyrkulacje antycyklonowe (prawie 41%) nad cyklonowymi (32%) oraz przejściowymi (27%). Z napływem mas powietrza wiąże się ciśnienie atmosferyczne. Pomiary ciśnienia prowadzone w punkcie pomiarowym Białowieża oddają stan występujący na terenie powiatu hajnowskiego. Ciśnienie wynosiło średnio 997 hPa i wahało się w przedziale od 954 hPa do 1031 hPa.

Zachmurzenie na terenie Hajnówki jest zróżnicowane przestrzennie. Największe średnie zachmurzenie występuje od listopada do lutego, a najmniejsze od maja do września. Na terenie miasta odnotowuje się średnio w roku około 160 dni pochmurnych i około 30 dni pogodnych. Hajnówka cechuje się mniejszym usłonecznieniem o około 7% w porównaniu do średniej wojewódzkiej. Miasto pod względem usłonecznienia jest porównywalny do terenów nadmorskich i pogórza. W miesiącach od listopada do

stycznia wyniosło ono średnio 1,2 h, a w okresie od maja do sierpnia 7,3 h. Średnio w skali roku docierało około 3512 MJ/m² energii słonecznej. Na miesiące grudzień-styczeń przypadało 6%-7% energii całkowitej, na miesiące letnie: czerwiec-sierpień przypadało 47% całkowitej energii docierającej.

Średnia temperatura powietrza na terenie miasta Hajnówki w okresie roku wahała się od 6,5°C na terenach leśnych do 6,8°C na obszarach niezalesionych. Skrajne temperatury odnotowane w skali roku wahały się od -34°C do +35°C dając amplitudę wahań temperatury 69°C. W okolicach Hajnówki odnotowuje się w ciągu roku około 144 dni z przymrozkami. Dni letnich o temperaturze równej i większej od 25°C odnotowuje się w skali roku od 25 do 31. Okres zimy (temperatura ≤0°C) trwa średnio około 120 dni. Dni mroźnych w okolicy Hajnówki odnotowuje się około 66 (temperatura <0°C) w skali roku. Pokrywa śnieżna zalega średnio 92 dni w roku, a jej głębokość dochodzi do 95 cm. Opady śniegu stanowią około 21%-23% wszystkich opadów. Pierwsze przymrozki odnotowuje się między 5 a 13 października, a ostatnie między 2 a 7 maja. W skali roku około 154 dni są to dni bez przymrozku. Termiczny okres wegetacji roślin trwa około 180 dni. Ilość opadów na terenie miasta jest zróżnicowana. Najwięcej opadów przypada na miesiące letnie (od maja do sierpnia). Stanowią one 47% wszystkich opadów rocznych. W okolicach Hajnówki odnotowuje się około 23 dni z burzami. Jest to jeden z najwyższych wskaźników w województwie. Dni mglistych w skali roku odnotowuje się 45-47, głównie późną jesienią i wczesną wiosną.

Średnia roczna prędkość wiatru na terenie Hajnówki wyniosła 2,2 m/s. Na sierpień przypada najwyższa średnia wartość wiatru, a w marcu jest notowana najniższa. Na terenie miasta dominują wiatry wiejące z kierunku południowo-zachodniego.

Ogół przedstawionych czynników opisujących klimat miasta Hajnówki powoduje, że warunki te są charakterystyczne dla klimatu kontynentalnego cechującego się długą zimą i krótkim przedwiośniem. Warunki klimatyczne kształtują faunę i florę występującą na terenie gminy miejskiej Hajnówka.

2.5 Gospodarka

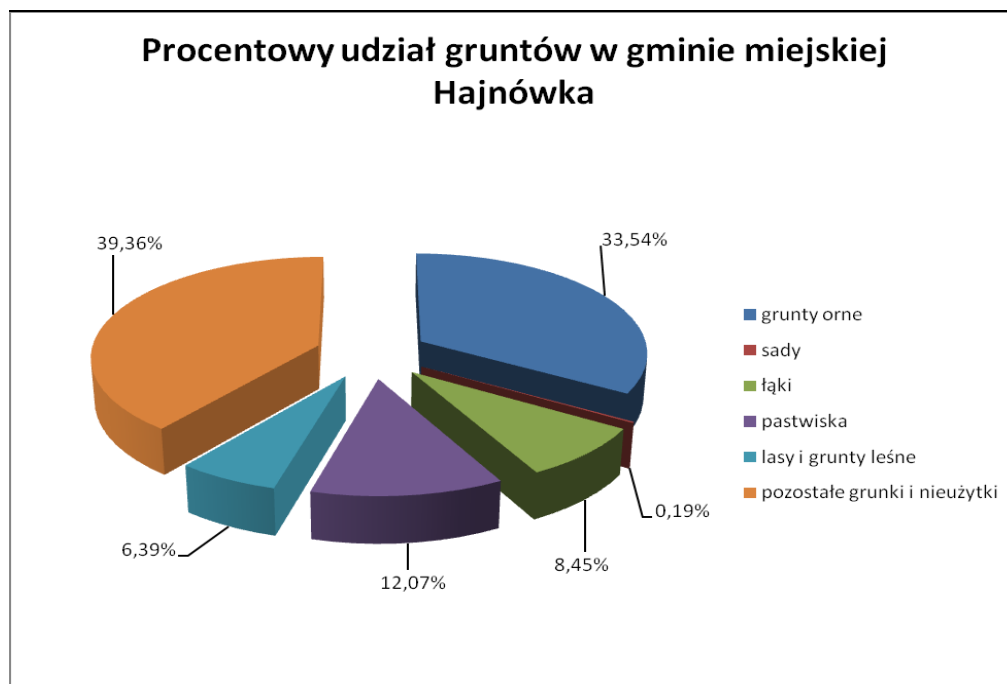
2.5.1 Gospodarka rolna

Hajnówka obejmuje obszar 21 km² powierzchni. Mimo, iż jest to gmina miejska, w strukturze użytkowania gruntów ponad połowę powierzchni stanowią użytki rolne. Według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. w mieście funkcjonowało 1,002 tys. gospodarstw rolnych.

TABELA NR 1 Struktura użytkowania gruntów w mieście Hajnówka.

Powierzchnia użytków rolnych [ha]					lasy i grunty leśne [ha]	pozostałe grunty i nieużytki [ha]
powierzchnia użytków rolnych	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
1 155	714	4	180	257	136	838

Źródło: www.stat.gov.pl – rolnictwo 2005r, ostatnie dostępne dane

WYKRES NR 2 Procentowy udział gruntów w gminie miejskiej Hajnówka.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli nr 1.

TABELA NR 2 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni.

Gospodarstwa rolne [ha]	[szt.]
do 1 ha włącznie	487
od 1 do mniej niż 5 ha	376
od 1 do mniej niż 10 ha	0
od 1 do mniej niż 15 ha	0
od 5 do mniej niż 10 ha	0
od 5 do mniej niż 15 ha	0
5 ha i więcej	139
10 ha i więcej	0
15 ha i więcej	0
Ogółem	1 002

Źródło: www.stat.gov.pl – powszechny spis rolny 2010r.

W gminie miejskiej Hajnówka zaobserwowano rozwój rolnictwa. Zwiększyła się liczba indywidualnych gospodarstw rolnych która obejmuje powierzchnię 3259,92 ha, gdzie odnotowano 609 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą.²

2.5.2 Turystyka

Środowisko naturalne regionu stanowi szczególną atrakcję dla gości z kraju i zagranicy. Główną atrakcją turystyczną stanowi przylegająca do miasta Puszcza Białowieska z Białowieskim Parkiem Narodowym, licznymi rezerwatami i pomnikami przyrody, szlakami turystycznymi i ścieżkami dydaktycznymi.

Dodatkowa atrakcja jest zachowany układ urbanistyczny centrum miasta i drewniana zabudowa. Ciekawa architektura wyróżnia się Sobór Św. Trójcy z unikatowym ceramicznym ikonostasem oraz zabytkowy kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Św. i Św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Na uwagę zasługuje Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce, prywatne Muzeum Kowalstwa i Ślusarstwa oraz Ośrodek Wzornictwa dla Dzieci Niepełnosprawnych. W skwerze przy ulicy Zina znajduje się pomnik Żubra – naturalnej wielkości żubr odlany z brązu.

Hajnówka jest miastem o bogatej tradycji ukształtowanej na styku kultur. W okresie międzywojennym istniał tu swoisty konglomerat gwarowy i kulturowy, w którym Polacy stanowili około 70% ludności. Pozostali mieszkańcy to byli Białorusini, Rosjanie, Ukraińcy, Żydzi, Niemcy. Obecnie najliczniejsze mniejszości narodowe zamieszkujące Hajnówkę to białoruska (ok. 26%) i ukraińska (ok. 0,5%). Ma to odzwierciedlenie zarówno w kulturze niematerialnej (tradycje, obrzędy, dialekty) jak i w miejscowej architekturze i budownictwie.

Rozwój turystyki w decydującym stopniu uzależniony jest od bazy turystyczno-rekreacyjnej. Baza noclegowa regionu to bogata sieć obiektów o różnym standardzie. Najwięcej miejsc noclegowych w powiecie hajnowskim posiadają obiekty mieszczące się w Białowieży.

Na terenie miasta funkcjonuje hotel „Wrota Lasu” oraz zajazd „Bartnik” oraz inne obiekty świadczące usługi hotelarskie. Baza noclegowa świadczy usługi hotelarskie, oferujące 186 stałych miejsc noclegowych i 11 miejsc sezonowych. W Hajnówce działa sześć biur turystycznych, które zajmują się organizacją turystyki przyjazdowej oraz dwa całoroczne punkty informacji turystycznej – w Parku Wodnym i w Centrum Turystyki Regionu Puszczy Białowieskiej. W pięciu punktach miasta ustawione są tablice z planem miasta i informacją turystyczną.

Obszar miasta Hajnówki jest idealnym miejscem na uprawianie turystyki aktywnej. Wyznaczone szlaki turystyczne umożliwiają odbywanie wycieczek krajoznawczych: pieszych, samochodowych, rowerowych, nordic wal king i edukacyjnych przez malownicze tereny Puszczy Białowieskiej i jej okolic.

Hajnówka - Białowieża (zielony, 25 km). Szlak biegnie przez Rezerwat Krajobrazowy im. Władysława Szafera, który chroni florę i faunę Puszczy Białowieskiej oraz kurhany z X - XIII wieku. W połowie trasy, szlak przecina szosę Hajnówka – Białowieża. Dalej szlak prowadzi do Rezerwatu Pokazowego Żubrów, w którym można zobaczyć zwierzęta żyjące w Puszczy. Szlak kończy się w Białowieży.

² Źródło: www.stat.gov.pl – powszechny spis rolny 2010r.

Hajnówka - Narewka "Szlak walk partyzanckich" (czerwony, 22 km). Jest to doskonale miejsce wypadowe na wycieczki po Puszczy Białowieskiej. Szlak rozpoczyna się w Hajnówce, biegnie przez rezerваты przyrody: "Lipiny" i "Szczeko-towo". Podążając dalej Lipińskim Traktem dociera się do wsi Świnoroje, szlak kończy się w Narewce.

Hajnówka - Orzeszkowo - Hajnówka "Szlak Śladami Powstania Styczniowego" (niebieski, 31 km). Szlak ma charakter obwodnicy turystycznej. Biegnie obrzeżami Puszczy do wsi Orzeszkowo. Dalej szlak zagłębia się w leśne ostępy, doprowadzając do pomnika przyrody "Car Dąb", kierując się na wschód dotrzemy do trasy przejazdu kolejki wąskotorowej. Szlak biegnie przy rezerwacie "Głęboki Kąt". Szlak kończy się w Hajnówce.

"Szlak Prawosławnych Świątyń" (żółty, 164 km, długość szlaku w powiecie hajnowskim 56 km). Trasa przebiegu szlaku: Białystok – Dojlidy -Halickie –Zwierki – Pasyńki – Zabłudów – Ostrówki – Pawły – Ryboły -most na rzece Narew – Ploski – Knorozy – Chraboły – Rajsk – Haćki - Hryniewiczze Duże - Bielsk Podlaski – Parcewo – Orla – Szczyty – Czyże – Nowoberezowo - Hajnówka - Dubiny - Wasilkowo – Łosinka - Chrabostówka – Narew - Iwanki Rohozy – Trześcianka - Folwarki Tylwickie – Topolany – Hieronimowo - Michałowo.

Szlak Samochodowy (długość ok. 90 km). Przebieg szlaku: Hajnówka, Orzeszkowo, Topiło, Długi Bród, Werstok, Wojnówka, Starzyna, Jodłówka, Opaka Duża, Dobrowoda, Kleszczele, Jelonka, Dubicze Cerkiewne, Stary Kornin, Stare Berezowo, Szostakowo, Nowoberezowo, Hajnówka. Szlak nie jest oznakowany – do dyspozycji jest folder opisujący szlak.

"Carski Szlak" ("Carski Hostinec") – szlak liczy ok. 35 km. Przebieg szlaku: Studziwody - Bielsk Podlaski – Widowo – Użyki – Łoknica – Podrzeczany – Czyże – Osówka – Kojły - Nowoberezowo – Czyżyki - Hajnówka. Więcej informacji na stronie www.slonko.com.pl/carskiszlak/pl/

Podlaski Szlak Kulturowy "Drzewo i Sacrum". Przebieg trasy: gminy: Bielsk Podlaski, Orla, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Czyże, Narew, Zabłudów, oraz kilka alternatywnych możliwości poruszania się po nim. Więcej informacji na stronie <http://drzewoisacrum.eu/pl/>

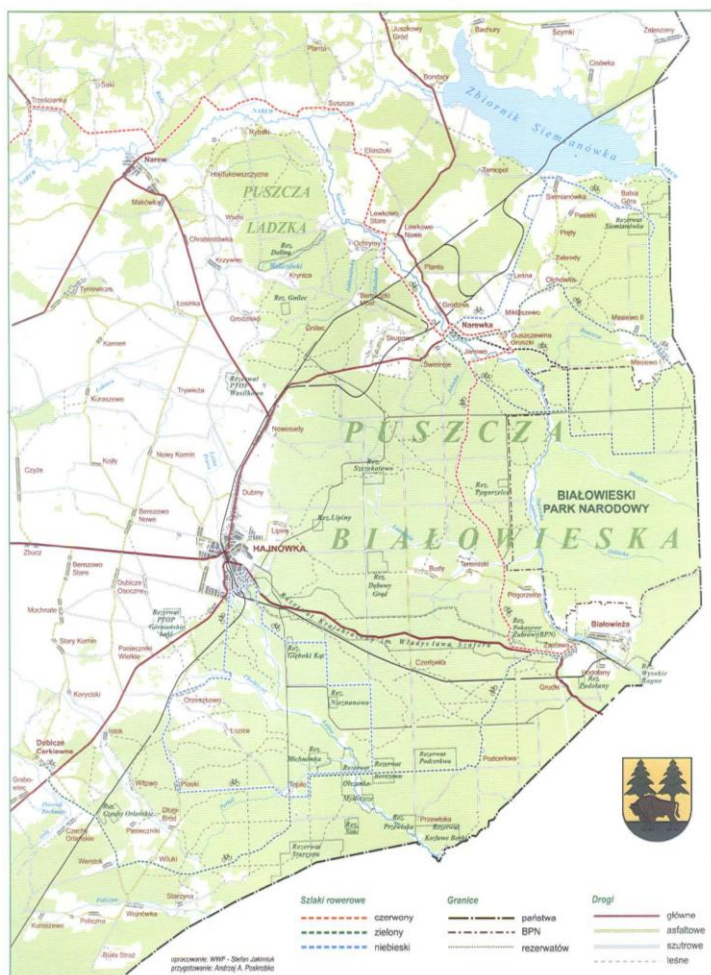
Szlaki rowerowe

Hajnówka - Orzeszkowo - Hajnówka (niebieski, 42 km). Szlak został wyznakowany jako pętla. Prowadzi przez różne siedliska leśne oraz malownicze doliny rzek Chwiszczej i Leśnej. Biegnie do miejscowości Topiło, gdzie znajduje się końcowy przystanek kolejki wąskotorowej oraz ścieżka edukacyjna wokół stawów utworzonych na rzece Perebel.

Hajnówka - Dubicze Cerkiewne - Czeremcha - Piaski (czerwony, 85 km). Szlak znajduje się na terenie 5 gmin. Rozpoczyna się w Hajnówce i przebiega następującą trasą: Czyże – Zbucz – Stary Kornin – Dubicze Cerkiewne – Grabowiec – Kleszczele – Czeremcha – Wólka Terechowska - Biała Straż – Wiluki – Piaski (tu łączy się z dwoma innymi szlakami rowerowymi). Szlak prowadzi zarówno przez tereny leśne, jak i przez tereny rolnicze gdzie można obserwować sposób gospodarowania człowieka.

Białowiecki Szlak Transgraniczny (żółty, 58 km w części polskiej)
Przebieg szlaku: Narew – Tyniewiczze Duże – Kamień – Kuraszewo – Nowy Kornin – Noweberezowo (Nowoberezowo) – Hajnówka – Budy – Teremiski – Stara Białowieża – Białowieża – Grudki – granica państwowa między Polską a Białorusią – Biały Lasek – Szereszewo – Pruzany – Różany – Łyskowo – Nowy Dwór.

SZLAKI ROWEROWE W REGIONIE PUSZCZY BIAŁOWIEJSKIEJ

RYСУNEK NR 3 Szlaki rowerowe w regionie Puszczy Białowiejskiej.

Źródło: <http://www.powiat.hajnówka.pl>

Szlaki nordic walking

NORDIC WALKING PARK "KRAINA PUSZCZY I ŻUBRA" to sieć szlaków skierowana do osób, które chcą aktywnie spędzić czas w regionie Puszczy Białowiejskiej.

TRASA 1 - Leśna przechadzka (zielona) 3 km ok. 30 min. Łagodna i niewymagająca dużego wysiłku trasa w okolicy Hajnówki. Szlak ten dwukrotnie przecina tory kolejki wąskotorowej, biegnie na terenie Rezerwatu Krajobrazowego Władysława Szafera. Następnie trasa dochodzi do zielonego szlaku pieszego Hajnówka – Białowieża.

TRASA 2 - Trybami Puszczy Białowiejskiej (czarna) 15 km ok. 3 godz. Trasa składa się z 4 odcinków tworzących pętlę. Początkowo szlak biegnie drogą asfaltową zwaną Zwierzynieckim Trybem, tuż obok miejscowości Budy, a następnie leśną 'autostradą',

zwaną Drogą Hajnowską, wzdłuż trasy żółtej rowerowego Białowieskiego Szlaku Transgranicznego. Dalej trybami leśnymi przy rezerwacie Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej i rezerwacie Dębowy Grąd. Trasa wraca leśnymi trybami, krzyżując się z drogą Hajnówka – Białowieża i dociera do zielonego szlaku pieszego. Trasa 5 jest połączona szlakiem łącznikowym z trasą 2, który prowadzi tzw. Drogą Hajnowską.

Rozwój turystyki i rekreacji, zwłaszcza niekontrolowany, skutkuje “dzikim zagospodarowaniem” obszarów cennych przyrodniczo oraz zagrożeniem środowiska, wynikającym z braku lub niewłaściwego funkcjonowania infrastruktury technicznej (np. systemu kanalizacji i oczyszczania ścieków, odbioru odpadów, niskiej emisji zanieczyszczeń powietrza, itp.) oraz dużej liczby turystów (w tym zmotoryzowanych).

2.5.3 Przemysł

Miasto Hajnówka należy do średnio uprzemysłowionych. Działają tu podmioty gospodarcze o charakterze handlowym, usługowym i wytwórczym. W większości są to podmioty małe i średnie. Na terenie miasta Hajnówka przeważają jednostki gospodarcze należące do sektora prywatnego. Liczba ich na przestrzeni ostatnich dwóch lat w niewielkim stopniu wzrosła, co możemy zaobserwować w poniższej tabeli.

TABELA NR 3 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych na terenie miasta Hajnówki.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2010	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2011
Ogółem	1 683	1 666
Sektor publiczny		
podmioty gospodarki narodowej ogółem	107	109
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	55	55
spółki handlowe	5	5
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	1	-
Sektor Prywatny		
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 346	1 325
spółki handlowe	40	39
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	6	6
spółdzielnie	10	9
fundacje	3	3
stowarzyszenia i organizacje społeczne	46	48

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane z lat 2010-2011.

TABELA NR 4 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD na terenie miasta Hajnówki.

Lp.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD		Liczba jednostek gospodarczych Rok 2011
1.	Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	32
2.	Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	255
3.	Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2
4.	Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2
5.	Sekcja F	Budownictwo	170
6.	Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	428
7.	Sekcja H	Transport, gospodarka magazynowa	57
8.	Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	41
9.	Sekcja J	Informacja i komunikacja	32
10.	Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	67
11.	Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	76
12.	Sekcja M	Działalność profesjonalna naukowa i techniczna	99
13.	Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	24
14.	Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14
15.	Sekcja P	Edukacja	59
16.	Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	124
17.	Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	31
18.	Sekcja S	Pozostała działalność;	153
19.	Sekcja T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl ostatnie dane na 31 XII 2011 r.

Analizując ilość jednostek gospodarczych pod względem podziału wg sekcji PKD widzimy, iż dominującym działem gospodarki miasta jest sekcja G- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle, następnie w sekcji C- przetwórstwo przemysłowe.

Gmina miejska Hajnówka jest regionem rolniczo-przemysłowym. Wiele firm - duże zakłady przemysłowe, średnie i małe firmy rzemieślnicze, spółki - zajmuje się przetwarzaniem drewna. Produkuje się w nich: tarcicę, materiały podłogowe, meble, domki letniskowe, elementy na domy mieszkalne, stolarkę budowlaną, węgiel drzewny i aktywny, palety, skrzynki, jak też galanterię drzewną. Wiele z tych produktów jest przedmiotem eksportu. Znane są również wyroby przemysłu ceramiki budowlanej. Znaczna liczba mieszkańców miasta trudni się zbieractwem grzybów, ziół oraz wykonywaniem wyrobów rękodzielniczych ze słomy, wikliny, gałązek brzozy, siana, tkanin ozdobnych, dywanów dwuosnowowych oraz korzenioplastyki. Wyroby prezentują ogromną różnorodność form przy zachowaniu dawnych technik pracy. Za pośrednictwem lokalnych firm trafiają one zagranicę.

Produkcją i sprzedażą takich wyrobów zajmują się lokalne firmy m.in. Runo i Kenar 2 w Hajnówce.

W związku z możliwością transportu za wschodnią granicę Polski (towarowe przejścia graniczne: w Siemianówce oraz Czeremsze), powstały firmy handlowe, zajmujące się importem nawozów, drewna, gazów technicznych.

Przemysł jest źródłem zagrożeń dla środowiska w związku z emisją zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi.

2.5.4 Rynek pracy

W mieście Hajnówka było zatrudnionych (wg stanu na dzień 31.12.2011 r.- ostatnie dostępne dane GUS) 4 560 osób w tym 2 022 mężczyzn i 2 538 kobiet.

Największymi pracodawcami na terenie miasta Hajnówka, są firmy:

- Fabryka Mebli Forte S.A. Oddział w Hajnówce,
- ARINO HAUSE w Hajnówce,
- Kon-Stol i ItaP w Hajnówce,
- Parkiet Hajnówka,
- Zakłady Maszynowe Hamech w Hajnówce,
- Moderator w Hajnówce,
- NESKOP s.c. J. Kolp, A. Kolp, K. Kolp. w Hajnówce,
- Przedsiębiorstwo Wodociągu i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce,
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Hajnówce,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Sp. z o.o. w Hajnówce,

3 OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA MIASTA HAJNÓWKI

3.1 Zasoby wodne

3.1.1 Wody powierzchniowe

3.1.1.1 Stan aktualny

Przez Hajnówkę przepływa rzeka Leśna Prawa (132,7 km). Bierze ona początek na północ od miasta, a na 105 km swego biegu opuszcza granice Polski i uchodzi do rzeki Bug po stronie białoruskiej. Leśna Prawa jest rzeką nizinną o niewielkim spadku rzędu 0,2‰ do 0,43‰. Przepływając przez Hajnówkę rzeka przyjmuje ścieki komunalne i przemysłowe z miasta, a następnie wpływa na teren Puszczy Białowieskiej. Zlewnia ma charakter typowo leśny.

Miasto Hajnówka w swoich granicach administracyjnych nie posiada większych sztucznych lub naturalnych zbiorników wodnych. Istniejące sztuczne zbiorniki wodne powstałe w wyniku działalności człowieka mają bardzo małą powierzchnię (od kilku do kilkunastu metrów kwadratowych) i mają charakter przydomowych oczek wodnych i stawów.

WNIOSKI Z BADAŃ RZEKI LEŚNA PRAWA PRZEPROWADZONYCH W 2010 ROKU

- 1) **Ogólna ocena jakości wód** w profilu pomiarowym zlokalizowanym na terenie gminy odpowiadała V klasie - poniżej Hajnówki w m. Topiło.
- 2) **Ocena przydatności do bytowania ryb** wykazała, że wody rzeki Leśnej nie spełniają kryteriów, jakim powinny odpowiadać wody do bytowania ryb w warunkach naturalnych
- 3) **Ocena podatności na eutrofizację**, wykazała przekroczenie wartości wskaźników OWO, azotu Kiejdahla i fosforu ogólnego oraz fosforanów w punkcie pomiarowym w m. Topiło.

Kontrola stanu eutrofizacji wód powierzchniowych wynika z wdrażania do prawodawstwa polskiego *Dyrektywy Rady 91/676/EWG w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego*. Kryteria oceny eutrofizacji zostały ustalone rozporządzeniem wykonawczym Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. nr 241, poz. 2093). W rozporządzeniu tym podano wartości graniczne dla: azotu ogólnego, fosforu ogólnego, chlorofilu „a”.

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

TABELA NR 5 Klasyfikacja jednolitych części wód (JCW) rzek województwa podlaskiego za 2010 rok (stan na 31.06.2011r.)

Lp.	Nazwa jcw klasyfikowanej i KOD	Nazwa pkt pomiarowo- kontrolnego	Typ abiotyczny	Silnie zmieniona lub sztuczna jcw	Ppk zamyka jcw (T/N)	Wskaźniki decydujące o klasie	Klasyfikacja wskaźnika	STAN/ POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	Wskaźniki decydujące o klasie	Klasyfikacja wskaźnika	STAN CHEMICZNY	STAN WÓD
1.	Leśna do Przewłoki PLRW2000232665249	Leśna- profil graniczny Topiło	23	N	T	Fitobentos	II	III	Benzo, inden	dobry	PSD	ZŁY
						Tlen rozp.	poniżej II					
						OWO	poniżej II					
						A.Kjeldahla	poniżej II					
						Fosfor org.	poniżej II					
Tlen rozp.	poniżej II											

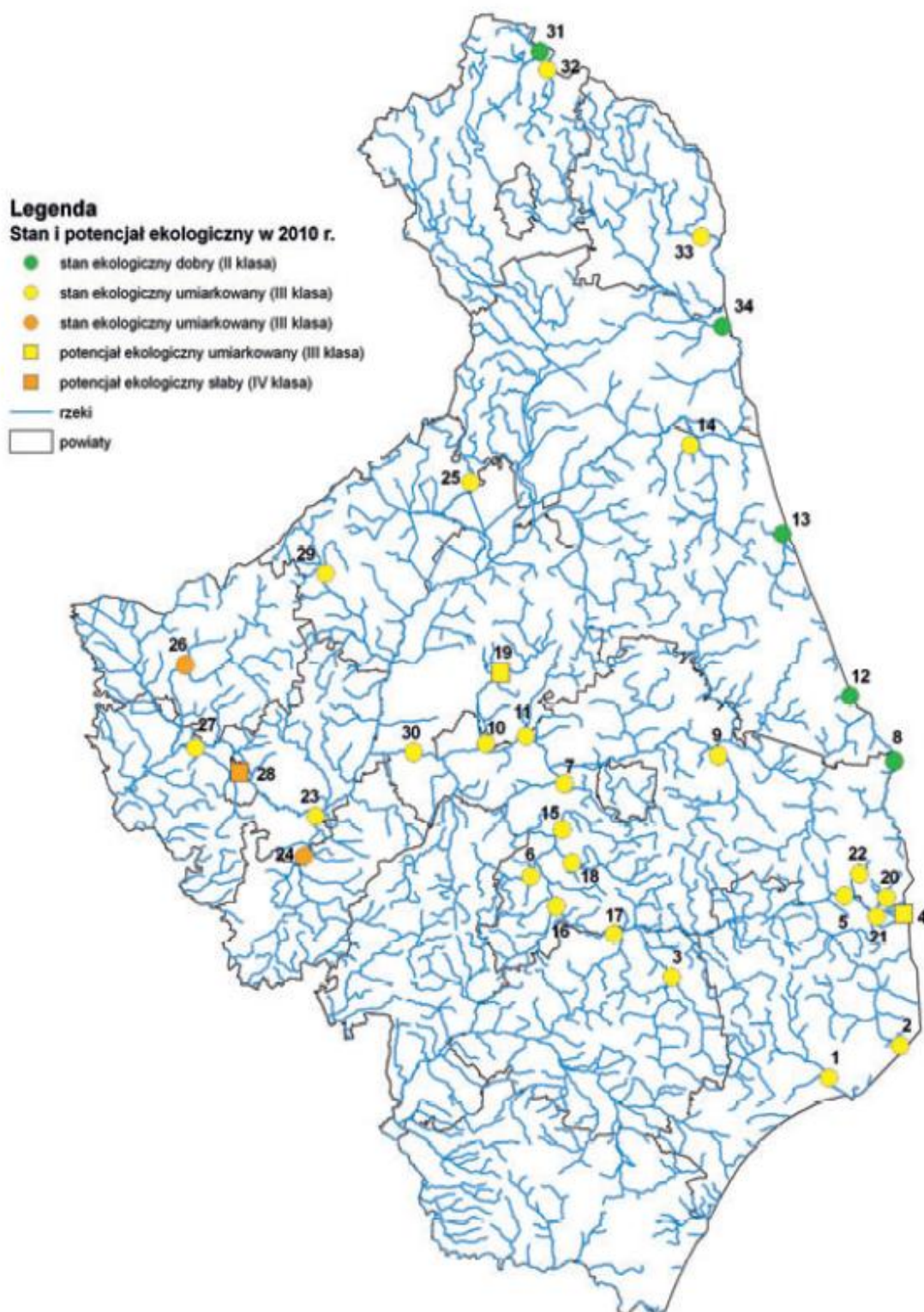
PSD- poniżej stanu dobrego

T, N – tak, nie

OWO-ogólny węgiel organiczny

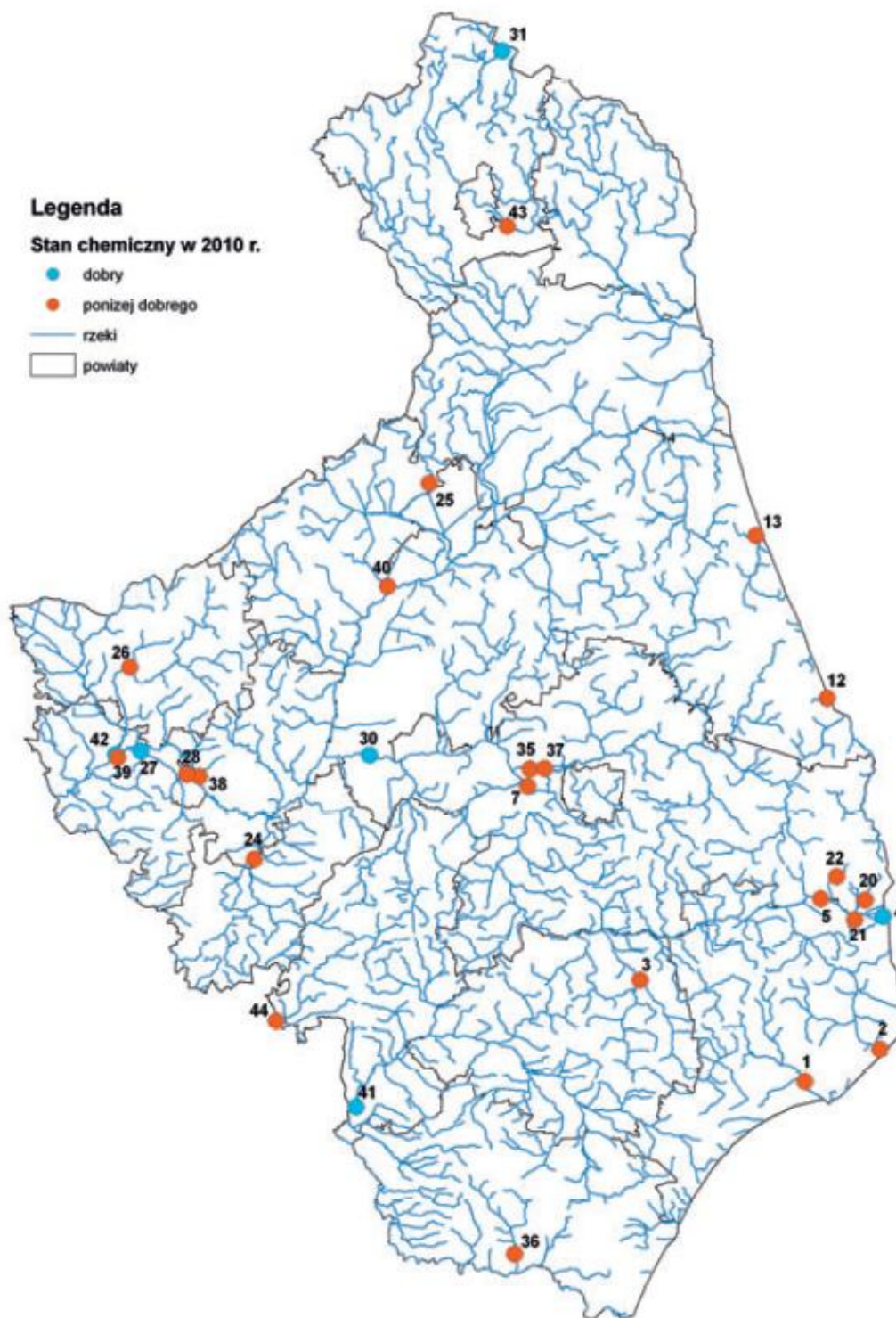
IFPL- wskaźnik fitoplanctonowy

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w latach 2009-2010

RYSUNEK NR 4 Ocena stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód rzecznych w 2010r.

Źródło: WIOŚ w Białymstoku.

RYSUNEK NR 5 Ocena stanu chemicznego jednolitych części wód w 2010r.
Źródło: WIOŚ w Białymstoku.

3.1.1.2 Zagrożenia

Największe zagrożenia dla stanu jakości wód powierzchniowych stanowi działalność człowieka w środowisku, główne presje to:

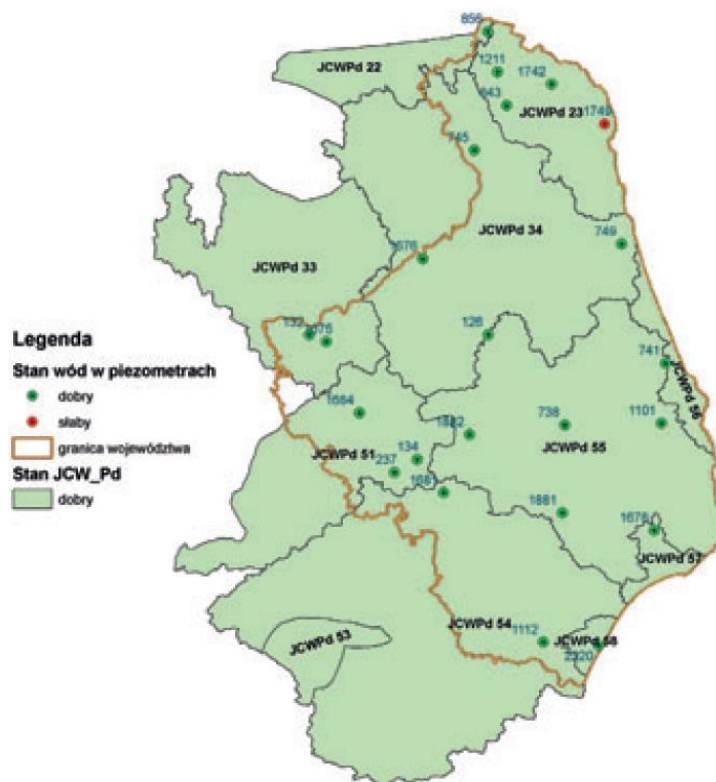
- pobór wody,
- wprowadzanie ścieków komunalnych i przemysłowych oraz wód pochodniczych,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- zmiany hydro- morfometryczne (regulacje rzek, ochrona przeciwpowodziowa).

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są ścieki odprowadzane zrzutami punktowymi z zakładów komunalnych i przemysłowych. Nie bez znaczenia pozostają spływy powierzchniowe z obszarów rolniczych a także utwardzonych powierzchni na terenach miejskich i przemysłowych. Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód są wcześniej wspomniane niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych (znaczne ilości zanieczyszczeń mineralnych: nawozy mineralne, pestycydy, nawozy organiczne, w szczególności azotany). Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach znacznie zmalała- ze względu na spadek pogłowia zwierząt, stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalała również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód. Wody powierzchniowe są także odbiornikiem często nieoczyszczonych wód opadowych.

3.1.2 Wody podziemne

3.1.2.1 Stan aktualny

Obszar miasta Hajnówki cechuje się odpowiednimi zasobami wód podziemnych. Większość zasobów wód podziemnych na terenie miasta nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, a po uzdatnieniu (usunięciu naturalnych pierwiastków, jakimi są żelazo i mangan) na cele konsumpcyjne.

RYSUNEK NR 6 Klasyfikacja stanu chemicznego wód podziemnych w 2010r.

Źródło: <http://www.wios.bialystok.pl/pdf/raport2009-2010.pdf>

TABELA NR 6 Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych w województwie podlaskim w 2010r. wg badań PiG.

Nr otworu	Miejscowość	Gmina	JCWPd	głębokość do stropu warstwy wodonośnej [m]	Użytkowanie	Klasa jakości (stan na listopad 2010)	Wskaźnik i w klasie III jakości	Wsk. w kl.IV	Wsk. w kl.V
1678	Hajnówka	Hajnówka	57	133	Użytki rolne	III	Fe	-	-

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych:

- I – wody bardzo dobrej jakości
- II - wody dobrej jakości
- III - wody zadowalającej jakości
- IV - wody niezadowalającej jakości
- V – wody złej jakości

Źródło: <http://www.wios.bialystok.pl/pdf/raport2009-2010.pdf>

Wyniki przeprowadzonych w roku 2010 badań na terenie miasta Hajnówki, wykazały dominację wód reprezentujących dobry stan chemiczny (wody zaliczane do II klasy). O zaliczeniu do klasy III decydowały głównie podwyższone wartości wskaźników naturalnych, niezwiązanych z antropopresją tj. żelaza i twardości wody.

Prawo ochrony środowiska w art. 98 stanowi, że wody podziemne i obszary ich zasilania podlegają ochronie polegającej na zmniejszeniu ryzyka zanieczyszczenia tych wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich zasilania oraz utrzymywaniu równowagi zasobów tych wód. W tych celach tworzone są między innymi obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych, na zasadach określonych Prawem wodnym.

3.1.2.2 Zagrożenia

Wody podziemne należące do zasobów naturalnych, coraz bardziej zagrożone są zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Konieczna jest ich szczególna ochrona, jako zasobów nieodnawialnych.

Źródła zanieczyszczeń stanowią naturalne, samoczynne i skoncentrowane wypływy wód podziemnych na powierzchnię ziemi. Pojawiają się w miejscach, gdzie powierzchnia terenu przecina warstwę wodonośną lub statyczne zwierciadło wody podziemnej. Zagrożeniem dla jakości wód podziemnych są nieczynne lub niewłaściwie zabezpieczone studnie wiercone. Są one źródłem bakteriologicznego skażenia warstwy wodonośnej.

Najczęściej wody podziemne zanieczyszczone są lokalnie lub na większych obszarach różnymi substancjami chemicznymi, głównie są to azotany, fosforany, chlorki, siarczany i bardzo często substancje ropopochodne. Zanieczyszczenia siarczanami występują przede wszystkim na terenach uprzemysłowionych, azotanami i fosforanami na terenach rolniczych, są one także przyczyną degradacji zbiorników wodnych. Najpowszechniej występującymi przyczynami zanieczyszczeń wód podziemnych są wycieki z baz paliwowych i stacji sprzedaży paliw do pojazdów samochodowych.

3.2 Powietrze atmosferyczne

3.2.1 Stan aktualny

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu.

Miasto Hajnówka charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu i warunkami klimatycznymi, co ma istotny wpływ na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń. Miasto, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych zachodniej i południowej Polski. Na stan czystości powietrza gminy miejskiej Hajnówka rzutują punktowe źródła emisji zanieczyszczeń. Duży udział w tym mają: zakłady przemysłowe, paleniska indywidualne (domowe), a także zanieczyszczenia komunikacyjne związane z ruchem pojazdów, głównie na trasie Białystok – Hajnówka, przejście graniczne Połowce oraz Bielsk Podlaski- Hajnówka- Białowieża.

Największy udział w zanieczyszczeniach mają substancje pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw. Należy do nich dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek

węgla i pyłu. Pozostałe zanieczyszczenia emitowane z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie miasta wynikają z rodzaju produkcji i stosowanej technologii. Wśród najczęściej występujących zanieczyszczeń technologicznych są: węglowodory alifatyczne, aromatyczne, benzyna, alkohole alifatyczne, węglowodory pierścieniowe, kwas octowy, butanol, ketony, formaldehyd, ksylen, amoniak oraz w mniejszej ilości inne zanieczyszczenia związane ze specyfiką produkcji zakładów.

Oceny jakości powietrza wykonywane są w odniesieniu do obszaru strefy. W ustawie o zmianie ustawy – prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dyrektywie 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy) od stycznia 2011 r. dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnianych w ocenach jakości powietrza obowiązuje nowy podział kraju na strefy. Ocena za rok 2010 wykonana została również w nowym układzie stref.

Strefę stanowią:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys.,
- miasto (nie będące aglomeracją) o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys.,
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

TABELA NR 7 Wielkość emisji w strefie hajnowskiej woj. podlaskiego [Mg/rok].

strefa	Wielkość emisji (Mg/rok)				
	dwutlenek azotu	dwutlenek siarki	tlenek węgla	dwutlenek węgla	pył ogółem
podlaska	68,0	87,1	346,8	70701,1	123,5

Źródło: Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2010 r. WIOŚ 2011r.

Mając powyższe na uwadze, w województwie podlaskim, zgodnie z nowymi wytycznymi, występują dwie strefy: aglomeracja podlaska (powiat miasto Białystok) oraz strefa podlaska (pozostały obszar województwa podlaskiego do którego zaliczane jest miasto Hajnówka).

W przypadku SO₂ i pyłu widoczny jest wyraźny sezonowy rozkład stężeń w roku kalendarzowym – wyższe wartości odnotowano w sezonie zimowym (grzewczym). Prowadzony na terenie miasta monitoring jakości powietrza wykazuje, że jakość powietrza ulega stałej poprawie. Uzyskane wyniki w horyzoncie kilkuletnim wykazują wprawdzie niewielki, ale stały spadek stężeń dwutlenku siarki i pyłu. Miasto Hajnówka należy do obszarów o średnim poziomie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Jest to wynik zrealizowanych przedsięwzięć proekologicznych, zwłaszcza przez sektor energetyczny.

Ze względu na niski poziom substancji w powietrzu zakwalifikowano powiat hajnowski, a co za tym idzie i miasto Hajnówkę do strefy o klasie A, gdzie głównym celem działań jest utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie.

TABELA NR 8 Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃ ¹⁾	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5
strefa podlaska	PL2002	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	A	A

1)- wg poziomu docelowego

Źródło: Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2010 r. WIOŚ 2011r

3.2.2 Zagrożenia

W zakładach kontrolowanych przez WIOŚ w Białymstoku źródłami zanieczyszczeń do powietrza są procesy technologiczne, kotłownie węglowe, kotłownie na biomase, kotły utylizacyjne, które nie posiadają urządzeń redukujących emisję, kotły olejowe, spalarnia odpadów medycznych oraz obrót substancjami zubożającymi warstwę ozonową (kontrolowanymi). Zagrożenie sprawiają również zanieczyszczenia pyłowe ze spalania paliw i z produkcji wyrobów ceramicznych. Gazowe związki nieorganiczne pochodzą głównie z dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenku węgla, ditlenków azotu.

Do zakładów kontrolowanych przez WIOŚ należą m.in.:

- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Hajnówce,
- RINDIPOL S.A. w Chojnicach Ciepłownia w Hajnówce,
- "Gryfskand" sp. z o.o. w Gryfinie Oddział w Hajnówce - Zakład Produkcji Węgla Aktywnych,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Hajnówce,

Do tej pory w poszczególnych zakładach kontrole nie wykazały przekroczenia dopuszczalnych wielkości emisji do powietrza. Zagrożenie występuje w stopniu niewielkim, czyli lokalnym i jest spowodowane głównie niską emisją z ogrzewania indywidualnego.

3.3 Powierzchnia ziemi

Najczęstszymi formami użytkowania terenu na terenie miasta Hajnówki są: użytki rolne oraz pozostałe grunty i nieużytki. Zestawienie zbiorcze danych dotyczących sposobu użytkowania gruntów w mieście Hajnówka przedstawia tabela poniżej.

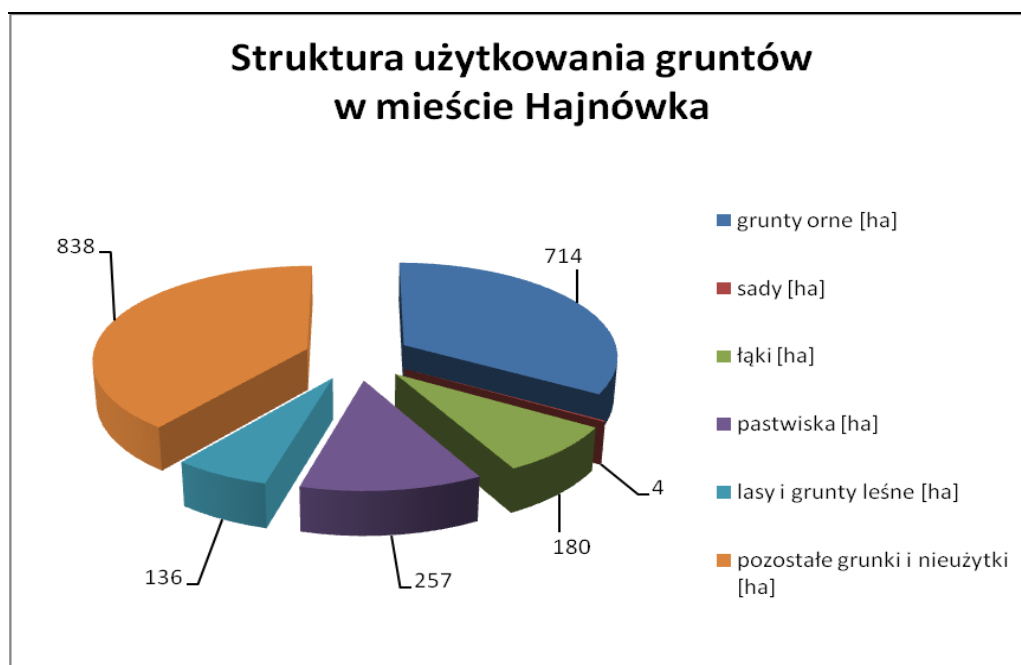
TABELA NR 9 Struktura użytkowania gruntów w mieście Hajnówka.

Jednostka terytorialna	Ogółem [ha] ¹⁾	Powierzchnia użytków rolnych [ha]	Grunty orne [ha]	Sady [ha]	Łąki [ha]	Pastwiska [ha]	Lasy i grunty leśne [ha]	Pozostałe grunty i nieużytki [ha]
Hajnówka-miasto	2 129	1 155	714	4	180	257	136	838

1)- dane GUS za 2010 rok

Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2005r.

Strukturę użytkowania gruntów w gminie miejskiej Hajnówka przedstawia poniższy wykres. Użytki rolne (w skład których wchodzi: grunty orne, sady, łąki i pastwiska) zajmują w gminie obszar 1 155 ha, lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 136 ha, natomiast 838 ha to pozostałe grunty i nieużytki.

WYKRES NR 3 Struktura użytkowania gruntów w gminie miejskiej Hajnówka.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2005r

3.3.1 Gleby

3.3.1.1 Stan aktualny

Pod względem typologicznym gleby miasta Hajnówka są bardzo mało zróżnicowane. W zachodniej i północno-zachodniej części miasta dominującym typem są gleby pseudobielicowe (A) zaliczane głównie do IVa i IVb klasy bonitacyjnej, lokalnie do klasy IIIb użytków ornych. Natomiast w południowej, wschodniej i północno-wschodniej części miasta dominującym typem są gleby piaskowe różnych typów

genetycznych (AB) – bielcowe, rdzawe, brunatno-kwaśne, zaliczane przeważnie do V i VI klasy bonitacyjnej użytków ornyc. W obrębie doliny rzeki Leśnej oraz w innych dolinach mniejszych cieków i zagłębieniach terenowych stanowiących użytki zielone występują głównie gleby murszowo-mineralne i czarne ziemie zaliczane przeważnie do IV i V klasy bonitacyjnej użytków zielonych przy znacznym udziale klasy VI.

Gleby powiatu hajnowskiego i miasta Hajnówki cechują się niską zawartością składników pokarmowych (azot, fosfor, potas) w glebie. Ocenia się, że niedobory tych składników występują na 35% - 65% powierzchni użytków rolnych, w zależności od gminy.

3.3.1.2 Zagrożenia

Nasilające się stałe wpływy różnorodnych form działalności przemysłowej, rolniczej i urbanizacyjnej przyczyniają się do znacznych zmian w naturalnych warunkach glebowych. Zmiany te przejawiają się w postaci szeregu form degradacji pokrywy glebowej i prowadzą do wytworzenia gleb o zmienionym profilu i właściwościach fizykochemicznych. Procesy degradacji gleb związane są przede wszystkim z:

- rejonami intensywnej produkcji rolnej i hodowlanej,
- rejonami budowy nowych osiedli mieszkaniowych,
- tras komunikacyjnych,
- terenami przemysłowymi,
- miejscami składowania odpadów.

Przekształcenia mechaniczne gleb powodowane są przez zabudowę terenu, utwardzanie i ubicie podłoża, zdjęcie pokrywy glebowej lub jej wymieszanie z elementami obcymi (np. gruzem budowlanym) oraz w wyniku formowania wykopów i wyrównań. Ważną rolę odgrywa emisja zanieczyszczeń powietrza i opad zanieczyszczeń oraz procesy chemicznego degradowania gleb przez niewłaściwie prowadzoną gospodarkę ściekową i odpadową. Do specyficznych form degradacji gleb w obszarach miejsko – przemysłowych należy zaburzenie stosunków hydrogeologicznych, występujących przy eksploatacji surowców naturalnych. W obszarach dolinnych źródłem zanieczyszczeń gleb są wylewy rzek, zwłaszcza tych, które prowadzą wody zanieczyszczone.

Tereny poprzemysłowe mieszczą w sobie cały szereg typów terenu, który na skutek różnych funkcji użytkowych uległ degradacji w stosunku do stanu pierwotnego. Nie istnieje jednorodna i oficjalnie obowiązująca klasyfikacja tych terenów. Szereg opracowań i dokumentów pozwala wyróżnić następujące ich rodzaje:

- zwały odpadów chemicznych i osadów ściekowych,
- tereny przesuszone i nieużytkowane,
- zalewiska,
- tereny zabagnione,
- tereny produkcyjne,
- nieużytki zielone.

Elementem pozwalającym uporządkować problemy związane z przekształceniami terenów przemysłowych i zdegradowanych są systematyczne badania oceniające możliwości ich rekultywacji i ponownego zagospodarowania. Oprócz wyżej wspomnianych terenów dodatkowym problemem jest zagospodarowania znacznej ilości towarzyszących im obiektów przemysłowych. Do obiektów tych zalicza się obiekty kubaturowe, inżynierskie i różnego typu sieci. Ze względu na uwarunkowania dziejowe, niektóre z tych obiektów posiadają wartość zabytkową i objęte są ochroną konserwatorską. Istotnym czynnikiem utrudniającym proces przekształcania terenów przemysłowych jest rozdrobnienie praw własnościowych tychże terenów.

W Hajnówce, podobnie jak w całym kraju nie istnieją rozwiązania systemowe ukierunkowane na procesy przekształcania terenów przemysłowych. Nie istnieje również obowiązująca ich klasyfikacja. Klasyfikacja taka istotna jest dla uruchomienia spójnego procesu rozwiązywania problemów dotyczących terenów przemysłowych. Utrudnieniem rozwiązania kwestii terenów przemysłowych jest brak odpowiedniej ich inwentaryzacji, tzn. zawierającej informacje dotyczące zarówno wielkości terenu, praw własności, gęstości występowania ich na przedmiotowym obszarze, stopnia degradacji, uwarunkowań lokalizacyjnych oraz możliwości (podatności) na przekształcenia

3.3.2 Kopaliny

3.3.2.1. Stan aktualny

Na obszarze miasta brak jest złóż kopalin pospolitych. W okolicach Hajnówki występują natomiast złoża kruszywa naturalnego eksploatowane na potrzeby lokalne do zaspokajania potrzeb na ten surowiec w budownictwie i drogownictwie.

3.4 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

3.4.1 Lasy

Zachowaniu walorów przyrodniczych lasów i terenów zielonych sprzyjają zmiany w ich gospodarczym użytkowaniu, mające na celu naturalizację ekosystemów oraz zachowanie w ich strukturze siedlisk i mikrosiedlisk ważnych dla wielu grup flory i fauny.

W bezpośrednim sąsiedztwie miasta funkcjonuje „Leśny Kompleks Promocyjny Puszcza Białowieska”, którego celem jest realizacja założeń kompleksowej polityki trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz gospodarki leśnej opartej na podstawach ekologicznych. Podstawowym celem gospodarki leśnej jest dążenie do zachowania trwałości lasu o charakterze zbliżonym do naturalnego. Funkcje ochronne lasu mają zapewnić zachowanie naturalnych warunków ekosystemów leśnych, korzystny wpływ lasu na środowisko przyrodnicze, w tym na gleby i stosunki wodne oraz na krajobraz, zdrowie i kulturę ludności. Powinna być także zapewniona ochrona miejsc łęgowych

i ostoi wszystkich gatunków bytujących zwierząt, w szczególności gatunków rzadkich i chronionych.

TABELA NR 10 Zestawienie powierzchni gruntów leśnych i lesistości [ha].

Jednostka terytorialna	Grunty leśne ogółem	Lasy ogółem	Grunty leśne publiczne ogółem	Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	Grunty leśne prywatne	Lesistość
	[ha]						[%]
Hajnówka-miasto	103,00	82,50	77,60	67,80	67,80	25,40	3,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl – ostatnie dane z 2011r

Lasy występują w jednym zwartym kompleksie Puszcza Białowieska. Najliczniej występują tu bory sosnowe, spotykane na ubogich i średnio żyznych siedliskach świeżych, wilgotnych i bagiennych. Sosna zwyczajna jest podstawowym gatunkiem lasotwórczym, posiada tu optymalne warunki rozwojowe i wykształca bardzo wartościowe ekotypy znane szeroko jako sosna mazurska i sosna supraska. Kolejnym gatunkiem o zasadniczym znaczeniu jest świerk pospolity, występujący jako gatunek panujący w niektórych drzewostanach, tworząc zespoły niżowych świerczyn borealnych. W Puszczy Białowieskiej osiąga on wysokość do 51 m.

3.4.2 Formy ochrony przyrody

Charakterystyka ogólna flory i fauny

Hajnówka leży na terenie o dużej różnorodności flory i fauny, bezpośrednio sąsiadując z dużym kompleksem leśnym, jaki tworzy Puszcza Białowieska.

Flora roślin naczyniowych Puszczy Białowieskiej reprezentowana jest przez ponad 1000 gatunków. Spośród 61 gatunków prawnie chronionych wiele jest tu dość pospolitych (wawrzynek wilczelyko, widłak jałowcowaty, lilia złotogłów, orlik pospolity), ale znajdują się też gatunki ginące wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin (wierzba borówkolistna, fiołek torfowy, turzyca luźnokwiatowa, kukuczka kapturkowata, miódokwiat krzyżowy). Bogactwo roślin zarodnikowych jest tu wyjątkowo duże. Ich liczbę szacuje się na prawie 4000 gatunków, w tym: ponad 350 gat. porostów, 250 gat. mchów oraz przeszło 3000 gat. grzybów. W Puszczy stwierdzono występowanie 26 gatunków drzew i 55 gatunków krzewów.

Świat zwierzęcy Puszczy obrazuje bogactwo lasu naturalnego. Stwierdzono tu występowanie 58 gatunków ssaków, 250 gatunków ptaków (239 w części polskiej, w tym 177 gatunków lęgowych), 7 gatunków gadów, 12 gatunków płazów, 24 gatunki ryb. Liczbę gatunków owadów szacuje się na około 10000, w tym ponad 2400 gatunków chrząszczy i około 1100 gatunków motyli. Symbol Puszczy Białowieskiej- żubr, wytępiony w 1919 roku, ponownie powrócił tu w 1929 roku. Żubry, utrzymywane

początkowo w hodowli zamkniętej, od roku 1952 są na wolności. Obecnie po stronie polskiej jest ich około 280 w hodowli wolnej i około 30 w hodowli rezerwatowej. Spośród innych ssaków występuje w Puszczy: wilk, ryś, lis, borsuk, kuna leśna, łasica, gronostaj, tchórz, wydra, bóbr, nietoperze (13 gatunków). Z ssaków kopytnych, oprócz żubra, spotyka się dziki, jelenie, sarny i łosie. Z gryzoni obok wielu pospolitych gatunków (wiewiórka, mysz wielkooka leśna, nornica ruda) spotyka się tak rzadkie, jak popielica, orzesznica, koszatka czy smużka. Osobliwością Puszczy Białowieskiej jest również ryjówka średnia, czyli białowieska, znana z nielicznych stanowisk w Polsce północno- wschodniej oraz z Europy Północnej i Azji. Wśród ptaków unikatami w skali Polski, a występującymi tu, są: puszczyk mszarny, włośchatka, sóweczka orzełek, gadożer oraz dzięcioły: białogrzbisty i trójpalczasty.

„Zgodnie z art. 6 ust 1 obowiązującej ustawy o ochronie przyrody poddanie pod ochronę następuje przez: tworzenie parków narodowych, uznawanie określonych obszarów za rezerwaty przyrody, tworzenie parków krajobrazowych. Wyznaczenie obszarów chronionego krajobrazu, wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt, wprowadzanie ochrony w drodze uznania za: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary NATURA 2000”.

Hajnówka jest miastem bogatym w zieleni, w tym w zieleni wysoką. Jest to efektem występowania przy ulicach pasów zieleni przydrożnej oraz różnej wielkości skwerów i zieleńców, a także zieleni działkowej i przydomowej w dzielnicach o zabudowie indywidualnej.

Powierzchnia gruntów leśnych wynosi 103,00 ha, z czego 1/3 to lasy nie stanowiące własności skarbu państwa.

UŻYTKI EKOLOGICZNE

Na terenie miasta Hajnówka występują użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 22,6 ha. Tereny te zostały uznane za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i zostały objęte ochroną rozporządzeniem nr 6/97 Wojewody Białostockiego z dnia 7 sierpnia 1997 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i objęcia ich ochroną. Są to obszary łąk objęte opieką przez Północno - Podlaskie Towarzystwo Ochrony Ptaków. Na obszarze łąk utworzyło ono społeczny rezerwat przyrody „Górniańskie Łąki” obejmujący szerokie kotlinowe rozszerzenie doliny rzeki Chwiszczej, dopływu rzeki Leśnej, wpadającej do Bugu na terenie Białorusi. Dolina zajęta jest przez mozaikę zabagnionych obniżień i suchszych wyniesień. W obniżeniach występują urozmaicone zbiorowiska wielkoturzycowe i niewielkie powierzchnie turzycowisk mszystych. Wyniesienia zajmują wilgotne łąki. 30% powierzchni ostoi jest użytkowane rolniczo jako pastwiska i łąki kośne. W ostoi gniazdują 62 gatunki ptaków: między innymi cyraneczka, cyranka, płaskonos, błotniak zbożowy, kropiatka, dublet, rycyk, sowa błotna, czapla siwa. Ostoja jest żerowiskiem gadożerów, orlików krzykliwych, orzełków włośchatych i puchaczy gniazdujących w Puszczy Białowieskiej. Podczas wędrówki wiosennej w ostoi zatrzymują się liczne gęsi białoczelne, świstuny, brodźce leśne.

TABELA NR 11 Powierzchnie o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione.

Jednostka terytorialna	Ogółem	Paki Narodowe	Rezerwy przyrody	Obszary chronionego krajobrazu	Pozostałe formy ochrony przyrody	Użytki ekologiczne
	[ha]					
Hajnówka- gmina miejska	22,6	0	0	0	0	22,6

Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2010r.

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

TABELA NR 12 Użytki ekologiczne w gminie miejskiej Hajnówka.

Lp	Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Rodzaj użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. [ha]	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Gmina	Obręb ewid.	Nr Działek ewidencyjnych	Opis lokalizacji	Forma własności, rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór nad obszarem	Opis
1	Użytek ekologiczny nr 101	siedliska przyrodnicze oraz stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków roślin	07.08.1997 r.	1,512	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1106 1166	obszar położony około 80 m w kierunku północno-zachodnim od Szosy kleszczelowskiej,	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Miasta Hajnówka	Torfowisko niskie trwale podtopione z naturalną roślinnością szuwarową i łąkową
2	Użytek ekologiczny nr 102	siedlisko przyrodnicze oraz stanowisko rzadkich gatunków roślin i ptaków, ich ostoja oraz miejsce rozmnażania oraz sezonowego przebywania	07.08.1997 r.	8,875	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1166	obszar położony w kierunku północno-zachodnim od Szosy kleszczelowskiej, pomiędzy drogą o nr geod. 1102 (od północy) i drogą o nr geod. 1056 (od zachodu)	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Miasta Hajnówka	Torfowisko niskie z naturalną roślinnością szuwarową i łąkową oraz bogatą ornitofauną zawierającą w swym składzie wiele rzadkich gatunków
3	Użytek ekologiczny nr 103	siedlisko przyrodnicze oraz	07.08.1997 r.	8,34	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1166	obszar biegnący od drogi o nr geod.	Agencja Własności Rolnej	Burmistrz Miasta Hajnówka	Torfowisko niskie z naturalną

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Rodzaj użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. [ha]	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Gmina	Obręb ewid.	Nr Działek ewidencyjnych	Opis lokalizacji	Forma własności, rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór nad obszarem	Opis
		stanowisko rzadkich gatunków roślin i ptaków, ich ostoja oraz miejsce rozmnażania oraz sezonowego przebywania			Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	a			462 w kierunku północno-wschodnim i północno-zachodnim	Skarbu Państwa		roślinnością szuwarową i łąkową oraz bogatą ornitofauną zawierającą w swym składzie szereg rzadkich gatunków
4	Użytek ekologiczny nr 104	siedliska przyrodnicze oraz stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków roślin	07.08.1997 r.	0,269	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1166	obszar położony w kierunku północno-zachodnim od Szosy kleszczelowskiej,	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Miasta Hajnówka	Torfowisko niskie trwale podtopione z naturalną roślinnością szuwarową i łąkową
5	Użytek ekologiczny nr 105	siedliska przyrodnicze oraz stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków roślin	07.08.1997 r.	3,444	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1166	obszar położony w kierunku północno-zachodnim od Szosy kleszczelowskiej, około 20 m od drogi o nr	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Miasta Hajnówka	Torfowisko niskie trwale podtopione z naturalną roślinnością szuwarową

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Rodzaj użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. [ha]	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Gmina	Obręb ewid.	Nr Działek ewidencyjnych	Opis lokalizacji	Forma własności, rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór nad obszarem	Opis
									geod. 1102 (od północy) i ciągnie się na około 350 m w kierunku południowo-zachodnim			
6	Użytek ekologiczny nr 106	stanowisko roślinności naturalnej	07.08.1997 r.	0,1	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1166	obszar położony na wschód od użytku ekologicznego nr 103, o długości około 80 m szerokości około 20 m	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Miasta Hajnówka	Roślinność naturalna w okresowo podtapianym zagłębieniu
7	Użytek ekologiczny nr 107	siedliska przyrodnicze oraz stanowisko roślinności naturalnej	07.08.1997 r.	0,084	Rozporządzenie Wojewody Białostockiego Nr 6/97. Dz. Urz. WB Nr 16, poz. 64.	Gmina Miejska Hajnówka	Poryjewo	1166	obszar położony w kierunku północno-zachodnim od Szosy kleszczelowskiej,	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	Burmistrz Miasta Hajnówka	Mokradło z naturalną roślinnością

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce.

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

POMNIKI PRZYRODY

Na terenie miasta 60 drzew zostało objętych ochroną konserwatorską i zostały one uznane za pomniki przyrody. Są to głównie dęby szypułkowe (51 sztuk).

TABELA NR 13 Pomniki przyrody na terenie miasta Hajnówka.

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obwód ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
1	659	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, drobne szczeliny	316	23	1	2698/6	za posesją nr 18, ul. Kolejki Leśne, na granicy Rezerwatu krajobrazowego w Puszczy Białowieskiej	Nadleśnictwo Hajnówka	dr- drogi	Burmistrz Miasta Hajnówka
2	660	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy(Quercus robur) ,pień pojedynczy, prosty ,brunatno białe plamy na liściach, spękania kory, widoczna próchnica w pniu, zagrzybiona podstawa pnia	342	20	1	1410/115	przy ul Armii Krajowej 5,	Skarb Państwa, w użytkowaniu Zakładów Maszynowych HAMECH	Ba-budownictwo przemysłowe	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
3	661	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur), dziuple ,szczeliny i próchnica próchnica pnia omszony na wysokości 1.5m , liście pokryte białymi plamami	369	20	1	1520	na cmentarzu przy ul. 3 Maja	Skarb Państwa, w użytkowaniu Parafii rzymsko-katolickiej	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
4	1053	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Wiąz szypułkowy , pień rozgałęziający się na dwa na wysokości około 3 m	354	23	1	2320/110	park, naprzeciwko budynku dworca PKP	Gmina Miejska Hajnówka, w zarządzie Kolei Państwowych	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
5	1054	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb bezszypułkowy pień prosty , pojedynczy, jeden z głównych konarów wycięty na wys. ok. 3 m, obecność dziupli,	323	20	1	2320/110	Park przy dworcu PKP	Gmina Miejska Hajnówka, w zarządzie Kolei Państwowych	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
6	1055	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty , liście pokryte białymi	338	22	1	2320/110	Park przy dworcu PKP	Gmina Miejska Hajnówka, w	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
			/Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	plamkami, dziuplaste						zarządzie Kolei Państwowych		
7	1056	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Robinia akacjowa, korona dość regularna, pień prosty, spękania korony, obecność jemioły	264	17	1	2320/110	Park przy dworcu PKP	Gmina Miejska Hajnówka, w zarządzie Kolei Państwowych	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
8	1057	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty	313	20	1	1516/49	przy ul Armii Krajowej 56	Gmina Miejska Hajnówka, Tomaszewski Jacek	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
9	1058	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty ze szczeliną o długości 4 m, korona rzadka	366	22	1	1516/49	przy ul Armii Krajowej 56	Gmina Miejska Hajnówka, Tomaszewski Jacek	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
10	1059	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r.	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, gałęzie wysoko	350	22	1	1516/49	przy ul Armii Krajowej 56	Gmina Miejska Hajnówka, Tomaszewski Jacek	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
			/Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	przycięte na pniu , obecność dziupli, korona rzadka						ski Jacek		
11	1060	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty, obecność huby, szczelin i próchnicy	326	20	1	1516/49	przy ul Armii Krajowej 56	Gmina Miejska Hajnówka, Tomaszewski Jacek	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
12	1061	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty, obecność dziupli	300	20	1	1516/49	przy ul Armii Krajowej 56	Gmina Miejska Hajnówka, Tomaszewski Jacek	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
13	1062	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty, gałęzie wysoko przycięte na pniu	370	23	1	1516/41	przy ul Armii Krajowej 44	Gmina Miejska Hajnówka	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
14	1063	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty, obecność huby i dziupli	329	22	1	1516/48	przy ul Armii Krajowej 50, za posesją przy	Gmina Miejska Hajnówka, Nadleśnictwo Hajnówka	Ls- tereny leśne	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
									garażach samochodowych			
15	1065	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, korona rzadka i silnie przycięta, próchnica w pniu przy ziemi	330	24	1	1516/48	przy ul Armii Krajowej 50, za posesją przy garażach samochodowych	Gmina Miejska Hajnówka, Nadleśnictwo Hajnówka	Ls- tereny leśne	Burmistrz Miasta Hajnówka
16	1066	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, obecność dziupli	357	22	1	2698/7	przy ul Armii Krajowej 50, za posesją przy garażach samochodowych	Gmina Miejska Hajnówka, Nadleśnictwo Hajnówka	Ls- tereny leśne	Burmistrz Miasta Hajnówka
17	1067	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, obecność dziupli, próchnicy i szczelin; korona na wys. 3-10 m silnie popękana i	440	18	1	1410/115	przy ul Armii Krajowej 5, za parkingiem rowerowym	Skarb Państwa, w użytkowaniu Zakładów Maszynowych	Ba- budownictwo przemysłowe	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
				zagrzybiona						HAMECH		
18	1068	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty	316	23	1	2698/7	za posesją nr 18, ul. Kolejki Leśne, na granicy Rezerwatu krajobrazowego w Puszczy Białowieskiej	Skarb Państwa Nadleśnictwo Hajnówka	Ls	Burmistrz Miasta Hajnówka
19	1070	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , prosty, obecność huby i dziupli	309	22	1	1516/2	ul. Armii Krajowej 52, teren Zakładu doskonalenia Zawodowego	Skarb Państwa w użytkowaniu Zakładu doskonalenia Zawodowego	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
20	1071	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy ,	324	22	1	1516/2	ul. Armii Krajowej 52, teren Zakładu doskonalenia	Skarb Państwa w użytkowaniu Zakładu doskonalenia	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
									Zawodowe go	Zawodowe go		
21	1072	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy ,prosty i pochylony, rozdwajający się na wys. ok. 15 m ,korona głównie po jednej stronie, obecność huby w szczelinie pnia	368	23	1	1516/2	ul. Armii Krajowej 52, teren Zakładu doskonałen ia Zawodowe go	Skarb Państwa w użytkowan iu Zakładu doskonałen ia Zawodowe go	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
22	1073	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy ,prosty, obecność dziupli i próchnicy, szczelina w górze pnia, korona po jednej stronie	314	23	1	1516/2	ul. Armii Krajowej 52, teren Zakładu doskonałen ia Zawodowe go	Skarb Państwa w użytkowan iu Zakładu doskonałen ia Zawodowe go	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
23	1074	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy ,prosty, rozgałęziający się na wys. ok. 10 m , korona głównie przerzedzona po jednej stronie	376	23	1	1516/2	ul. Armii Krajowej 52, teren Zakładu doskonałen ia Zawodowe go	Skarb Państwa w użytkowan iu Zakładu doskonałen ia Zawodowe go	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
24	1075	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, korona drzewa silnie prześwietlona	367	23	1	1516/2	ul. Armii Krajowej 52, teren Zakładu doskonalenia Zawodowego	Skarb Państwa w użytkowaniu Zakładu doskonalenia Zawodowego	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
25	1076	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy	302	20	1	1518/1	ul. 3 Maja 63, na posesji domu Miłosierdzia SAMARYTANIN	Gmina Miejska Hajnówka, Parafia Prawosławna w Hajnówce, pw. Św. Trójcy	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
26	1078	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty	315	23	1	2320/125	ul Białowieska 12	Gmina Miejska Hajnówka	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
27	1079	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr	Klon zwyczajny, korona rozłożysta, kulista, złamany jeden z konarów głównych, dziupla o dł. 80 cm na	258	20	1	2320/126	ul Białowieska 12	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie PKP	Tk- tereny kolejowe	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
			18, poz. 93	wys. 2,5 m od podstawy pnia, próchnica, szczeliny								
28	1080	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, korona dobrze rozwinięta, obecność huby i szczelin	274	20	1	1834	ul Białowieska 25	Gmina Miejska Hajnówka	dr- drogi	Burmistrz Miasta Hajnówka
29	1081	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, duże pęknięcie pnia na wysokości rozwidlenia	317	25	1	2320/126	przy skrzyżowaniu ulic Białowieskiej i Konopnickiej	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie PKP	Tk- tereny kolejowe	Burmistrz Miasta Hajnówka
30	1082	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, z licznymi naroślami, korona poszarpana, spękania korony, w pniu widoczna próchnica, u podstawy pnia rowisko	432	20	1	2044	przy ul. Łowczej, z tyłu budynku „RUNO” Sp. z o.o.	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie „RUNO”	dr- drogi	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
31	1083	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy ,na pniu widoczne zgrubienia po obciętych dolnych konarach, rzadka korona	308	22			na przedłużeniu ul. Białowieckiej, przed przejazdem kolejowym			Burmistrz Miasta Hajnówka
32	1084	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, od strony drogi odłamany jeden z konarów	296	20			na przedłużeniu ul. Białowieckiej, przed przejazdem kolejowym			Burmistrz Miasta Hajnówka
33	1085	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, odcięte dolne konary, obecność dziupli, szczelin i próchnicy	332	24	1	1502/24	ul. Piłsudskiego 8, za budynkiem ZWZŚ PB	Gmina Miejska Hajnówka	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
34	1086	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy , dolne konary silnie przycięte, obecność dziupli, szczelin, grzybów i	275	22	1	1502/24	ul. Piłsudskiego 8, przed budynkiem ZWZŚ PB	Gmina Miejska Hajnówka	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
				próchnicy								
35	1087	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pochylony w kierunku ulicy, na wys. ok. 5 m obcięty jeden z konarów głównych, obecność dziupli, korona rzadka	300	22	1	1502/16	ul. Piłsudskiego o 10, przed budynkiem ZOZ	Powiat Hajnowski, użytkowanie SP ZOZ	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
36	1088	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, korona dobrze wykształcona, obecność szczelin i próchnicy	306	20	1	1502/46	ul. Piłsudskiego o 10, za budynkiem ZOZ	Powiat Hajnowski, użytkowanie SP ZOZ	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
37	1089	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, próchnica w pniu, obecność szczelin, mchów, porostów i huby	293	23	1	1502/100	ul. Piłsudskiego o 10 a,	Powiat Hajnowski w zarządzie PUP, PPP, PCPR	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
38	1090	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, korona nisko osadzona, dobrze wykształcona, obecność grzybów, porostów i próchnicy	294	18	1	1502/100	ul. Piłsudskiego 10 a,	Powiat Hajnowski w zarządzie PUP, PPP, PCPR	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
39	1091	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień prosty, rozwidlający się na wys. ok. 7 m na pniu klin szerokości ok.30 cm pozbawiony kory do wys. ok. 4 m	290	18	1	1502/47	w Parku Miejskim od strony ul. Parkowej	Gmina Miejska Hajnówka	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
40	1092	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień prosty, rozgałęziający się na wys. ok. 6 m część dolnych konarów przycięta, obecność huby, szczelin i próchnicy	336	22	1	1500/41	ul. Parkowa, teren Skateparku	Gmina Miejska Hajnówka	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
41	1094	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr	Lipa drobnolistna, pień rozgałęziający się na dwa na wys. ok. 1,5 m wewnątrz pnia betonowa	323	20		460/1	przy Hajnowski m Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie	Bi-budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
			18, poz. 93	plomba, szczelina od ziemi do wys. 1 m pień w środku pusty						Hajnowski Dom Kultury		
42	1095	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Klon zwyczajny, pień rozgałęziający się na trzy pnie na wysokości ok. 3 m, w pniu liczne próchniejące dziuple i zagrzybienia, suche konary	350	23		460/4	Park przy Hajnowskim Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
43	1096	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Lipa drobnolistna, pień pokryty porostami i mchami	314	23		460/4	Park przy Hajnowskim Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
44	1097	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Lipa drobnolistna	320	23		460/4	Park przy Hajnowskim Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
45	1098	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Klon zwyczajny, pień rozdławający się na wys. ok. 7 m , na wys. od 3.5 m od miejsca rozdwojenia pnia powstaje próchniejąca szczelina, dziuple	256	24		460/4	Park przy Hajnowski m Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
46	1099	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Klon zwyczajny, pień rozgałęziający się na wys. ok. 3,5 m; na wys. 10 m szczelina o dł. ok 2 m	210	20		460/4	Park przy Hajnowski m Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
47	1100	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Klon zwyczajny, na wys. ok. 1 m drzewo rozgałęzia się na dwa pnie , w miejscu przylegania tych pni powstaje próchniejąca szczelina; trzeci pień o niewielkich rozmiarach, nie ma bezpośredniej styczności z pozostałymi	280	20	1	460/4	teren Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
48	1101	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Klon zwyczajny , u podstawy pnia drzewo rozgałęzia się na dwa pnie o zbliżonych rozmiarach	273	22	1	460/1	przy Hajnowski m Domu Kultury	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Hajnowski Dom Kultury	Bi- budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
49	1102	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Klon zwyczajny , na wys. ok. 2,8m drzewo rozgałęzia się na dwa pnie o zbliżonych wymiarach	235	20	1	460/2	teren Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
50	1103	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień z kolkami naroślami, od podstawy do wys. ok. 5 m przebiega pionowa szczelina w której widoczne są ślady próchnicy, rzadka korona, silnie przycięta, pęknięcia od podstawy pnia do wys. 4m, huby , szczeliny	342	20	1	460/2	teren Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
51	1104	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień z ogromnymi, licznymi naroślami i garbami, zahubione, rzadka korona, silnie przycięta, mchy, porosty	354	20	1	460/2	teren Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	Gmina Miejska Hajnówka, użytkowanie Ośrodek Sportu i Rekreacji	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
52	1122	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, korona rzadka, silnie przycięta, pęknięcia kory	334	20	1	1516/49	ul. Armii Krajowej 56, przed budynkiem	Gmina Miejska Hajnówka	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
53	1124	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, przycinane konary	370	23	1	1516/46	ul. Armii Krajowej 40	Gmina Miejska Hajnówka	B- Zabudowa	Burmistrz Miasta Hajnówka
54	1125	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, korona rozłożysta, pęknięcia w pniu powstałe po uderzeniu pioruna, obecność szczelin, hub i	328	20	1	1502/119	ul. Zina, przy garażach na posesji urzędu pocztowego	Skarb Państwa, użytkowanie Poczta Polska. Telekomunikacja Polska	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
				porostów								
55	1126	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, dolne konary obcięte, obecność dziupli i szczelin	341	22	1	1502/24	rośnie przy wjeździe na parking Politechniki i Białostockiej	Gmina Miejska Hajnówka	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka
56	1127	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Lipa drobnolistna, pień rozdwaja się na wys. ok. 1 m, przy czym jeden z pni jest prosty, o dobrze rozwiniętej koronie, o znacznych rozmiarach w stosunku do drugiego pnia, korona drzewa z jemiolą, obecność porostów	315	20	1	1502/47	w parku miejskim od strony ulicy Parkowej	Gmina Miejska Hajnówka	Bz- Tereny Zieleni	Burmistrz Miasta Hajnówka
57	1128	17-11-1994	Rozporządzenie Nr 3/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. /Dz.Urz. Woj. Biał. Nr 18, poz. 93	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, porosty, szczeliny w pniu głównym, dziuplaste, zahubione	292	23	1	1056/1	przy ul. 3 Maja na placu przed Biedronką	Fortis Lease Polska Spółka z o o	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wys. [m]	Obręb ewidencyjny	Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
58	1187	10-12-1998	Rozporządzenie Nr 15/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 grudnia 1998 r. /Dz.U. Woj. Biał. Nr 25, poz. 278	Dąb szypułkowy (Quercus robur) pień pojedynczy, prosty, korona rozłożysta,	314	17	1	1502/14	Związek Nauczycielstwa Polskiego przy ul. Piłsudskiego 6	Związek Nauczycielstwa Polskiego	Bi – budownictwo inne	Burmistrz Miasta Hajnówka

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce.

POZOSTAŁE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na uwagę zasługuje bezpośrednio sąsiedztwo dużego kompleksu leśnego, który tworzy Puszcza Białowieska i Ładzka. Na obszarze 10 517,27 ha puszczy wyodrębniony został najstarszy w Polsce park narodowy. W 1977 roku UNESCO włączyło Białowieski Park Narodowy w poczet światowych rezerwatów biosfery, a w 1979 r. uznano go za pierwszy i jedyny w Polsce przyrodniczy Obiekt Dziedzictwa Światowego. W 1992 roku UNESCO rozszerzyło granice Obiektu Dziedzictwa Światowego na przyległy do BPN Białoruski Park „Puszcza Białowieska”. W ten sposób powstał polsko-białoruski transgraniczny Obiekt Dziedzictwa Światowego. Bliskość i ranga tego obiektu obliguje do szczególnych zachowań w zakresie dbałości o środowisko.

W części wschodniej obszar miasta graniczy z jednym z spośród największych rezerwatów leśnych- „Rezerwatem Krajobrazowym im. prof. W. Szafera” utworzonym w roku 1921 i reaktywowanym w roku 1969. Rezerwat o powierzchni 1 355,8 ha usytuowany wzdłuż szosy Hajnówka- Białowieża, daje możliwość zapoznania się z najważniejszymi zbiorowiskami Puszczy Białowieskiej. Na terenie rezerwatu występują bory świeże, bagienne, olsy i tęgą. Można tu też spotkać prawie wszystkie występujące w Puszczy zwierzęta.

3.4.3 Sieć NATURA 2000

Natura 2000 to sieć obszarów chronionych na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej w państwach Unii Europejskiej. W skład sieci Natura 2000 wchodzi:

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) – wyznaczone na podstawie Dyr. Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, tzw. Dyrektywa Ptasia,
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) – wyznaczone na podstawie Dyr. Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywa Siedliskowa.

Na terenie miasta Hajnówka występują tereny (6,387 ha- tj.0,3% ogólnej powierzchni miasta) wchodzące w skład sieci kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej (63 147,6 ha) objętego siecią obszarów Natura 2000 jako obszar specjalnej ochrony ptaków i specjalny obszar ochrony.

- Obszary SOO (zatwierdzone Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011r.)
 - PLC 200004 – Puszcza Białowieska – 63 147,6 ha
- Obszary OSO (wyznaczone rozp. MŚ z dnia 12.01.2011r.w sprawie Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków – Dz.U. Nr 25, poz. 133 ze zm.)

- PLC 200004 – Puszcza Białowieska – 63 147,6 ha

Puszcza Białowieska

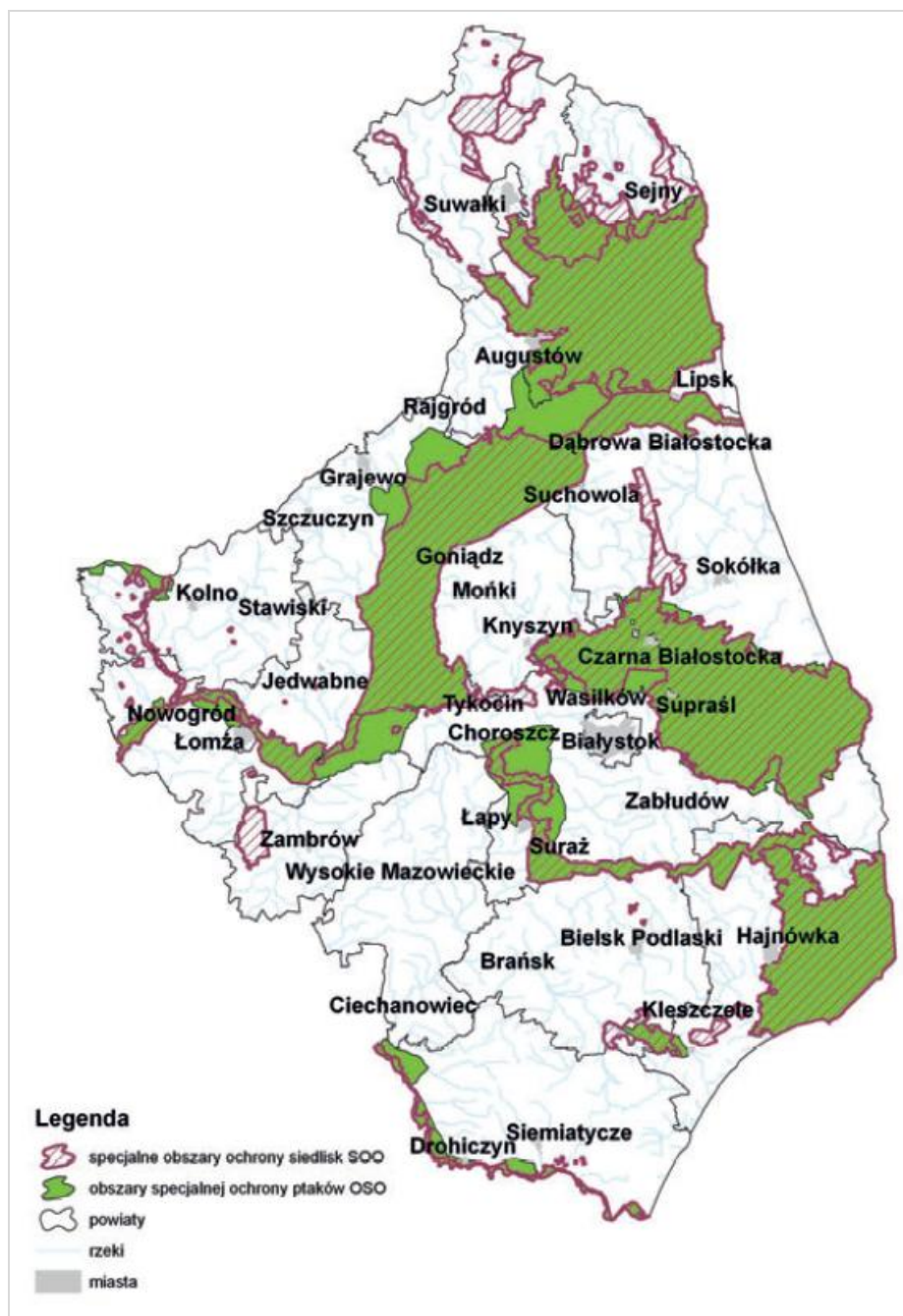
Powierzchnia : 63147.6 ha

Kod obszaru : PLC200004

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: OSO + SOO (na mocy obu dyrektyw)

Status obszaru : obszar wyznaczony [Rozporządzeniem Ministra Środowiska]

Ostoja obejmuje zwarty kompleks leśny, w którym dominują lasy liściaste o dużym stopniu naturalności i wysokiej różnorodności biologicznej. Stwierdzono w niej 44 gatunki ptaków umieszczonych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej oraz 12 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. W przypadku niektórych, jak muchołówka białoszyja czy orzełek, Puszcza Białowieska stanowi miejsce bytowania przynajmniej połowy krajowej populacji gatunków. Dla wielu innych, np.: dzięcioła biało-grzbiatego, średniego czy trójpalczastego, a także lelka, sóweczki i włośchatki, jest jedną z najważniejszych ostoi w kraju. Ogółem w puszczy stwierdzono gniazdowanie 240 gatunków ptaków, co stawia tę ostoję wśród najważniejszych europejskich ostoi ptasich. Niezwykle jest całe bogactwo przyrodnicze puszczy. Dotychczas stwierdzono w niej ok. 11 tys. gatunków zwierząt, 1020 gatunków roślin naczyniowych, 260 gatunków mchów, 325 gatunków porostów oraz ok. 1200 gatunków grzybów wielkoowocnikowych. Pod wieloma względami, przyroda puszczańska stanowi unikat na skalę krajową, europejską, a nawet światową. To tutaj żyje największa na świecie populacja żubrów, tu spotkany jest kompletny zestaw gatunkowy ssaków kopytnych Polski, a także niemal pełny skład krajowych gatunkowy ssaków i ptaków drapieżnych. Dzięki obecności w lesie dużej ilości obumarłej martwej materii, puszcza stanowi ostoję wielu rzadkich gatunków bezkręgowców, a w przypadku niektórych gatunków jest to jedyne znane ich stanowisko w Polsce. Aż 36 gatunków zwierząt występujących w puszczy, znajduje się w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. W tym samym załączniku znalazło się jeszcze 6 gatunków roślin naczyniowych, obecnych w tej ostoi. Niemal połowę obszaru tworzą grądy, czyli lasy, w których drzewostan tworzą głównie dęby, lipy i graby. Obniżenia terenu oraz doliny puszczańskich rzek Narewki, Hwoźnej, Orłówki i in. porastają lasy łąkowe z dominującym jesionem i olszą, a zatorfionych ich fragmentach wykształciły się subborealne świerczyny na torfie, olsy, brzeziny bagienne i bagienne lasy sosnowo-brzozowe. Z kolei na terenach wywyższonych, szczególnie na glebach piaszczystych i żwirowych dominują bory mieszane, a gdzieś tam spotykane są reliktove grądy wysokie i świetliste dąbrowy. Ubogie piaski eoliczne i wydmy porastają bory brusznicowe i czernicowe, miejscami również chrobotkowe. W mokrych obniżeniach terenu pomiędzy wydmami wykształciły się bory bagienne i bezleśne torfowiska wysokie. W pozbawionych lasu częściach dolin rzecznych spotyka się zarośla wierzbowe, wilgotne łąki, ziołorośla, a czasem również łąki kośne, zaś w rejonach podtopionych - szuwały trzcinowe i turzycowe. W przekształconych fragmentach puszczy - przy drogach i nasypach kolejek wąskotorowych - wytworzyły się murawy kserotermiczne. Łącznie ok. 80% ostoi zajmują lasy porastające siedliska wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej. Oprócz nich, na bezleśnych obszarach ostoi występują dalsze siedliska z tego załącznika. W sumie, na terenie ostoi, odnotowano 17 typów siedlisk z załącznika I.

RYSUNEK NR 7 Obszar Natura 2000 na terenie województwa podlaskiego
Źródło: <http://www.wios.bialystok.pl/pdf/raport2009-2010.pdf>

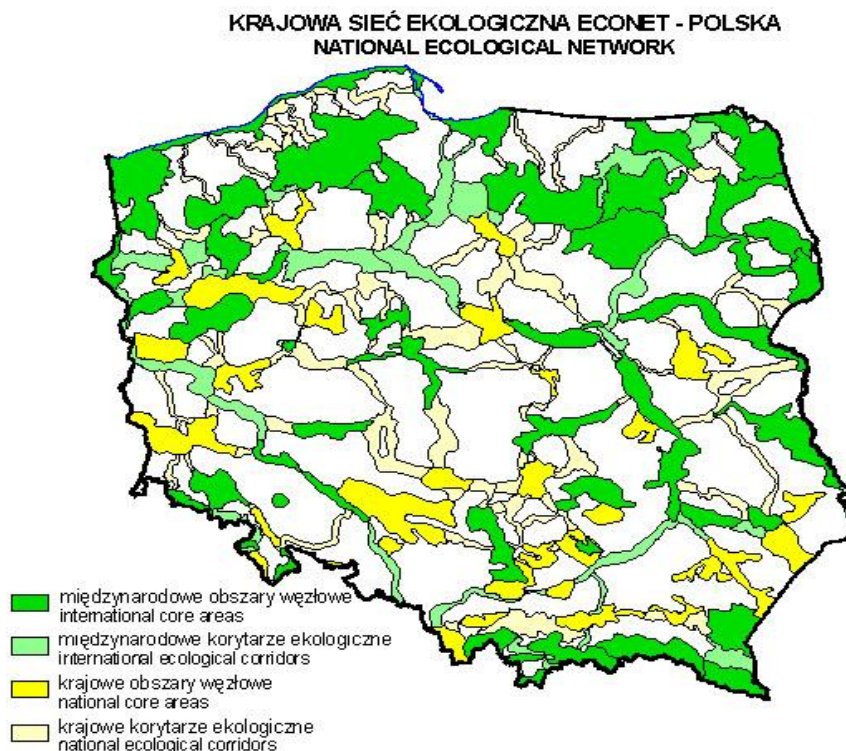
3.4.4 Sieć ECUNET

Sieć ECUNET-POLSKA pokrywa 46 % kraju. Składa się ona z obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych, wyznaczonych na podstawie takich kryteriów, jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Wyznaczono ogółem 78 obszarów węzłowych (46 międzynarodowych i 32 krajowe, które razem obejmują 31 % powierzchni kraju) oraz 110 korytarzy ekologicznych (38 międzynarodowych i 72 krajowe, które razem obejmują 15 % powierzchni kraju).

Sieć ECONET-POLSKA zawiera w sobie również obszary prawnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerваты), ostoje przyrody CORINE lub ważne ostoje ptaków, które najczęściej są "wbudowane" w najcenniejsze fragmenty obszarów węzłowych jako tzw. biocentra (regionalne i lokalne). Większość z wytyczonych w sieci ECONET-PL korytarzy ekologicznych nawiązuje do dolin rzecznych.

W systemie krajowej sieci ekologicznej ECONET- POLSKA miasto Hajnówka położone jest w obrębie korytarza ekologicznego znajdującego się we wschodniej części gminy wiejskiej Hajnówka, określony, jako obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym o symbolu 29 M. Powierzchnia obszaru wynosi 1059 km². W obrębie obszaru znajduje się park narodowy i 13 rezerwatów.

Za obszar węzłowy uznano całą Puszcę Białowieską z przyległymi terenami bagiennymi i leśnymi, w której zachowały się liczne fitocenozy o charakterze zbliżonym do naturalnego, najczęściej o charakterze subborealnym, ale także (nie występujące na terenie parku narodowego) świetliste dąbrowy *Potentilla albae-Quercetum*, występujące tu na granicy zasięgu. Obszar ten ma kontynuację po stronie białoruskiej, przy czym jest tam w całości objęty ochroną.

RYSUNEK NR 8 Krajowa sieć Ekologiczna ECONET- POLSKA.

Źródło: <http://www.ios.edu.pl>

3.4.5 Zagrożenia obszarów chronionych

Wszystkie zagrożenia środowiska przyrodniczego, dotyczą również obszarów chronionych. Część tych zagrożeń może być jednak szczególnie groźna właśnie dla takich obszarów. Ilość zagrożeń nie jest wielka a ich intensywność nie jest zbyt wysoka.

Tym niemniej kilka z nich występuje i w większości są pochodzenia antropogenicznego. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- zagrożenia pożarowe obszarów leśnych i torfowisk,
- urbanizacja obszarów cennych przyrodniczo,
- zagrożenia związane z gospodarką komunalną,
- nadmierna eksploatacja przez turystykę i rekreację obszarów o wyjątkowej atrakcyjności.

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Gospodarka wodno – ściekowa

3.5.1.1 Zaopatrzenie w wodę

Miasto Hajnówka posiada sieć wodociągową pokrywającą prawie cały obszar miasta. Ogólna długość sieci wodociągowej na terenie miasta wynosi 81,4km³. Liczba osób korzystająca z sieci wodociągowej w mieście wynosi 20 719 osób. Zużycie wody w 2010 roku wynosiło 28,9 m³/mieszkańca.

TABELA NR 14 Sieć wodociągowa- miasto Hajnówka.

Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]
Hajnówka- miasto	81,4	3 933	621,1	20 719

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane 2010r.

TABELA NR 15 Ujęcia wody pitnej na terenie miasta Hajnówka.

Ujęcia wody pitnej*			Stacje uzdatniania wody*	
Nazwa ujęcia / lokalizacja	Rodzaj: wody podziemne lub wody powierzchniowe	Wydajność m ³ /dobę	Nazwa / lokalizacja	Wydajność m ³ /dobę
Dubiny	Podziemne	4800	Hajnówka, ul. Białostocka	4800

Źródło: ankieta dla potrzeb wykonania aktualizacji "Programu ochrony środowiska dla miasta Hajnówka"

³ Źródło: www.stat.gov.pl – dane za 2010r..

Należy stwierdzić, że infrastruktura z zakresu zaopatrzenia w wodę jest zadowalająca. Należy sukcesywnie uzupełniać braki. Szczególną uwagę poświęcić należy na sukcesywnie remontowanie i modernizację. Źródłem zaopatrzenia w wodę ludności, rolnictwa i przemysłu miasta Hajnówki są wody podziemne.

3.5.1.2 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Miasto jest dość rozlegle skanalizowane, ale stan sieci ze względu na jej wiek i stopień zużycia jest bardzo niezadowalający. Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 71,9 km, a korzysta z niej ok. 85,3% mieszkańców. Wykonanych jest 3 143 przyłączy kanalizacyjnych. W nieskanalizowanej części miasta ścieki socjalno- bytowe gromadzone są w zbiornikach i wywożone do punktów zlewnych systemu kanalizacyjnego miasta. Zbiorniki te nie zawsze są właściwie uszczelnione i wyciekające z nich ścieki zanieczyszczają wody gruntowe. Dlatego też należy jak najszybciej objąć systemem kanalizacji sanitarnej cały obszar miasta i zlikwidować wszystkie zbiorniki służące gromadzeniu ścieków..

Z komunalnej oczyszczalni ścieków w roku 2011 korzystało 19 769 mieszkańców. Jest to o 294 mieszkańców więcej w porównaniu do roku 2010, gdzie liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosiła 19 475. Jak widać liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej powoli, aczkolwiek sukcesywnie rośnie.

TABELA NR 16 Sieć kanalizacyjna w mieście Hajnówka.

Jednostka terytorialna	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej
	[km]	[osoba]
Hajnówka- miasto	71,9	18 293

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane na rok 2010

W mieście Hajnówka funkcjonuje 1 oczyszczalnia ścieków. Z oczyszczalni ścieków korzysta 19 769 mieszkańców miasta przy równoważnej liczbie mieszkańców wynoszącej 32 000 osoby. Oczyszczalnia komunalna obsługuje 91,39 % ludności miasta. Oczyszczalnia ścieków w 2010 roku oczyściła 1 710 dam³ ścieków.

TABELA NR 17 Oczyszczalnie ścieków na terenie miasta Hajnówka.

Gmina	Oczyszczalnia	typ	Przepustowość wg projektu [m ³ /d]	Ilość mieszkańców obsługiwanych [szt.]
Hajnówka- miasto	ul. Słowackiego, Hajnówka	Blok-z podwyższonym usuwaniem	6 000	20 450

Gmina	Oczyszczalnia	typ	Przepustowość wg projektu [m ³ /d]	Ilość mieszkańców obsługiwanych [szt.]
		biogenów		

Źródło: ankieta dla potrzeb wykonania aktualizacji "Programu ochrony środowiska dla miasta Hajnówka"

Komunalne osady ściekowe

Komunalne osady ściekowe powstają w komunalnych oczyszczalniach ścieków w procesie oczyszczania ścieków. Ilość powstających osadów uzależniona jest od zawartości zanieczyszczeń w ściekach, przyjętej i realizowanej technologii oczyszczania, oraz stopnia rozkładu substancji organicznych w procesie tzw. stabilizacji. Odpady te są klasyfikowane w grupie 19 i określone kodem 19 08 05 - ustabilizowane komunalne osady ściekowe. Wg najnowszych danych GUS na terenie miasta Hajnówka w roku 2010 powstało 359 Mg komunalnych osadów ściekowych.

TABELA NR 18 Sposoby zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych w mieście Hajnówka w roku 2011.

Osady ściekowe ogółem [Mg]	Osady stosowane w rolnictwie [Mg]
200	200

Źródło: www.stat.gov.pl, ostateczne dane 2011r.

W wyniku analizy danych zebranych za rok 2011 dotyczących komunalnych osadów ściekowych widzimy, że ilość komunalnych osadów ściekowych w 100% jest stosowanych w rolnictwie.

3.5.2 Energetyka

3.5.2.1 Ciepłownictwo

Systemy zaopatrzenia w energię ciepłą występujące na terenie miasta opiera się na lokalnych kotłowniach zakładowych oraz na dwóch przedsiębiorstwach sprzedających ciepło. Należą do nich: Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Spółka z o.o. w Hajnówce oraz Rindipol S.A. Produkcja własna PEC z kotłowni „Mazury” stanowi około 20% sprzedawanego ciepła, pozostałe 80% to przesył ciepła wyprodukowanego w kotłowni Rindipol. Trudna jest do określenia liczba kotłowni zaopatrujących w ciepło indywidualne gospodarstwa;

Powszechnymi nośnikami energii ciepłej w gospodarstwach domowych miasta Hajnówka są: drewno i trociny, rzadziej węgiel.

3.5.2.2 Gazownictwo

Miasto Hajnówka dotychczas nie jest wyposażone w sieć gazową. Wobec braku sieci gazu przewodowego mieszkańcy miasta korzystają z gazu propan-butan, dystrybuowanego w butlach.

3.5.2.3 Elektroenergetyka

Hajnówka jest zasilana w energię elektryczną liniami SN 15 kV napowietrznymi i kablowymi (pierścień wewnętrzny i zewnętrzny oraz oddzielne wyjścia liniowe SN 15 kV dla poszczególnych obiektów wymagających takiego zasilania). Wymienione linie są zasilane z rozdzielni energetycznej 110/15 kV, zlokalizowanej w zachodniej części miasta. Rozdzielnia ta jest zasilana linią WN 110 kV Bielsk Podlaski – Hajnówka - Lewkowo. Poszczególne stacje transformatorowe (wieżowe, parterowe oraz słupowe) są zasilane z linii SN 15 kV stanowiącymi wyjścia liniowe z rozdzielni 110/15 kV.

Podstawowym problemem jest dostosowanie możliwości systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z rozwoju miasta. Sukcesywnej przebudowy i wymiany na kablowe wymagają linie napowietrzne w obszarach wysokiej intensywności zabudowy. Linie tzw. „terenowe” należy przenieść poza obszary potencjalnego rozwoju miasta. Odcinki obecnie istniejących linii terenowych mogą być wykorzystane do etapowej budowy pierścieni miejskich

3.5.3 Gospodarka odpadami

Miasto Hajnówka wywiązało się z obowiązku wynikającego z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach art. 3 pkt 3, który mówi o konieczności prowadzenia przez gminy ewidencji umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Prowadzenie powyższej ewidencji jest rodzajem monitoringu w stosunku do odsetka mieszkańców objętych zorganizowaną zbiórką. Na terenie miasta funkcjonują dwie firmy zajmujące się odbiorem i wywozem odpadów komunalnych, są to:

- MPO Sp z o.o. Białystok, ul. 27 Lipca 62 Białystok,
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp z o.o., ul. Łowcza 4 Hajnówka.

Z terenu miasta Hajnówka w roku 2010⁴ zebrano ogółem- 2 490,12 Mg zmieszanych odpadów komunalnych, natomiast w roku 2011⁵ zebrano 3 040,70 Mg zmieszanych odpadów komunalnych.

Głównym źródłem powstawania zmieszanych odpadów komunalnych są gospodarstwa domowe z których w roku 2010 zebrano 1 200,99 Mg co stanowi

⁴ Źródło: www.stat.gov.pl, ostatek dane 2010r.

⁵ Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce.

48,23 % ogólnej wielkości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych z 2 901 budynków mieszkalnych objętych zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych.

TABELA NR 19 Bilans odpadów komunalnych zebranych na terenie miasta Hajnówka.

Nazwa	Ilość w [Mg]
Niesegregowane odpady komunalne	3 040,70
Odpady z targowisk	3,50
Odpady z czyszczenia ulic	34,25
Odpady ulegające biodegradacji	146,00
Odpady kuchenne ulegające biodegradacji	0,40

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce wg uzyskanych danych z PUK Sp z o.o. stan na 31.12.2011r.

W m. Hajnówka firmy MPO i PUK odbierają odpady selektywnie zbierane za odpłatnością. PUK każdemu właścicielowi, z którym ma podpisaną umowę rozdaje worki do selektywnej zbiórki odpadów. Odpady zbierane selektywnie są odbierane bezpłatnie. Na osiedlach wielorodzinnych ustawione są kontenery do selektywnego zbierania odpadów.

TABELA NR 20 Bilans odpadów selektywnie zebranych w 2011 r.

Nazwa	Ilość w [Mg]
Paper i tektura	221,80
Szkło	141,60
Tworzywa sztuczne	148,50
Metale	7,50
Tekstyli	4,00
Niebezpieczne	0,00
Wielkogabarytowe	18,30
O kodach 200123,200135,200136	23,00
Biodegradowalne	146,40
RAZEM	711,10

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce Wg sprawozdania Gus 2011 w załączniku SG -01 Gospodarka komunalna

TABELA NR 21 Ilość i rodzaje odpadów opakowaniowych zebranych selektywnie w roku 2011.

Symbol PKWiU	Rodzaj opakowania, z którego powstał odpad	Ilość odpadów zebranych przez gminę w [kg]	Ilość odpadów przekazanych przez gminę do odzysku i recyklingu w [kg]
bez względu na symbol PKWiU	Opakowania z tworzyw sztucznych	148 500,00	148 500,00
bez względu na symbol PKWiU	Opakowania z aluminium	800,00	800,00
bez względu na symbol PKWiU	Opakowania ze stali w tym z blachy stalowej	7 480,00	7 480,00
bez względu na symbol PKWiU	Opakowania z papieru i tektury	194 100,00	194 100,00
bez względu na symbol PKWiU	Opakowania ze szkła gospodarczego poza ampułkami	141 600,00	141 600,00
bez względu na symbol PKWiU	Opakowania z drewna	300,00	300,00
RAZEM		492 780,00	492 780,00

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce.

Selektywną zbiórką odpadów w latach 2009, 2010 objętych było – odpowiednio 87% i 88% mieszkańców miasta. Na zwiększanie skuteczności selektywnej zbiórki miały wpływ inwestycje umożliwiające selektywną zbiórkę odpadów „u źródła” (ogólnodostępne pojemniki, zaopatrywanie mieszkańców w worki do selektywnej zbiórki).

TABELA NR 22 Typy i ilości pojemników do zbiórki odpadów na terenie miasta Hajnówka.

Typ Pojemników	Ilość
SM-110	25
MGB-80	95
MGB-120	2120
MGB-240	314
MGB-360	52
MGB-660	78
MGB-770	20
MGB-1100	71
KU-40	20
PA-1100	114
PA-1100- PET	58
PA-1100- szkło	55
PA-1100- makulatura	30

Typ Pojemników	Ilość
KP-7- na odpady	62
KP-7- makulatura	8
KP-14- odpady	1
KP-14- makulatura	1
KP-24- makulatura	2
KU-40- wł	12
SM-110- wł	56
MGB-80- wł	14
MGB-100- wł	1
MGB-120- wł	112
MGB-240- wł	13
MGB-1100- wł	1
PA-1100- wł	1
Worek	4

wł- własne klienta

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce.

W mieście Hajnówka zorganizowano zbiórkę przeterminowanych leków w aptekach prywatnych. Zebrano 32 kg odpadów.

Na terenie gminy miejskiej Hajnówka znajdują się jedno składowisko odpadów będących w trakcie monitoringu po zakończeniu rekultywacji:

- Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Poryjewie- gmina miejska Hajnówka.

Na terenie gminy, nie ma czynnych, jak i w trakcie rekultywacji obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych. Nie ma również czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych oraz składowisk odpadów, na których są składowane odpady zawierające azbest.

W latach 2009-2010 zwiększyła się aktywność w zakresie działań związanych z utylizacją azbestu. Miasto Hajnówka korzystało z dofinansowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W 2009 roku usunięto z terenu gminy miejskiej Hajnówka 33,99 Mg wyrobów zawierających azbest, natomiast w 2010 roku – 55,96 Mg.

Zgodnie z założeniami WPGO województwo zostało podzielone na 4 Regiony Gospodarki Odpadami, w ramach których zaplanowane zostało stworzenie regionalnych systemów gospodarowania odpadami opartych na Zakładach Zagospodarowania Odpadów (ZZO). Zakłady te o przyjętej przepustowości wystarczającej do przyjmowania i przetwarzania odpadów z obszaru zamieszkałego minimum przez 150 tys.

mieszkańców mają zapewnić kompleksową obróbkę odpadów na terenie województwa. Miasto Hajnówka zaliczane jest do Regionu Południowego.

Region Południowy

Region obejmuje 26 gmin, zamieszkałych przez 150 350 osób (stan na 2011 r.). W Regionie brak jest obszarów wydzielonych.

TABELA NR 23 Wykaz gmin Regionu Południowego

Lp.	Powiat	Gmina	Typ gminy
1.	bielski	Bielsk Podlaski	miejska
2.	bielski	Brański	miejska
3.	bielski	Bielsk Podlaski	wiejska
4.	bielski	Boćki	wiejska
5.	bielski	Brańsk	wiejska
6.	bielski	Orla	wiejska
7.	bielski	Rudka	wiejska
8.	bielski	Wyszki	wiejska
9.	hajnowski	Hajnówka	miejska
10.	hajnowski	Białowieża	wiejska
11.	hajnowski	Czeremcha	wiejska
12.	hajnowski	Czyże	wiejska
13.	hajnowski	Dubicze Cerkiewne	wiejska
14.	hajnowski	Hajnówka	wiejska
15.	hajnowski	Kleszczele	miejsko- wiejska
16.	hajnowski	Narew	wiejska
17.	hajnowski	Narewka	wiejska
18.	siemiatycki	Siemiatycze	miejska
19.	siemiatycki	Drohiczyn	miejsko- wiejska
20.	siemiatycki	Dziadkowice	wiejska
21.	siemiatycki	Grodzisk	wiejska
22.	siemiatycki	Mielnik	wiejska
23.	siemiatycki	Milejczyce	wiejska
24.	siemiatycki	Nurzec- Stacja	wiejska
25.	siemiatycki	Perlejewo	wiejska
26.	siemiatycki	Siemiatycze	wiejska

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017

Jako instalacje regionalne wskazuje się:

- 1) Instalacja termicznego przekształcania odpadów: Instalacja unieszkodliwiania odpadów metodą pirolizy w Augustowie, gm. Bielsk Podlaski (planowana, wydajność 75 tys.Mg/rok);
- 2) Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów: ZZO w Hajnówce (instalacja istniejąca, zastępcza, RIPOK po rozbudowie - konieczna rozbudowa części biologicznej);
- 3) Instalacja przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów: ZZO w Hajnówce (instalacja istniejąca, konieczne spełnienie wymagań dla produktów o właściwościach nawozowych);
- 4) Składowiska odpadów powstających w procesie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania: BRAK

Instalacje zastępcze w Regionie Południowym:

1. Instalacja termicznego przekształcania odpadów:

- **w latach 2012-2014:** BRAK
- **w latach 2015-2017:** Instalacja unieszkodliwiania odpadów metodą pirolizy w Augustowie: zastępcza na czas awarii lub braku wydajności inst. termicznej z regionu Centralnego;

2. Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów:

- **w latach 2012-2014:** ZZO w Hajnówce: inst. zastępcza do czasu rozbudowy do RIPOK oraz zastępcza na czas awarii lub braku wydajności inst. z regionu Centralnego;
- **w latach 2015-2017:** ZZO w Hajnówce: zastępcza na czas awarii lub braku wydajności inst. z regionu Centralnego;

3. Instalacja przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów:

- **w latach 2012-2014:** ZZO w Hajnówce: zastępcza na czas awarii lub braku wydajności inst. z regionu Centralnego;
- **w latach 2015-2017:** ZZO w Hajnówce: zastępcza na czas awarii lub braku wydajności inst. z regionu Centralnego;

4. Składowiska odpadów powstających w procesie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania:

- **w latach 2012-2014:**
 - SOK we wsi Augustowo, 17-100 Bielsk Podlaski
 - SOK w Narwi, 17-210 Narew
 - SOK w Olchówce, 17-220 Narewka
 - SOK w Siemiatyczach, Siemiatycze-Rososze, 17-300 Siemiatycze
 - SOK w Brańsku, 17-120 Brańsk
 - SOK w Drohiczyń, 17-312 Drohiczyn

- **w latach 2015-2017:**

- SOK we wsi Augustowo, 17-100 Bielsk Podlaski
- SOK w Narwi, 17-210 Narew
- SOK w Olchówce, 17-220 Narewka
- SOK w Siemiatyczach, Siemiatycze-Rososze, 17-300 Siemiatycze
- SOK w Brańsku, 17-120 Brańsk

Zgłoszone stacje przeładunkowe odpadów komunalnych w tym zmieszanych w gminach: Siemiatycze

3.5.4 Hałas

Do podstawowych czynników mających wpływ na klimat akustyczny miasta zaliczyć należy komunikację drogową oraz w znacznie mniejszym stopniu hałas przemysłowy, którego uciążliwość ma charakter lokalny o stosunkowo niedużym zasięgu. Skala zagrożeń hałasem przemysłowym nie jest zbyt duża, a zasięg jego oddziaływania ma zwykle charakter lokalny.

Kryteria hałasu w środowisku są określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2007 r. Nr 120, poz.826).

W roku 2010 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku przeprowadził analizę uciążliwości hałasu przemysłowego. Po przeprowadzonych przez WIOŚ kontrolach w zakładach i stwierdzeniu przekroczeń hałasu, Starosta wydał decyzję określającą dopuszczalny poziom hałasu, a mianowicie:

- ✓ Firmie Forte S.A. w Hajnówce, decyzja RŚ.7638/1/2010 z dnia 16.02.2010 roku, badania wykazały przekroczenie hałasu na terenach mieszkalnych o 6,2 dB w porze dziennej.

Hałas komunikacyjny jest obecnie najpowszechniejszym i najbardziej uciążliwym źródłem hałasu w środowisku zurbanizowanym. Ciągły wzrost ilości pojazdów mechanicznych, przy jednoczesnym braku właściwych rozwiązań drogowych, braku obwodnic miejskich, złej jakości nawierzchni znacząco powiększa obszar środowiska o ponadnormatywnym hałasie drogowym.

Brak jest informacji na temat badań poziomu hałasu drogowego w latach 2010-2011, przy drogach wojewódzkich przebiegających przez miasto Hajnówkę.

3.5.5 Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp.

Promieniowanie jonizujące

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- Poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- Stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- Stacje radiowe i telewizyjne,
- Łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- Stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych

dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

Głównymi potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia środowiska promieniowaniem elektromagnetycznym są:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia;
- stacje radiowe i telewizyjne;
- łączność radiowa, telefonia komórkowa itp.
- stacje radiolokacji i radionawigacji;
- obecność w środowisku radionuklidów naturalnych /jonizujące/;
- radionuklidy pochodzenia sztucznego, powstałe w wyniku działalności człowieka np. diagnostyce medycznej, przemyśle /jonizujące/.

Cały obszar miasta objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej (GSM/GPRS). Dynamicznie zwiększa się ilość osób korzystających z Internetu (modemowy, ISDN (cyfrowy), DSL (stałe łącze), dostarczanego zarówno poprzez tradycyjne łącza, jak i drogą radiową.

Istniejąca pojemność central pozwala na rozbudowę systemu. Aby utrzymać ten stan rzeczy oraz na bieżąco móc zaspokajać potrzeby ludności miasta, istnieje potrzeba utrzymania w należytej sprawności technicznej istniejące urządzenia telekomunikacyjne i w miarę narastających potrzeb w tym zakresie rozbudowy linii rozdzielczych i abonenckich na terenach rozwijających się.

W chwili obecnej w miejscach dostępnych dla ludności, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł promieniowania elektromagnetycznego nie stwierdzono przekraczania dopuszczalnych poziomów.

Na terenie miasta prócz stacji telefonii komórkowej, zlokalizowane są następujące źródła promieniowania elektromagnetycznego:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne NN, WN 110 kV
- stacje elektroenergetyczne (GPZ 110/15 kV);
- stacje transformatorowe SN 15 kV;
- cywilne stacje radiowe CB o mocy około 10 W
- urządzenia nadawcze, diagnostyczne i inne, będące w posiadaniu policji, straży pożarnej, pogotowia i zakładów przemysłowych.

W celu ochrony krajobrazu przed negatywnym oddziaływaniem linie elektroenergetyczne, stacje nadawcze radiowo-telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej i inne obiekty radiokomunikacyjne, należy lokalizować poza miejscami objętymi szczególną ochroną. Należy także wprowadzić zasadę, że jeśli w bliskim sąsiedztwie planowana jest lokalizacja kilku obiektów radiowo telewizyjnych lub obiektów radiokomunikacyjnych, to muszą one być lokalizowane na jednej konstrukcji wsporczej.

3.5.6 Komunikacja i transport

Na system komunikacyjno-transportowy miasta Hajnówka składa się układ drogowy i układ kolejowy.

Drogowy system komunikacyjny obejmuje drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie. Jedną z dróg wojewódzkich nr 689 prowadzi z Bielska Podlaskiego w kierunku przejścia granicznego z Białorusią Białowieża – Piererow, droga nr 685 prowadzi z Zabłudowa przez Hajnówkę do Kleszczel oraz droga nr 691 prowadzi z Hajnówki do miejscowości Kleszczele.

Drogi wojewódzkie są drogami o nawierzchni utwardzonej, w większości asfaltowej, mimo utwardzonej nawierzchni wymagają one gruntownych remontów i modernizacji, gdyż nie są dostosowane do szybko zwiększającego się nasilenia ruchu drogowego; nie są też wyposażone w parkingi i zatoki autobusowe, co ogranicza w znacznym stopniu możliwości manewrowe w ruchu samochodowym;

Drogi powiatowe są drogami utwardzonymi o nawierzchni asfaltowej. Stan techniczny dróg wymaga przeprowadzenia generalnych remontów i modernizacji, a w szczególności dotyczy to ulicy Prostej, 11 Listopada (w trakcie modernizacji jako droga miejska), ulicy Poddolnej oraz ulicy Targowej. Drogi powiatowe: Lipowa, Batorego, Prosta, Poddolna, Dziewiatowskiego, Targowa, Warszawska (część), Górna oraz Wrzosowa.

Pozostałe drogi w mieście to drogi lokalne miejskie. W przeważającej większości są to drogi o nawierzchni gruntowej lub gruntowej ulepszonej. Długość dróg miejskich o nawierzchni utwardzonej (asfalt, kostka) wynosi 44,5 km, co stanowi niemal 60% dróg gminnych.

Hajnówka posiada połączenie kolejowe w ruchu osobowym i towarowym w kierunku Czeremchy i Siedlec.

Stan techniczny tych linii jest niezadowolający. Występują ograniczenia prędkości przejazdu pociągów nawet do 30 km/h. Linie te ze względu na połączenia z ośrodkami administracji wojewódzkiej i powiatowej, a także ze stolicą, mają istotne znaczenie w zakresie obsługi komunikacyjnej.

Dominującym środkiem komunikacji zbiorowej w powiecie jest komunikacja autobusowa, min. Veolia, Voyager i inni prywatni przewoźnicy. W 2004 roku uruchomiono kursy mikrobusów na dwóch liniach komunikacyjnych tj. Bielsk Podlaski - Hajnówka - Białowieża i Hajnówka - Budy - Białowieża. W 2005 uruchomiono kursowanie mikrobusów na linii Hajnówka - Leśna i Hajnówka - Siemieniakowszczyzna, a w 2006 roku na linii Czeremcha - Hajnówka - Łosinka.

TABELA NR 24 Drogi publiczne w zależności od rodzaju nawierzchni.

Gmina	Drogi o nawierzchni twardej	Drogi o nawierzchni twardej ulepszonej	Drogi o nawierzchni gruntowej
	[km]		
Miasto Hajnówka	26,10	26,10	39,70

Źródło: www.stat.gov.pl.

Poważne źródło zagrożenia na terenie miasta, oceniane nawet na większe niż pochodzące od obiektów stacjonarnych, mogą stwarzać katastrofy kolejowe oraz wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne.

Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych- na tych trasach, grożą one bezpośrednim skażeniem wód płynących.

Na terenie miasta Hajnówka znajduje się kilka stacji paliw. Eksploatacja ich może stworzyć lokalne zagrożenie dla środowiska np. możliwość awarii czy pożarów. Głównie jednak wypadki o znamionach poważnych awarii wynikają z transportu paliw do zaopatrzenia stacji.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku uczestniczy w cyklicznie powtarzanych kilkudniowych akcjach organizowanych pod kryptonimem „TRACK” prowadzonych na obszarze województwa, na głównych drogach wylotowych z Białegostoku. Akcje organizowane są przez Komendę Wojewódzką Policji przy współpracy Państwowej Straży Pożarnej, Transportowego Dozoru Technicznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz Straż Graniczną i Inspekcję Transportu Drogowego. Kontrola obejmuje kołowe i kolejowe środki transportu materiałów toksycznych i surowców chemicznych. Zakres kontroli obejmuje sprawdzenie stanu technicznego środków transportu, wymaganego wyposażenia i prawidłowości oznakowania oraz kompletności dokumentacji.

4 ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI

Na obszarze miasta Hajnówka największe oddziaływanie na środowisko występuje poprzez:

- transport,
- zakłady przemysłowe,
- gospodarkę komunalną – głównie oczyszczalnie ścieków oraz składowiska odpadów.

Istotne kierunki oddziaływania na środowisko to: emisja hałasu oraz zanieczyszczeń do wód i powietrza, wytwarzanie odpadów. Uzyskanie efektów zmniejszania wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności jest sprawą bardzo ważną, ponieważ koszt pozyskania energii, surowców ze źródeł pierwotnych i wody jest wysoki.

4.1 Racjonalne gospodarowanie wodą

Racjonalne gospodarowanie wodą jest możliwe zarówno dzięki wdrażaniu wodooszczędnych technologii przez podmioty gospodarcze, jak również w wyniku realizacji celów polityki ekologicznej państwa (np. kontrole przedsiębiorstw wykorzystujących wodę). Ograniczenie zużycia wody wymagać będzie kontynuowania działań takich jak:

- wprowadzenie normatywów zużycia wody w wodochłonnych procesach produkcyjnych w oparciu o dane o najlepszych dostępnych technikach (BAT),
- opracowanie i wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych w przeliczeniu na jednostkę produktu,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych,
- właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych,
- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody.

4.2 Wykorzystanie energii

Rozwój energetyki opartej na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (OZE) stanowi jeden z priorytetów krajowej polityki energetycznej⁶. Podstawowym celem polityki w tym zakresie jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010r. i do 14% w 2020r.

⁶ Polityka energetyczna Polski do 2030r. – dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 10 listopada 2009r.

w strukturze zużycia nośników pierwotnych. Racjonalne wykorzystanie energii odbywać się będzie przez:

- zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT), racjonalizację przewozów oraz wydłużenie cyklu życia produktów;
- zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie indywidualnych liczników energii elektrycznej, wody i ciepła;
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

4.3 Racjonalne wykorzystanie materiałów

Ograniczenie materiałochłonności przez zakłady przemysłowe i rolnictwo zalecane jest zarówno przez kierunki polityki ekologicznej Polski, jak i Unii Europejskiej poprzez zastosowanie najlepszych możliwych technologii. Do podstawowych zasad jakie zalecane są przez BAT należą:

- zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych oraz recykling;
- zmniejszenie oddziaływania rolnictwa na środowisko poprzez rozpropagowanie i stosowanie Kodeksu Dobrych Praktyk, kontynuacja budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę.

Hajnówka obejmuje obszar 21 km² powierzchni. Mimo, iż jest to gmina miejska, w strukturze użytkowania gruntów ponad połowę powierzchni stanowią użytki rolne co przyczynia się do możliwości występowania materiałów do produkcji biopaliw typu: słoma, drewno oraz możliwości rozwoju upraw do tych produkcji (np. wierzba energetyczna).

5 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

5.1 Zagrożenia antropogeniczne

Zagrożenia antropogeniczne dla środowiska naturalnego wynikają z działalności człowieka, tj. wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców. Obszarami o największym potencjalnym zagrożeniu są obszary uprzemysłowione i zurbanizowane.

5.1.1 Gospodarka komunalna

Wśród zagrożeń środowiska związanych z gospodarką komunalną należy wymienić:

- Gospodarka ściekowa: ścieki komunalne nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone. Największe zagrożenie występuje na terenach, charakteryzujących się niskim stopniem skanalizowania przy równocześnie wysokim stopniu zwodociągowania. Zagrożenie dla środowiska stwarza także niedostatecznie uporządkowana gospodarka wodami opadowymi na terenach zurbanizowanych.
- Emisja zanieczyszczeń powietrza. W ostatnich latach emisje zanieczyszczeń do powietrza z zakładów przemysłowych znacznie się zmniejszyły, natomiast nadal dużym problemem jest emisja niska z ogrzewania indywidualnego. Znajduje to odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym.

5.1.2 Transport i komunikacja

Wzrost liczby pojazdów samochodowych przy wolno zmieniającej się sieci dróg, stanowi źródło zagrożenia dla środowiska. Transport drogowy, w tym tranzytowy (tzw. TIR), powoduje emisję spalin, hałasu i wibracji, degradację walorów przyrodniczych (w tym fragmentację korytarzy ekologicznych) i krajobrazowych oraz nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Duże zagrożenie hałasem i emisją spalin występuje wzdłuż dróg wojewódzkich przebiegających przez miasto.

Na terenie miasta zagrożenia pożarowe i inne miejscowe zagrożenia mogą wystąpić również podczas transportu materiałów niebezpiecznych następującymi szlakami komunikacji drogowej, po których odbywa się transport materiałów niebezpiecznych:

- droga wojewódzka nr 691,
- droga wojewódzka nr 685,
- droga wojewódzka nr 689.

5.1.3 Działalność gospodarcza

Przemysł i energetyka zawodowa są źródłem zagrożeń dla środowiska w związku z emisją zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi. Miasto Hajnówka należy do średnio

uprzemysłowionych. Działają tu podmioty gospodarcze o charakterze handlowym, usługowym i wytwórczym. W większości są to podmioty małe i średnie. Zasoby leśne stanowią podstawę do produkcji drewna i wyrobów z drewna. Naturalne warunki przyrodnicze zdecydowały o charakterze rozwoju miasta i ukształtowały główne gałęzie gospodarki. Najbardziej rozwinięte gałęzie to przemysł drzewny i maszynowy. Na bazie dobrze rozwiniętego przemysłu drzewnego prężnie działa sektor meblarski.

Potencjalnym źródłem zanieczyszczenia środowiska miasta mogą być zdarzenia powstałe poza terenem Hajnówki. Dotyczy to przede wszystkim napływu zanieczyszczeń z powietrzem napływającym nad teren miasta tzw. imisją, zanieczyszczenia wód w szczególności podziemnych, oraz zdarzeń losowych np. poważne awarie. Do zagrożeń zewnętrznych należy dodać zagrożenia zanieczyszczenia środowiska niepożądanym promieniowaniem np. jonizującym powstałym w wyniku awarii w elektrowni atomowej. W ostatnich latach znacznie zmniejszył się jednak zakres oddziaływania przemysłu na stan środowiska.

5.1.4 Rolnictwo

Hajnówka obejmuje obszar 21 km² powierzchni. Mimo, iż jest to gmina miejska, w strukturze użytkowania gruntów ponad połowę powierzchni stanowią użytki rolne. Pozycja rolnictwa wynika z ukształtowania powierzchni, warunków klimatycznych i glebowych. Rolnictwo jest źródłem odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) oraz zanieczyszczeń obszarowych, będących głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Przestrzenna ekspansja intensywnego rolnictwa prowadzi do przyrodniczego zubożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Niedostosowanie intensywności i form rolnictwa do warunków przyrodniczych produkcji rolnej, skutkuje aktywizacją erozji wodnej i wietrznej oraz zanieczyszczeniem wód gruntowych.

5.1.5 Poważna awaria przemysłowa

Poważne awarie mogą powstawać w przypadku awarii i katastrof w obiektach przemysłowych zlokalizowanych na terenie miasta oraz w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków oraz indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem.

Istotnym zagrożeniem dla środowiska i zdrowia człowieka są zakłady mogące być sprawcami poważnych awarii przemysłowych. Zwiększenie prawdopodobieństwa wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub pogłębienie jej skutków może mieć miejsce na obszarach, gdzie w niedużej odległości od siebie zlokalizowane są dwa lub więcej zakładów dużego ryzyka (ZDR) i/lub zakładów zwiększonego ryzyka (ZZR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Na obszarze miasta Hajnówki nie zostały zlokalizowane duże zakłady przemysłowe, które stwarzałyby zagrożenie poważną awarią. Zakłady na terenie miasta, które użytkują substancje chemiczne, są placówkami o zagrożeniu lokalnym. Zagrożenia w tych zakładach mogą powstać w związku z awarią instalacji i uwolnienia substancji chemicznych. Zdarzenia takie mogą zagrozić okolicznym skupiskom ludzkim oraz

środowisku naturalnemu. WIOŚ w Białymstoku prowadzi rejestr i kontrole obiektów mogących spowodować poważne awarie w środowisku. Poniżej przedstawiamy największe zakłady zlokalizowane na terenie miasta:

- Fabryka Mebli Forte S.A.,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Hajnówce (branża spożywcza),
- Zakłady Maszynowe „Hamech” w Hajnówce (branża maszynowa),
- „Euro Postęp” - Zakład Pracy Chronionej Spółka z o.o w Hajnówce (branża krawiecka),
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. Z o.o. w Hajnówce (branża energetyczna),
- PSS „Społem” w Hajnówce (branża spożywcza),
- GRYFSKAND Sp z o. o. Zakład Produkcyjny w Hajnówce (branża chemiczna),
- Zakłady Kotlarskie „Moderator” w Hajnówce (branża maszynowa)
- RUNO sp. z o.o. w Hajnówce (branża spożywcza),
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Hajnówce,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce,

Również Wojewódzka Komenda Straży Pożarnej w Białymstoku prowadzi rejestr zagrożeń związanych z poważnymi awariami przemysłowymi. Spośród zakładów objętych szczególnym nadzorem prewencyjnym, na terenie miasta Hajnówka wytypowany został zakład w którym może nastąpić poważna awaria przemysłowa.

TABELA NR 25 Lokalizacja zakładów i rodzaj substancji niebezpiecznej na terenie miasta Hajnówka.

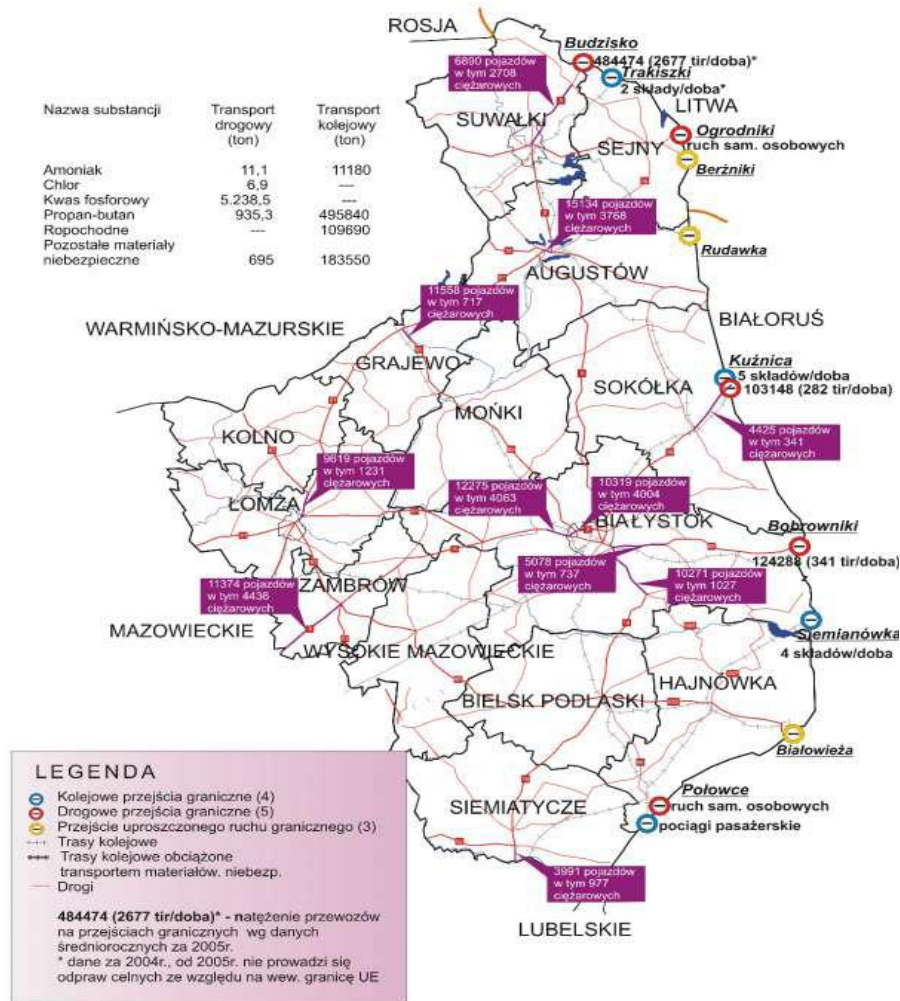
Nazwa obiektu (dokładny adres)	Rodzaj materiałów niebezpiecznych
Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. 15-423 Białystok, ul. Grochowa 2A Baza Magazynowa i Rozlewnia Gazu Płynnego 17-200 Hajnówka, ul. Białostocka 7D	propan- butan

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014

Z powyższej tabeli jasno wynika, iż zagrożenie wystąpienia poważnej awarii związane jest głównie z transportem i dystrybucją paliw gazowych i płynnych.

Na terenie miasta funkcjonuje sześć stacji paliw:

1. Auto Gaz LPG G-K, ul. Białostocka 7 D, Hajnówka,
2. PKN Orlen Stacja Paliw, ul. Sportowa 14, Hajnówka,
3. BP Stacja Paliw, Ali-Kam Hasin Farhan Stacja Paliw Petrea-Oil, ul. Białowieska 5c, Hajnówka,
4. "HOT-GAZ" stacja Paliw, ul. Górna 2a, także gaz, Hajnówka,
5. Pronar, ul. Białostocka 11, także gaz, 17-200 Hajnówka,
6. Barter Gaz, ul. 3 Maja, 17-200 Hajnówka.

RYSUNEK NR 9 Zagrożenia związane z transportem samochodowym i kolejowym.
Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014

5.1.6 Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie

Biotechnologia jest dyscypliną nauk technicznych wykorzystującą procesy biologiczne na skalę przemysłową. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., Nr 184, poz. 1532) podaje jedną z najszerzych definicji: „Biotechnologia oznacza zastosowanie technologiczne, które używa systemów biologicznych, organizmów żywych lub ich składników, żeby wytwarzać lub modyfikować produkty lub procesy w określonym zastosowaniu.” Biotechnologie są w stosunku do tradycyjnych (chemicznych) znacznie mniej energochłonne, bezodpadowe lub niskoodpadowe, tańsze i wydajniejsze oraz często mniej obciążające środowisko, znajdują zastosowanie także w działalności służącej ochronie środowiska (w oczyszczaniu ścieków, neutralizacji odpadów, w produkcji biogazu).

Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO) są to rośliny lub zwierzęta, które dzięki modyfikacji w ich materiale genetycznym - uzyskały nowe cechy. Modyfikacja genetyczna zwykle polega na wstawieniu nowego genu (co fizycznie jest fragmentem

DNA) do genomu modyfikowanego organizmu. Można także wyciszać geny poprzez wprowadzenie komplementarnego genu kodującego tzw. nonsensowne RNA, czy też za pomocą kierowanej mutagenyzy, wywołać mutacje w konkretnym genie, co może doprowadzić do jego inaktywacji (dokładnie inaktywacji produktu tego genu).

Produkty nowoczesnej biotechnologii (organizmy genetycznie zmodyfikowane) coraz częściej pojawiają się na rynku, budząc wiele kontrowersji, szczególnie w odniesieniu do problematyki bezpieczeństwa tych produktów dla zdrowia człowieka i ewentualnego ich wpływu na inne organizmy w środowisku. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dokonywania oceny stopnia zagrożenia tych produktów dla zdrowia ludzi i środowiska. Procedury i mechanizmy oceny ryzyka związanego z wykorzystywaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów są ciągle doskonalone.

18 listopada 2008 r. przyjęto Ramowe Stanowisko Rządu RP dotyczące GMO. Jest to dokument wyznaczający kierunek działań dotyczących GMO, na podstawie którego realizowana będzie w Polsce polityka w tym zakresie.

Rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach daje nowe możliwości rozwoju. Korzystanie z osiągnięć biotechnologii związane może być jednak z nieznanym dotąd zagrożeniem bezpieczeństwa biologicznego.

Najważniejsze problemy:

- brak nadzoru nad wprowadzaniem GMO,
- brak świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki lub nowe organizmy wytworzone technikami transgenezy,
- brak jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ochrony środowiska, a zwłaszcza koegzystencji upraw roślin modyfikowanych i niemodyfikowanych.

5.2 Zagrożenia naturalne

Rodzaj i intensywność zagrożeń naturalnych wiąże się ze specyfiką danego obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno - geograficznymi. Nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie miasta Hajnówka są:

- pożary,
- susze,
- gradobicia,
- silne wiatry,
- lokalne podtopienia.

5.2.1 Zagrożenie powodziowe⁷

Na terenie miasta Hajnówka istnieje niewielki stopień zagrożenia powodziowego, które może być spowodowane zbyt wysokim stanem wód rzecznych oraz występowaniem znacznych ilości wód opadowych. Zasoby wodne okolic Hajnówki nie są zbyt wielkie, bowiem przez ten teren nie przepływają większe rzeki. Największą rzeką jest tu Leśna Prawa. Bierze ona początek na północ od miasta, a na 105 km swego biegu opuszcza granice Polski i uchodzi do rzeki Bug po stronie białoruskiej. Leśna Prawa jest rzeką niziną o niewielkim spadku rzędu 0,2‰ do 0,43‰.

Zagrożenie powodziowe transgraniczne nie występuje.

5.2.2 Zagrożenie pożarowe

Na obszarach niezurbanizowanych pożarami zagrożone są głównie rejony zwartych kompleksów leśnych, szczególnie w warunkach długotrwałej suszy i przy silnych wiatrach. Do I KZLP należy zaliczyć nadleśnictwo Żednia, Bielsk, do III KZLP należy zaliczyć nadleśnictwo Hajnówka, Białowieża, Browsek.

Główne przyczyny pożarów w regionie to:

- nieostrożność osób dorosłych i dzieci (otwarty ogień, substancje łatwopalne),
- podpalenia,
- wady urządzeń i instalacji grzewczych oraz ich nieprawidłowa eksploatacja,
- wady urządzeń i instalacji elektrycznych oraz ich nieprawidłowa eksploatacja,
- wady urządzeń i instalacji mechanicznych oraz ich nieprawidłowa eksploatacja,
- nieprzestrzeganie zasad bhp i ppoż. w procesach technologicznych,
- nieprawidłowe magazynowanie substancji niebezpiecznych,
- wyładowania atmosferyczne.

Na terenie miasta funkcjonuje dobrze zorganizowany system ratowniczo-gaśniczy Państwowej Straży Pożarnej. W ramach systemu sprawnie działają jednostki ratownictwa chemicznego i ekologicznego do zwalczania skutków pożarów oraz likwidacji skutków poważnych awarii. Ponadto funkcjonuje system oceny zagrożenia pożarowego w lasach.

Miasto Hajnówka, pod względem czynników stwarzających zagrożenie pożarowe, można scharakteryzować następującymi danymi:

- około 22 tysięcy mieszkańców,
- 1 zakłady dużego ryzyka wystąpienia awarii przemysłowej
- 1 szpital
- 136 ha lasów,

⁷ Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Hajnówce , www.hajnowka.straz.bialystok.pl

— 1 155 ha użytków rolnych.

Nadleśnictwo Hajnówka:

- ogólna - 196,64 km²;
- powierzchnia leśna - 184,67 km²;
- kategoria zagrożenia pożarowego - kat. II;
- najbardziej zagrożone tereny: lasy przy torach kolejowych Hajnówka – Czeremcha, tereny na nieużytkach rolniczych obrębu Starzyna.

5.2.3 Zagrożenia erozją

Na terenie miasta występują również zagrożenia wpływające na stan i jakość gleb. Należą do nich:

- erozja wietrzna,
- erozja wodna,
- susze.

Erozja gleb to proces niszczenia (zmywania, żłobienia, wywiewania) wierzchniej warstwy gleby wywołany siłą wiatru i płynącej wody. Erozję gleb przyspiesza działalność gospodarcza człowieka:

- nadmierny wyrąb lasów,
- niszczenie szaty roślinnej,
- nieprawidłowa uprawa gruntów i dobór roślin uprawnych,
- odwadnianie bagien.

Erozja wietrzna (eoliczna) polega na wywiewaniu odspojonych cząstek gruntu, a następnie ich przemieszczaniu, sortowaniu i osadzaniu. Zagrożenie gleb erozją wietrzną ocenia się przy pomocy trzystopniowej skali, uwzględniając rzeźbę terenu, pokrycie powierzchni roślinnością (lesistość) oraz rodzaj gleby. Najbardziej narażone na erozję wietrzną są piaski luźne drobnoziarniste i utwory murszowe, na których silne zagrożenie występuje już nawet w terenie płaskim o lesistości 25%.

Erozja wodna polega na zmywaniu i wymywaniu cząstek gleby.

Zmiany klimatu spowodowane globalnym ociepleniem, charakteryzujące się wzrostem temperatur oraz niewielkimi opadami w okresie letnim, powodują wystąpienie zjawiska suszy, a co za tym idzie znaczne obniżenie poziomu wód gruntowych. Prowadzi to do pogłębiających się niedoborów wody.

Erozja oraz inne zagrożenia dla gleb m. in. zanieczyszczenia, ubytek substancji organicznej czy zasolenie, prowadzą do degradacji gleb, a więc pogorszenia właściwości chemicznych, fizycznych i biologicznych oraz spadku ich aktywności biologicznej. To z kolei powoduje zmniejszanie ilości oraz jakości pozyskiwanej biomasy roślin i prowadzi do całkowitej utraty wartości użytkowych gleb, czyli dewastacji.

6 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do realizacji celów związanych z ochroną środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju jest dobrze zaplanowany, zorganizowany i realizowany proces powszechnej edukacji, obejmujący nie tylko dzieci i młodzież, ale też całe społeczeństwo.

Edukacja ekologiczna to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie - działać lokalnie. Obejmuje ona wprowadzanie do programów szkół wszystkich szczebli tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, umożliwiającej łączenie wiedzy przyrodniczej z postawą humanistyczną, tworzenie krajowych i międzynarodowych systemów kształcenia specjalistów i kwalifikowanych pracowników dla różnych działów ochrony środowiska, nauczycieli ochrony środowiska, dokształcanie inżynierów i techników różnych specjalności oraz menedżerów gospodarki, a także powszechną edukację szkolną i pozaszkolną. W potocznym rozumieniu są to wszelkie formy działalności skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, które mają na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Działania te prowadzone są przez szkoły, przez specjalistyczne placówki edukacyjne zarówno publiczne jak i niepubliczne, a także przez liczne organizacje ekologiczne.

Edukacja ekologiczna może przyjmować różne formy:

- kształcenie ustawiczne (wykłady, seminaria, rozdawanie ulotek i programy edukacyjne),
- kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie ekologii,
- zielone szkoły.

Niestety istnieje moda na konsumpcyjny styl życia. Zauważalny jest brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach ochrony środowiska, w szczególności gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Niejednokrotnie wiąże się to z niskim poziomem socjalnym społeczeństwa, a działania „ekologiczne”, to wciąż działania kosztowne. Wciąż zbyt wolno postępuje wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla środowiska.

Bardzo duże znaczenie w przypadku realizacji edukacji ekologicznej, mają organizacje pozarządowe. Na terenie województwa podlaskiego zarejestrowanych jest 174 organizacji pozarządowych prowadzących działania z zakresu ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, w tym 36 to organizacje o statusie pożytku publicznego.

(Źródło: www.ngo.pl)

16 stycznia 2011 roku w województwie podlaskim rozpoczęła się Kampania edukacyjna „Nauka na czasie – czyste Podlasie”. Celem projektu jest upowszechnienie wśród społeczeństwa naszego regionu wiedzy o ekologii i problemach ochrony środowiska spowodowanych działalnością przemysłową i gospodarczą człowieka, bądź jego

bytowaniem. Kampania realizowana jest na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Na terenie miasta Hajnówka organizowane są liczne inicjatywy mające na celu podnoszenie wiedzy z tematyki przyrodniczej i środowiskowej, organizowane zarówno przez instytucje administracji publicznej, placówki szkolne oraz organizacje pozarządowe. Jako przykłady można wymienić m. in.:

- Ekoolimpiadę Wiedzy Ekologicznej skierowaną do uczniów szkół specjalnych;
- Ogólnopolski Konkurs Wiedzy Ekologicznej "Bioróżnorodność i formy ochrony przyrody w Polsce", Białowiecki PN;

Głównymi ośrodkami edukacji ekologicznej w powiecie hajnowskim są m. in.:

- Ośrodek Edukacji Przyrodniczej Białowieckiego Parku Narodowego w Białowieży,
- Ośrodek Edukacji Leśnej Jagiellońskiej w Białowieży,

(źródło: www.zielonalekcja.pl)

Prowadzone przez nie działania skupiają się przede wszystkim na promocji walorów przyrodniczych najbliższej okolicy oraz propagowaniu postaw proekologicznych. Najczęściej oferuje się aktywne formy edukacji tj.:

- zajęcia terenowe - na ścieżkach edukacyjnych, obserwacje ptaków, badania właściwości wody i gleby,
- warsztaty - np. z rozpoznawania tropów, oznaczania gatunków, dotyczące odpadów, energii, żywności itp.
- seminaria dla nauczycieli,
- konkursy wiedzy o przyrodzie, konkursy plastyczne i fotograficzne,
- akcje i kampanie przyrodnicze.

Mocno rozwinięte są także formy typu:

- wystawy stacjonarne i objazdowe,
- opracowywanie pomocy dydaktycznych,
- projekcje filmów,
- działalność wydawnicza,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych.

Prowadzenie skutecznej edukacji ekologicznej wymaga stosowania odpowiednich rodzajów działań, dostosowanych do wieku oraz specyfiki odbiorców działań edukacyjnych. Poniżej przedstawiono najważniejsze przykłady takich działań:

❖ Dzieci i młodzież:

- Zajęcia terenowe dotyczące poznawania najbliższego otoczenia, głównie walorów przyrodniczych i krajobrazowych,
- Zbiórka odpadów w Dniu Ziemi; każdego roku można zaproponować inne hasło propagujące ten dzień;

- Przybliżenie młodzieży, zwłaszcza tej mieszkającej w mieście idei ochrony przyrody w kontekście życia codziennego (np. zmniejszenie zużycia zasobów nieodnawialnych, humanitarne traktowanie zwierząt);
 - Organizowanie na terenie przedszkoli lub szkół konkursów dotyczących systemu segregacji i zagospodarowania odpadów
 - Wizyty do miejsc związanych ochroną środowiska – składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków, terenów zdewastowanych i rekultywowanych. W trakcie spotkań uczestnicy mają okazję poznać m.in. zasady funkcjonowania zakładów
- ❖ Dorośli:
- Przygotowanie kampanii edukacyjnych dotyczących wybranych komponentów środowiska;
Przykładem może być kampania „Pałac śmieci trujesz nie tylko dzieci”, skierowana do mieszkańców domków jednorodzinnych ogrzewanych ciepłem z pieców na paliwo stałe oraz osób stykających się bezpośrednio z uciążliwym efektem spalania odpadów w piecach przez właścicieli użytkowników sąsiednich budynków;
 - Organizacja szkoleń otwartych dotyczących np. gospodarki odpadami (segregacji), zużycia wody i energii, transportu samochodowego, ochrony przyrody itp.;
 - Zorganizowanie lub poprawienie istniejącej selektywnej zbiórki odpadów w gminach;
 - Zachęcenie i umożliwienie termomodernizacji budynków, np. przez dofinansowanie wymiany okien na oszczędzające ciepło.

Podstawą tworzenia systemu edukacji ekologicznej może być *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*, będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. System edukacji ekologicznej powinien eliminować działania pozorne i mało efektywne, propagować zaś działania które przyczynią się aby zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cele operacyjne Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia.
2. Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu.
3. Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych.
4. Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej.
5. Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* wyróżniono następujące trzy sfery implementacji zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej:

1. Edukacja formalna to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednich aktach prawnych (ustawy i rozporządzenia). Polski system edukacji formalnej obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego.
2. Ekologiczna świadomość społeczna określana jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o środowisku przyrodniczym, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożeniach i ochronie, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania, użytkowania i ochrony środowiska. Świadomość jest kształtowana przede wszystkim przez organizacje państwowe, społeczne (Pozarządowe Organizacje Społeczne - POS) oraz media.
3. Szkolenia to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych zarówno w życiu zawodowym, działalności społecznej jak i dla potrzeb indywidualnych.

Trzy wyodrębnione sfery edukacji ekologicznej w chwili obecnej są ze sobą dość luźno powiązane i nie stymulują się wzajemnie, stąd też efektywność edukacji ukierunkowanej na propagowanie idei i zasad rozwoju zrównoważonego jest niewielka.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej*, edukacja ekologiczna na obszarze województwa podlaskiego realizowana będzie poprzez CEL: „Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców województwa podlaskiego” *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2010-2014* „Edukacja ekologiczna”. Priorytet ten będzie realizowany poprzez następujące cele:

- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami,
- oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej mieszkańców,
- wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska.

7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

W Polsce zarządzanie środowiskiem funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Podział kompetencji stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Wg Art. 376 Ustawy prawo ochrony środowiska (Dz.U.08.25.150.ze zm.) Organami Ochrony Środowiska, z zastrzeżeniem art.377, są:

- 1) wójt, burmistrz lub prezydent miasta;
- 2) starosta;
- 2a) sejmik województwa;
- 2b) marszałek województwa;
- 3) wojewoda;
- 4) minister właściwy do spraw środowiska;
- 5) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 6) regionalny dyrektor ochrony środowiska

Wójt, burmistrz, prezydent miasta - rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy.
(ZAŁĄCZNIK NR 5)

— Jednostką kontrolno – monitoringową jest:

Inspekcja Ochrony Środowiska – która wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zadania z ochrony środowiska niejednokrotnie są także realizowane przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami.

Podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Do instrumentów prawnych ochrony środowiska należą:

1. Pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia:
 - zintegrowane,
 - na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - na emitowanie hałasu do środowiska,
 - na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - na pobór wody,
 - na wytwarzanie odpadów.
2. Zezwolenia między innymi na:
 - odzysk, unieszkodliwianie i transport, zbieranie odpadów,
 - przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt.
3. Oceny między innymi:
 - jakości powietrza,
 - jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
 - stanu akustycznego środowiska,
 - pól elektromagnetycznych w środowisku.
4. Rejestry terenów, na których, między innymi:
 - stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu,
 - stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
 - stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby,
 - występują obszary lub obiekty objęte ochroną.
5. Raporty między innymi:
 - bezpieczeństwa,
 - oddziaływaniu na środowisko
6. Zgody między innymi:
 - na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze,
 - na gospodarcze wykorzystanie odpadów
7. Koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego; pkt 1, pkt. 6,
8. Zgłoszenia, np. poważnych awarii do GIOŚ,
9. Informacje np. o stanie środowiska.
10. Programy między innymi:
 - ochrony środowiska,

- ochrony powietrza,
- zalesień,
- ochrony środowiska przed hałasem.

11. Plany między innymi:

- gospodarki odpadami,
- działań, sporządzane w przypadku ryzyka występowania przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu,
- gospodarowania wodami dorzecza,
- ochrony przeciwpowodziowej.

Do instrumentów strukturalnych umożliwiających realizację *Programu Ochrony Środowiska* należą:

- plany zagospodarowania przestrzennego (przygotowywane przez gminy),
- programy obszarowe realizujące różne cele ekologiczne,
- strategie sektorowe (które powinny również spełniać wymogi ochrony środowiska).

8 PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO

8.1 Analiza SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji miasta Hajnówka w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron miasta oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących, jak też potencjalnych. Każde planowanie, aby mogło być obarczone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych przeanalizowano następujące obszary:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodno – ściekowa,
- Warunki glebowe,
- Środowisko przyrodnicze,
- Ochrona atmosfery,
- Ochrona przed hałasem,
- Gospodarka odpadami,
- Edukacja ekologiczna,
- Gospodarka finansowa.

Uwarunkowania wewnętrzne podzielono za zagadnienia dotyczące:

- Stanu infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- Sfery gospodarczej,
- Sfery społecznej,
- Sfery prawnej i politycznej,
- Sfery przyrodniczej.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

Analiza wskazuje na szereg uwarunkowań wpływających na możliwości rozwojowe miasta. Wiele czynników jest niezależnych bezpośrednio od lokalnych ośrodków decyzyjnych, co ogranicza możliwość działania. Niemniej jednak są również te, na które mamy wpływ i które winny być prawidłowo wykorzystane.

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

TABELA NR 26 Analiza SWOT.

Uwarunkowania wewnętrzne	
Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. istniejące rezerwy wydajności ujęć wody w mieście pozwolą w dobre warunki do produkcji rolnej 2. stosunkowo niskie zanieczyszczenie powietrza zanieczyszczeniami pyłowymi i gazowymi 3. scentralizowany system ciepłowniczy, 4. niska zawartość metali ciężkich w glebach użytków rolnych 5. niewielka powierzchnia oraz odsetek gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji i zagospodarowania 6. istnienie rezerwy przepustowości funkcjonujących oczyszczalni ścieków 7. stosunkowo niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności 8. istniejące oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów 9. położenie miasta na terenie „Zielonych Płuc Polski” w bezpośrednim sąsiedztwie Puszczy Białowieskiej 10. występowanie terenów prawnie chronionych 11. powierzchnia terenów zieleni parkowej w centrum miasta, 12. wysoki poziom zwodociągowania i skanalizowania miasta 	<ol style="list-style-type: none"> 1. potrzeba remontu i modernizacji stacji wodociągowych , 2. niski stopień skanalizowania zwłaszcza na obrzeżach miasta, niekorzystny stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej, 3. konieczność rozdziału kanalizacji deszczowej od kanalizacji sanitarnej, 4. konieczność modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków z uwagi na potrzebę dostosowania parametrów oczyszczanych ścieków do obowiązujących norm, 5. nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone ścieki komunalne 6. symboliczny wymiar selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych oraz odpadów wielkogabarytowych u źródła, 7. występowanie uciążliwości w postaci „niskiej emisji” pochodzącej ze spalania głównie węgla z ogrzewania indywidualnego, 8. niski stopień wykorzystania źródeł energii odnawialnej, 9. wzrastający wskaźnik zanieczyszczeń komunikacyjnych, 10. pogarszanie się klimatu akustycznego, głównie na terenach zurbanizowanych spowodowane przez wzrost natężenia ruchu, w tym wzrost udziału samochodów ciężarowych w ruchu. 11. duża wypadkowość w ruchu drogowym, 12. zanieczyszczenia wód podziemnych w miejscach wypływów na powierzchnię ziemi, 13. wycieki z nieizolowanych z baz paliwowych i stacji paliw do wód podziemnych, 14. napływ zanieczyszczeń z terenów uprzemysłowionych z zachodniej i południowej polski pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza, 15. wzrost stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym 16. używanie ognia otwartego w lasach, w miejscach do tego nieprzeznaczonych, 17. duża ilość wyrobów zawierających azbest zainstalowanych w obiektach budowlanych.

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Sfera gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. istnienie usług wspomagających rozwój przedsiębiorczości tzw. otoczenie biznesu (banki, firmy ubezpieczeniowe, placówki reklamowe) 2. rezerwy powierzchni produkcyjnej i usługowej 3. istniejące rezerwy terenowe dla różnych funkcji zagospodarowania przestrzennego 4. dobra dostępność komunikacyjna 5. doświadczenie przedsiębiorców w handlu ze wschodem 6. brak bariery językowej w kontaktach handlowych ze wschodem 7. promocja turystyki(m.in. udział w wojewódzkim programie rozwoju sieci informacji turystycznej) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niski poziom uprzemysłowienia,, 2. niedostateczny stan infrastruktury drogowej, 3. słaby stan dróg, 4. brak regulacji prawnych własności gruntów w pasach drogowych, lasach, 5. rozdrobnienie gospodarstw rolnych, 6. brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych, 7. degradacja obiektów budowlanych i zabytkowych, 8. brak zintegrowanego środowiska gospodarczego i jego kreatywnej roli w życiu gospodarczym miasta 9. nieukształtowana infrastruktura otoczenia gospodarczego 10. brak dopływu kapitału krajowego i zagranicznego w odpowiedniej wielkości
Sfera społeczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. prowadzenie projektów z zakresu aktywnej ochrony przyrody oraz czynny udział w ich realizacji, 2. prowadzenie działalności dydaktycznej, edukacyjnej i wydawniczej oraz turystycznej, 3. kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju, 4. powstawanie stowarzyszeń podejmujących wspólne działania dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów o wysokich walorach przyrodniczych 5. wprowadzanie do programów edukacji szkolnej zagadnień ekologicznych, 6. upowszechnianie informacji na temat środowiska i ekologii – Internet media. 7. wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa, 8. wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna, 9. dobrze rozwinięta ochrona zdrowia, 10. upowszechnianie wiedzy na temat ochrony środowiska przez środki masowego przekazu, 11. rosnące doświadczenie i kwalifikacje osób zajmujących się ochroną środowiska przyrodniczego., 12. dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niski poziom socjalny części społeczeństwa, 2. wysoki poziom bezrobocia, 3. zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla przyrody środowiska, 4. ujemny przyrost naturalny, 5. braki sprzętowe w placówkach służby zdrowia, 6. niedoinwestowanie placówek oświatowych, 7. odpływ młodzieży z terenu miasta.

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Sfera prawna i polityczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. miasto ma uchwalony Program Ochrony Środowiska, 2. rosnące nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska – dotacje w ramach funduszy strukturalnych. 3. uchwalenie przepisów prawa miejscowego regulujących gospodarkę odpadami. 4. obwarowania w zakresie lokalizacji nowych obiektów budowlanych w zakresie proekologicznych źródeł ogrzewania i przestrzegania norm poszanowania krajobrazu. 5. konsensus lokalnych środowisk politycznych w kwestiach utrzymania ochrony środowiska naturalnego w dotychczasowym kształcie. 6. wzrost nakładów na ochronę środowiska naturalnego, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak regulacji prawnych w pełni umożliwiających realizację zadań z zakresu ochrony środowiska, 2. mała skuteczność egzekwowania obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska, 3. niechęć do stosowania przepisów ochrony przyrody i środowiska przez społeczeństwo i podmioty gospodarcze.
Sfera przyrodnicza	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. nie występuje deficyt wody w rozumieniu deficytu zasobowego, 2. niski stopień zanieczyszczeń o charakterze toksycznym , 3. dobry stan jakości wód powierzchniowych i wód podziemnych, 4. dobra jakość powietrza, 5. duże zróżnicowanie rodzajów gleb, 6. wysoka jakość środowiska przyrodniczego, 7. występowanie obszarów chronionych 8. zadowalający stan zdrowotny lasów, 9. występowanie w znaczącej ilości biopaliw typu: słoma, drewno, 10. mało skażone środowisko naturalne. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak dostatecznej liczby przejść dla zwierzyny przez drogi, szybkiego ruchu tzw. „zielonych mostów”, 2. zagrożenia pożarowe lasów, 3. zaśmiecanie lasów, 4. spadek ilości zalesień i zakrzaczeń śródpolnych stanowiących ostoje zwierzyny drobnej, 5. niewystarczające nakłady finansowe na aktywną ochronę przyrody. 6. występowanie gleb mało urodzajnych, 7. wysoki poziom zakwaszenia gleb, 8. zagrożenie erozją gleb na skutek niedostosowania intensywności i form rolnictwa, 9. dopływ do wód zanieczyszczeń z obszarów rolnych i zurbanizowanych,
Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Trwała koniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, umożliwiająca wzrost eksportu polskich towarów, co sprzyjać będzie poprawie koniunktury gospodarczej w Polsce, a w konsekwencji wzrostowi zatrudnienia i dochodów osobistych ludności. 2. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Maksymalne wykorzystanie przez Polskę unijnej pomocy z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. 3. Systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rodzinnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skomplikowane procedury ubiegania się przez gminy o środki pomocowe Unii Europejskiej, co grozić będzie nie wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych dla Polski w latach 2007-2013 (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). 2. Niskie tempo rozwoju gospodarczego kraju (PKB poniżej 5%), co będzie powodowało utrzymywanie się wysokiej stopy rejestrowanego bezrobocia. 3. Dekoniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, co w konsekwencji będzie powodować spadek eksportu polskiej gospodarki.

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

<ol style="list-style-type: none">4. Współfinansowanie z budżetu państwa tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół.5. Preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie6. Decentralizacja finansów publicznych, umożliwiająca generowanie większych dochodów własnych jednostkom samorządu terytorialnego oraz stabilne „reguły gry” w zakresie ich finansowania z budżetu państwa (dotacje, subwencje).7. Ekologizacja procesów rozwoju kraju, tj. powszechne i wzajemne uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych w sterowaniu procesami rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzeni - praktyczna realizacja zasady zrównoważonego rozwoju kraju.8. Znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych, obowiązujących w Unii Europejskiej).9. Wzrost nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB – jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne ok. 10%) oraz pomoc społeczna.10. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego i aktywne zwalczanie patologii społecznych.11. Rozwój sektora pozarządowego (organizacje społeczne, fundacje, stowarzyszenia, itp.) oraz wolontariatu.12. Istnienie uzgodnionej społecznie strategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - Narodowej Strategii Integracji Społecznej, wskazującej przyczyny wykluczenia oraz sposoby integracji grup społecznych zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją.13. Rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju edukacji, kultury i sztuki oraz opieki społecznej.14. Wspieranie rozwoju wolontariatu jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.15. Stały wzrost zainteresowania turystycznym Polską przez mieszkańców krajów członkowskich Unii Europejskiej i spoza niej.16. Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego17. Realizacja rządowego programu budowy i modernizacji dróg, w tym szybkiego ruchu.18. Budowa i modernizacja wojewódzkiej infrastruktury drogowej,	<ol style="list-style-type: none">4. Utrzymywanie się niskiego poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.5. Tendencje do ograniczania roli samorządu terytorialnego w decydowaniu o swoich sprawach - centralizacja państwa.6. Brak aktywnej polityki państwa w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, a tym samym przeciwdziałania bezrobociu. Zbyt małe środki z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.7. Zwiększanie się rozmiarów przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu się nie dofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (Policja, Straż Pożarna) oraz wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura).8. Brak określonych przez Ministerstwo Edukacji standardów kształcenia, zatrudnienia nauczycieli i pracowników obsługi oraz administracji szkół, liczebności oddziałów szkolnych, itp., będących podstawą naliczania subwencji oświatowej dla jednostek samorządu terytorialnego.9. Spadek nakładów finansowych na oświatę i wychowanie z budżetu państwa (obecnie stanowią one ok. 3,1% ogólnych wydatków). Natomiast według UNESCO nakłady na oświatę powinny kształtować się na poziomie 5,2% produktu krajowego brutto, a nakłady w granicach 4% to niezbędne minimum.10. Spadek realnej wartości subwencji oświatowej, co spowoduje konieczność coraz większego dofinansowywania oświaty z budżetów samorządów terytorialnych, kosztem innych dziedzin.11. Wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w polskim społeczeństwie - pauperyzacja osób i rodzin prowadząca do ich wykluczenia społecznego.12. Pogorszenie w odczuciu społecznym dostępności pacjentów do świadczeń medycznych, zwłaszcza usług o charakterze specjalistycznym13. Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na zabezpieczenie potrzeb ludności w zakresie pomocy społecznej.14. Zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.15. Brak spójnej i aktywnej długookresowej polityki mieszkaniowej państwa, w tym zwłaszcza wsparcie taniego budownictwa mieszkaniowego dla osób niezamożnych (budownictwo komunalne, w tym socjalne).16. Niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków podróżowania i bezpieczeństwa ruchu.17. Brak spójnej i kompleksowej polityki państwa odnośnie rolnictwa i obszarów wiejskich.
---	--

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

<p>19. Wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców - wzrost wskaźnika uczestnictwa mieszkańców miasta Hajnówka w edukacji szczebla wyższego.</p>	<p>18. Duże rozmiary rejestrowanego bezrobocia wśród ludzi młodych w wieku 18-34 lata. Ukryte bezrobocie na terenach wiejskich.</p> <p>19. Niska zdolność przystosowawcza osób pozostających bez pracy do nowych warunków gospodarczych, a także niewystarczające instrumenty i instytucje nastawione na kształcenie ustawiczne, dzięki któremu osoby bezrobotne mogłyby uzyskać nowe kwalifikacje zawodowe, a przez to podnieść swoje szanse na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy,</p> <p>20. Postępujące ubożenie rodzin i rosnące dysproporcje w poziomie życia ludności.</p>
---	---

9 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

9.1 Cele i zasady Polityki ekologicznej państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- ochrona różnorodności biologicznej.

KIERUNKI DZIAŁAŃ SYSTEMOWYCH

Cele średniokresowe do 2016 r.

1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Głównym celem jest doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów.

2. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska

Głównym celem jest uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego. Działania te powinny objąć pełną internalizację kosztów zewnętrznych związanych z presją na środowisko.

3. Zarządzanie środowiskowe

Celem podstawowym jest jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie.

4. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Głównym celem jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”, prowadzącą do:

- proekologicznych zachowań konsumenckich,
- prośrodowiskowych nawyków i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska,
- organizowania akcji lokalnych służących ochronie środowiska,
- uczestniczenia w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska.

5. Rozwój badań i postęp techniczny

Głównym celem jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska.

6. Odpowiedzialność za szkody w środowisku

Celem jest stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy.

7. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

W perspektywie średniookresowej jest konieczne przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji.

OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH **Cele średniookresowe do 2016 r.**

1. Ochrona przyrody

Podstawowym celem jest zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną.

2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

W perspektywie średniookresowej zakłada się dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej

3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody

Głównym celem jest racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelnym zadaniem będzie dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem.

4. Ochrona powierzchni ziemi

Głównymi celami dla ochrony powierzchni ziemi, a w szczególności dla ochrony gruntów użytkowanych rolniczo są:

- rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego,
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogeniczne,
- zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą.

5. Gospodarowanie zasobami geologicznymi

Podstawowym celem jest racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją. W terminie do 2016 r. jest konieczne:

- doskonalenie prawodawstwa dotyczącego ochrony zasobów kopaliny i wód podziemnych,
- ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopaliny,
- eliminacja nielegalnej eksploatacji kopaliny,
- wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopaliny w procesie planowania przestrzennego,
- rozpoznanie geologiczne złóż soli kamiennej, wyczerpanych złóż ropy i innych struktur geologicznych pod kątem magazynowania ropy naftowej i gazu ziemnego oraz składowania odpadów, w tym promieniotwórczych,
- dokończenie dokumentowania zasobów dyspozycyjnych wód leczniczych i termalnych oraz głównych zbiorników wód podziemnych.

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO Cele średniookresowe do 2016 r.

1. Środowisko a zdrowie

Celem działań w obszarze zdrowia środowiskowego jest dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.

2. Jakość powietrza

Najważniejszym zadaniem będzie dążenie do spełnienia przez RP zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z dwóch dyrektyw unijnych. Z Dyrektywy LCP wynika, że emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 MWc, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x. Limity te dla 2010 r. wynoszą dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a dla roku 2012 wynoszą dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. ton. Trzeba dodać, że są to limity niezwykle trudne do dotrzymania dla kotłów spalających węgiel kamienny lub brunatny nawet przy

zastosowaniu instalacji odsiarczających gazy spalinowe. Podobnie trudne do spełnienia są normy narzucone przez Dyrektywę CAFE, dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM10) oraz 2,5 mikrometra (PM 2,5). Do roku 2016 zakłada się także całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski.

3. Ochrona wód

Do końca 2015 r. Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych kończąc krajowy program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2 000 RLM. Osiągnięcie tego celu będzie oznaczało przywrócenie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całym kraju, a także realizację Bałtyckiego Programu Działań dotyczącego walki z eutrofizacją wód Bałtyku. Naczelnym celem polityki ekologicznej Polski w zakresie ochrony zasobów wodnych jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków. Ten długofalowy cel powinien być zrealizowany do 2015 r. tak, jak to przewiduje dla wszystkich krajów Unii Europejskiej Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE, natomiast w polskim prawodawstwie ustawa - Prawo wodne. Cel ten będzie realizowany przez opracowanie dla każdego wydzielonego w Polsce obszaru dorzecza planu gospodarowania wodami oraz programu wodno-środowiskowego kraju. W tych dokumentach planistycznych zawarte będą między innymi informacje na temat działań, które należy podjąć w terminie do końca 2012 r., aby móc osiągnąć zakładane cele środowiskowe.

4. Gospodarka odpadami

Celami w zakresie gospodarki odpadami są:

- utrzymanie tendencji oddzielenia ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju (mniej odpadów na jednostkę produktów, mniej opakowań, dłuższe okresy życia produktów itp.),
- znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- sporządzenie spisu zamkniętych składowisk odpadów wydobywczych, wraz z identyfikacją obiektów wpływających znacząco na środowisko (obowiązek wynikający z dyrektywy 2006/21/WE oraz ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. Nr 138, poz. 865),
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów

5. Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych

Celem w zakresie ochrony przed hałasem jest dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe. Podobny jest też cel działań związanych z zabezpieczeniem społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

6. Substancje chemiczne w środowisku

Celem w odniesieniu do chemikaliów jest stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.

9.2 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014.

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu.

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju województwa, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych.

Celem strategicznym *Programu Ochrony Środowiska Podlaskiego na lata 2011-2014* jest:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO PRZY POPRAWIE I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne województwa. *Program* będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2011-2018 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2011 - 2014.

W poszczególnych obszarach *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014* zakłada następujące cele:

I ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO (PA)

Cel długoterminowy:

Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza.
- 2) Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.

II GOSPODARKA WODNA (W)

Cel długoterminowy:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej.
- 2) Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód.
- 3) Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- 4) Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych.
- 5) Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek.

III OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (OP)

Cel długoterminowy:

Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa.
- 2) Wzmocnienie monitoringu wody przeznaczonej do spożycia.
- 3) Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów .
- 4) Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich.
- 5) Zapobieganie konfliktom ekologicznym na obszarach chronionych.

IV OCHRONA PRZED HAŁASEM (H)

Cel długoterminowy:

Zmniejszenie zagrożenia poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas.
- 2) Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas.

V PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE (PEM)

Cel długoterminowy:

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Cel krótkoterminowy:

Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.

VI ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)

Cel długoterminowy:

Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel krótkoterminowy:

Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.

VII POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE (PAP)

Cel długoterminowy:

Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii przemysłowych.

Cel krótkoterminowy:

Monitoring obszarów zagrożonych wystąpieniem poważnych awarii przemysłowych.

VIII EKSPLOATACJA SUROWCÓW NATURALNYCH (SN)

Cel długoterminowy:

Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.

Cel krótkoterminowy:

Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalni.

IX GLEBY I ICH ZANIECZYSZCZENIA (GI)

Cel długoterminowy:

Ochrona powierzchni ziemi.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- 2) Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja.

X EDUKACJA EKOLOGICZNA (EE)

Cel długoterminowy:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców województwa podlaskiego.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami.
- 2) Oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej.
- 3) Wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska.

9.3 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2012-2015.

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla powiatu hajnowskiego na lata 2012 – 2015*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu hajnowskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011 – 2014 na obszarze powiatu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.⁸

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring:

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla powiatu hajnowskiego na lata 2012 – 2015* to:

I ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO (PA)

Cel długoterminowy:

Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza.
- 2) Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.
 - Ograniczenie niskiej emisji,
 - Modernizacja kotłowni,

⁸ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

- Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne,
- Termomodernizacja budynków,
- Kontrola zakładów emitujących zanieczyszczenia do powietrza,
- Przebudowa, modernizacja/ poprawa stanu technicznego dróg,
- Zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (tym: zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym cng lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego),
- Inne działania mające na celu ograniczenie emisji z transportu (w tym rozwój komunikacji zbiorowej „przyjaznej dla użytkownika”, prowadzenie odpowiedniej polityki parkingowej w centrach wymuszającej ograniczenia korzystania z samochodów).

II GOSPODARKA WODNA (W)

Cel długoterminowy:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej.
- 2) Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód
- 3) Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych
- 4) Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych
- 5) Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek.

III OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (OP)

Cel długoterminowy:

Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych powiatu
- 2) Wzmocnienie monitoringu wody przeznaczonej do spożycia
- 3) Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów
- 4) Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich.
- 5) Zapobieganie konfliktom ekologicznym na obszarach chronionych

IV OCHRONA PRZED HAŁASEM (H)

Cel długoterminowy:

Zmniejszenie zagrożenia poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców powiatu na ponadnormatywny hałas
- 2) Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas

V PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE (PEM)

Cel długoterminowy:

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Cel krótkoterminowy:

Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.

VI ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)

Cel długoterminowy:

Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel krótkoterminowy:

Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii

VII POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE (PAP)

Cel długoterminowy:

Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii przemysłowych.

Cel krótkoterminowy:

Monitoring obszarów zagrożonych wystąpieniem poważnych awarii przemysłowych

VIII EKSPLOATACJA SUROWCÓW NATURALNYCH (SN)

Cel długoterminowy:

Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.

Cel krótkoterminowy:

Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalni

IX GLEBY I ICH ZANIECZYSZCZENIA (GL)

Cel długoterminowy:

Ochrona powierzchni ziemi.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju
- 2) Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja

X EDUKACJA EKOLOGICZNA (EE)

Cel długoterminowy:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami
- 2) Oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej
- 3) Wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska.

10 USTALENIA PROGRAMU

10.1 Priorytety i działania ekologiczne

Misją⁹ Programu jest

**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIASTA HAJNÓWKI
PRZY POPRAWIE I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO**

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne miasta, z którymi będą spójne gminne priorytety i działania planowane w programach ochrony środowiska. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2012-2019 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2012 – 2016.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące gminne cele ekologiczne:

I ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO (PA)

Cel długoterminowy:

Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza.
- 2) Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.
 - Ograniczenie niskiej emisji,
 - Modernizacja kotłowni,
 - Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne,
 - Termomodernizacja budynków,
 - Kontrola zakładów emitujących zanieczyszczenia do powietrza,
 - Przebudowa, modernizacja/ poprawa stanu technicznego dróg,
 - Zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (tym: zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym cng lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego),

⁹ Misja zgodna z dokumentem „Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011 – 2014”

- Inne działania mające na celu ograniczenie emisji z transportu (w tym rozwój komunikacji zbiorowej „przyjaznej dla użytkownika”, prowadzenie odpowiedniej polityki parkingowej w centrach wymuszającej ograniczenia korzystania z samochodów).

II GOSPODARKA WODNA (W)

Cel długoterminowy:

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej.
 - modernizacja i rozbudowa systemów poboru i uzdatniania wody,
 - budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociągowych,
 - informowanie społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.
- 2) Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód
 - minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej,
 - eliminacja nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle oraz wodooszczędnych technologii,
 - analiza wielkości zasobów dyspozycyjnych pod kątem reglamentacji uprawnień do korzystania ze środowiska (ograniczenie poboru wód dla przemysłu i rolnictwa),
 - doskonalenie monitoringu sieci wodociągowej pod względem ilościowym,
 - przestrzeganie zasad poboru wód podziemnych zgodnie z zasobami dyspozycyjnymi.
- 3) Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych
 - rozbudowa i modernizacja komunalnej oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji,
 - budowa kanalizacji deszczowej,
 - budowa oczyszczalni przydomowych tam, gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywicznym,
 - ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, ograniczenie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa przez wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej oraz racjonalne dawkowanie i przestrzeganie agrometeorologicznych terminów stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin(szkolenia),
 - ustanowienie obszarów ochronnych dla GZWP,
 - wspieranie rolnictwa ekologicznego,
 - prowadzenie monitoringu wód podziemnych i powierzchniowych.
- 4) Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych
 - realizacja zwiększenia lesistości,
- 5) Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek.

- zapewnienie ciągłości rzek poprzez udroźnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb,
- ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
- wdrażanie małej retencji na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo, zwłaszcza w lasach i obszarach bagien i torfowisk.

III OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (OP)

Cel długoterminowy:

Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych miasta
 - kontynuowanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000,
 - promocja walorów przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000,
 - edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000.
- 2) Wzmocnienie monitoringu wody przeznaczonej do spożycia
 - uporządkowanie kwestii planowania przestrzennego i wprowadzenie zapisów dotyczących ochrony przyrody do dokumentów planistycznych gminy,
 - systematyczne wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko dla inwestycji mogących niekorzystnie oddziaływać na przedmiot ochrony na obszarach Natura 2000.
- 3) Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów
 - czynna ochrona terenów podmokłych oraz łąk i pastwisk cennych przyrodniczo,
 - opracowanie i wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych (w tym czynna ochrona fauny np. nietoperzy, bociana białego)
- 4) Zapobieganie konfliktom ekologicznym na obszarach chronionych
 - inwentaryzacja i rozpoznanie obszarów potencjalnie konfliktowych pod kątem sporów ochrona przyrody- rozwój gospodarczy,
 - wdrożenie procesów mediacji z udziałem profesjonalnych mediatorów w przypadku istniejących konfliktów ekologicznych.

IV OCHRONA PRZED HAŁASEM (H)

Cel długoterminowy:

Zmniejszenie zagrożenia poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców miasta na ponadnormatywny hałas

- monitoring hałasu komunikacyjnego,
 - zwiększenie kontroli jednostek gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu.
- 2) Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas
- remont nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg,
 - opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska,
 - utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku technicznych możliwości),
 - interwencyjna działalność organów kontroli środowiska w przypadku poważnych naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska.

V PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE (PEM)

Cel długoterminowy:

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Cel krótkoterminowy:

Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.

VI ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)

Cel długoterminowy:

Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel krótkoterminowy:

Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii

- termomodernizacja budynków,
- modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii.

VII POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE (PAP)

Cel długoterminowy:

Zapobieganie powstawaniu poważnych awarii przemysłowych.

Cel krótkoterminowy:

Monitoring obszarów zagrożonych wystąpieniem poważnych awarii przemysłowych

- prowadzenie kontroli na terenach zakładów przemysłowych,
- edukacja w zakresie właściwych zachowań w sytuacjach zagrożenia wśród mieszkańców miasta.

VIII EKSPLOATACJA SUROWCÓW NATURALNYCH (SN)

Cel długoterminowy:

Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.

IX GLEBY I ICH ZANIECZYSZCZENIA (GL)

Cel długoterminowy:

Ochrona powierzchni ziemi.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju
 - rozpowszechnienie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego,
 - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno- błotnych przez czynniki antropogeniczne,
 - zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą.
- 2) Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja
 - rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych,
 - rekultywacja rozpoznanych obszarów.

X EDUKACJA EKOLOGICZNA (EE)

Cel długoterminowy:

Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców miasta.

Cele krótkoterminowe:

- 1) Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami
 - działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do możliwości wykorzystania innych alternatywnych źródeł energii,
 - działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do uświadamiania mieszkańcom zagrożenia jakie stanowi spalanie odpadów w piecach domowych,
 - edukacja w zakresie odpowiedniego postępowania z odpadami komunalnymi,
 - działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do kształtowania pozytywnych postaw mieszkańców w zakresie poszanowania energii.
- 2) Oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej
 - propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno- promocyjne,
 - podnoszenie świadomości w zakresie negatywnego wpływu na jakość wód nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych.
- 3) Wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska
 - przeprowadzenie edukacji ekologicznej celem zmniejszenia emisji hałasu, ze szczególnym naciskiem na promocję komunikacji zbiorowej, promocję proekologicznego korzystania z samochodów: carpooling (jazda z sąsiadem), ecodriving (ekojazda),
 - edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska,
 - szkolenia dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk.

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

10.2 Program zadaniowy

TABELA NR 27 Zadania inwestycyjne miasta Hajnówka planowane do realizacji w latach 2012 – 2019

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostka odpowiedzialna (w nawiasie podać jednostki włączone)	Koszty w tys. zł					Źródła finansowania (podać udział w %)
			2012	2013	2014	2015	2016 - 2019	
1.	Rozbudowa i remont sieci wodociągowej	PWiK Hajnówka	200	150	150	150	400	100% środki własne
2.	Wymiana agregatu prądotwórczego na stacji uzdatniania wody	PWiK Hajnówka	80					100% pożyczka WFOŚi GW
3.	Rozbudowa i remont sieci kanalizacyjnej	PWiK Hajnówka	400	300	300	300	800	100% środki własne
4.	Modernizacja linii ściekowej oczyszczalni ścieków	PWiK Hajnówka	2 000					80% pożyczka WFOŚi GW 20% środki własne
5.	Rozbudowa linii ściekowej oczyszczalni ścieków	Gmina Miejska Hajnówka			3 000	5 000		70% pożyczka UE 30% pożyczka
6.	Rozbudowa linii osadowej oczyszczalni ścieków	PWiK Hajnówka					10 000	60% dotacje UE 40% pożyczka
7.	Modernizacja kluczowych pompowni ścieków	PWiK Hajnówka	200					100% pożyczka WFiGW
8.	Renowacja parku miejskiego	Urząd Miasta Hajnówka			30		180	Urząd Miasta Hajnówka oraz z funduszy Unii lub krajowe.
9.	Festyn Ekologiczny: propagowanie postaw ekologicznych, właściwej gospodarki odpadami, ochrony ziemi, wód i powietrza	Urząd Miasta Hajnówka	10	12	12	14	56	70% środki własne 30% środki zewnętrzne
10.	Wspieranie edukacji ekologicznej w placówkach oświatowych	Urząd Miasta Hajnówka (szkoły podstawowe, gimnazjalne, przedszkola)	5	5	5	5	20	70,00% środki własne 30% środki zewnętrzne

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Hajnówce

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

TABELA NR 28 Zadania koordynowane.

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Priorytet: ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO (PA)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): PA1. Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): PA2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych				
<ul style="list-style-type: none"> – ograniczenie emisji niskiej, – modernizacja kotłowni, – zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne, – termomodernizacja budynków, – kontrola zakładów emitujących zanieczyszczenia do powietrza, – budowa obwodnic, przebudowa, modernizacja/ poprawa stanu technicznego dróg, – zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (w tym: zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym cng lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego), – inne działania mające na celu ograniczenie emisji z transportu (w tym rozwój komunikacji zbiorowej "przyjaznej dla użytkownika", prowadzenie odpowiedniej polityki parkingowej w centrach wymuszającej ograniczenia korzystania z samochodów 	2014	Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa energetyczne, administratorzy i właściciele budynków	W ramach zadań własnych i wg kosztorysów prac	środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki UE
Priorytet: GOSPODARKA WODNA (W)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): W1. Zapewnienie dobrej jakości wody pitnej				
<ul style="list-style-type: none"> – Modernizacja i rozbudowa systemów poboru i uzdatniania wody – Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociągowych 	2014	Przedsiębiorstwa Wodociągów i kanalizacji,	200 000	środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki UE

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
– Informowania społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wykorzystywanej w kąpieliskach		zarządy miast/ gmin zarząd województwa, WSSE, RZGW		
Cel operacyjny (krótkoterminowy): W2. Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód				
<ul style="list-style-type: none"> – Minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej – Eliminacja nieuzasadnionego wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle oraz wodoszczędnych technologii – Analiza wielkości zasobów dyspozycyjnych pod kątem reglamentacji uprawnieo do korzystania ze środowiska (ograniczenie poboru wód dla przemysłu i rolnictwa) – Doskonalenie monitoringu sieci wodociągowej pod względem ilościowym – Przestrzeganie zasad poboru wód podziemnych zgodnie z zasobami dyspozycyjnym 	2014	Administratorzy sieci, Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji, zarządy miast/ gmin, RZGW, WIOŚ w Białymstoku	5 000	środki własne, środki UE
Cel operacyjny (krótkoterminowy): W3. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych				
<ul style="list-style-type: none"> – Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji m.in. ujętych w Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz Programem wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji <2000 RLM – Budowa kanalizacji deszczowej – Budowa oczyszczalni przydomowych tam, gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywicznym – Budowa biogazowni m.in. w celu zagospodarowania ścieków z hodowli – Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków – Wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni – Redukcja zanieczyszczeń biodegradowalnych przez zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości > 4000 RLM – Ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa przez wyposażanie w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe i 	2015	Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji, zarządy miast/gmin, zakłady przemysłowe, WIOŚ w Białymstoku, Właściciele gospodarstw domowych, podmioty gospodarcze, Właściciele gospodarstw rolnych, PODR	250 000	środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki UE, budżet gminy

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
stosowanie Kodeksu – Dobrej Praktyki Rolniczej oraz racjonalne dawkowanie i przestrzeganie agrometeorologicznych terminów stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin (szkolenia) – Ustanowienie obszarów ochronnych dla GZWP – Wspieranie rolnictwa ekologicznego – Opracowanie warunków korzystania z wód regionu i zlewni – Prowadzenie monitoringu wód podziemnych i powierzchniowych				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): W4. Zwiększenie retencji w zlewniach oraz zapobieganie suszy i skutkom wezbrań powodziowych				
– Realizacja zadań wynikających z "Programu nawodnień rolniczych województwa podlaskiego na lata 2007- 2013" w tym m.in. odbudowa, modernizacja i budowa nowych sztucznych zbiorników wodnych i stawów rybnych, piętrzenie istniejących małych jezior i magazynowanie dodatkowych zasobów wody, odbudowa lub modernizacja: rzek , kanałów, wałów, modernizacja systemu nawodnień grawitacyjnych, modernizacja i odbudowa stacji pomp – Realizacja "Programu zwiększania lesistości kraju" – Dokonanie wstępnej oceny ryzyka powodzi – Opracowanie map zagrożenia powodzią oraz map ryzyka powodzi – Wyznaczenie obszarów zalewowych – Retencjonowanie wód opadowych poprzez instalację odpowiednich urządzeń na ciągach kanalizacji deszczowej i rowów melioracyjnych – Monitorowanie stanu wałów i urządzeń wodnych oraz terenów osuwiskowych – Rekultywacja dna i brzegów rzek	2014	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych, RZGW, Wojewoda Podlaski, zarządy miast/gmin, administratorzy cieków,	240 000	środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki UE
Cel operacyjny (krótkoterminowy): W5. Odtworzenie ciągłości ekologicznej i renaturalizacja rzek				
– Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udrożnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb – Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – Wdrażanie małej retencji na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo , zwłaszcza w lasach i obszarach bagien i torfowisk	2014	Gminy, Administratorzy cieków i obiektów, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urzędzeń	150 000	środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki UE,

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
		Wodnych, Lasy Państwowe		
Priorytet: OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU (OP)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) oraz georóżnorodności				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): OP1. Pogłębianie i udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa				
<ul style="list-style-type: none"> – Kontynuowanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 (inwentaryzacja pod kątem tworzonych obecnie Planów Zadań Ochronnych) – Waloryzacja przyrodnicza i opracowanie optymalnego systemu obszarów chronionych województwa z uwzględnieniem koncepcji sieci ECONET, danych systemu CORINE Biotopes oraz wyników inwentaryzacji przyrodniczej – Promocja walorów przyrodniczych województwa ze szczególnym uwzględnieniem parków narodowych i obszarów Natura 2000 – Edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000 	2014	Władze samorządowe, RDOŚ, RDLP, organizacje pozarządowe, zarządy parków narodowych, instytucje naukowe	wg budżetu	Life + ,PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW, WFOŚiGW
Cel operacyjny (krótkoterminowy): OP2. Stworzenie instytucjonalnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody				
<ul style="list-style-type: none"> – Uporządkowanie kwestii planowania przestrzennego i wprowadzenie zapisów dotyczących ochrony przyrody do dokumentów planistycznych gmin, powiatów i województwa – Opracowanie i zatwierdzenie planów ochrony dla istniejących rezerwatów przyrody oraz parków narodowych i krajobrazowych – Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 – Systematyczne wykonywanie „naturowych” ocen oddziaływania na środowisko dla inwestycji mogących niekorzystnie oddziaływać na przedmiot ochrony na obszarach Natura 2000 	2014	ZPK, RDOŚ, RDLP, zarządy parków narodowych, władze samorządowe	wg budżetu	Life + ,PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW, WFOŚiGW
Cel operacyjny (krótkoterminowy): OP3. Zachowanie lub odtworzenie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk				
<ul style="list-style-type: none"> – Czynna ochrona terenów podmokłych oraz łąk i pastwisk cennych przyrodniczo – Wzbogacanie składu gatunkowego sztucznych odnowień leśnych w kierunku zgodności z siedliskiem Opracowanie i wdrażanie 	2014 oraz zadania ciągłe (4 i 5)	ZPK, RDLP, RDOŚ, zarządy parków narodowych, władze	wg budżetu	Life + ,PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW, WFOŚiGW

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
<ul style="list-style-type: none"> programów ochrony gatunków zagrożonych (w tym czynna ochrona fauny np. nietoperzy, bociana białego) – Przeciwdziałanie pogorszeniu się stanu siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000 oraz w razie potrzeby podejmowanie działań kompensacyjnych – Monitoring stanu gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 		samorządowe		
Cel operacyjny (krótkoterminowy): OP4. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach wiejskich				
<ul style="list-style-type: none"> – Szkolenia i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno-środowiskowych – Szkolenia i wsparcie rolników we wdrażaniu rolnictwa ekologicznego 	2014	ARiMR, PODR	wg budżetu	PROW
Cel operacyjny (krótkoterminowy): OP5. Zapobieganie konfliktom ekologicznym na obszarach chronionych				
<ul style="list-style-type: none"> – Inwentaryzacja i rozpoznanie obszarów potencjalnie konfliktowych pod kątem sporów ochrona przyrody – rozwój gospodarczy – Wdrożenie procesów mediacji z udziałem profesjonalnych mediatorów w przypadku istniejących konfliktów ekologicznych 	2014	władze samorządowe, RDOŚ, organizacje pozarządowe, zarządy parków narodowych	wg budżetu	Life + NFOŚiGW WFOŚiGW FOP
Priorytet: OCHRONA PRZED HAŁASEM (H)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Zmniejszenie zagrożenia hałasem poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): H1. Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas				
<ul style="list-style-type: none"> – Sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych, linii kolejowych i lotnisk – Opracowanie wynikających z map akustycznych programów ochrony przed hałasem. – Monitoring hałasu komunikacyjnego – Zwiększenie kontroli jednostek gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu 	2014	zarządy miast/gmin/powiatów, Zarządcy dróg, linii kolejowych i lotnisk, WIOŚ w Białymstoku	4 000	środki własne, środki UE,
Cel operacyjny (krótkoterminowy): H2. Eliminacja narażenia mieszkańców na hałas				
<ul style="list-style-type: none"> – Budowa obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi) – Remont nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg, – Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska, 	2014	Gminy, Zarządcy dróg, WIOŚ w Białymstoku	300 000	środki własne, środki UE

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku technicznych możliwości). – Zastosowanie różnych środków ograniczających rozprzestrzenienie się hałasu w środowisku: <ul style="list-style-type: none"> • budowę ekranów przeciwakustycznych, • stosowanie mat antywibracyjnych, wykopów, tuneli • tworzenie pasów zieleni przy głównych trasach komunikacyjnych, – Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem źródeł hałasu oraz wprowadzenie zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów – Interwencyjna działalność organów kontroli środowiska w przypadku poważnych naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska 				
Priorytet: PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE (PEM)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): PEM1. Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych				
<ul style="list-style-type: none"> – monitoring poziomów pól elektromagnetycznych 	2014	WIOŚ	w ramach bieżącej działalności	środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki UE,
Priorytet: ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII (OZE)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): OZE1. Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii				
<ul style="list-style-type: none"> – określenie potencjalnych możliwości rozwoju energetyki w regionie, – określenie działań wspierających rozwój energetyki w województwie podlaskim, – zidentyfikowanie barier ograniczających wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii w regionie, – termomodernizacja budynków, – modernizacja sieci przesyłowych i sieci rozdzielczych (pozwalająca obniżyć poziom awaryjności) – modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii 	2014	Gminy, Przedsiębiorstwa, Administratorzy budynków	wg kosztorysów wykonywanych prac	środki własne zarządów i właścicieli, NFOŚiGW, środki UE
Priorytet: POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE (PAP)				

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
Cel strategiczny (długoterminowy): Zapobieganie powstaniu poważnych awarii przemysłowych				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): PPAP1. Monitoring obszarów zagrożonych wystąpieniem poważnych awarii przemysłowych				
<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie kontroli na terenach zakładów przemysłowych – wspieranie działalności jednostek reagowania kryzysowego – edukacja w zakresie właściwych zachowań w sytuacjach zagrożenia wśród mieszkańców – wzmocnienie kadr pracowniczych monitoringu środowiska (straży pożarnej, WIOŚ) – wyposażenie służb monitoringu w profesjonalny sprzęt umożliwiający prowadzenie działań ratowniczych dla wszystkich możliwych scenariuszy awarii i katastrof – konieczność rozproszenia służb ochrony środowiska 	2014	Jednostki samorządów terytorialnych, Podmioty gospodarcze, Służby interwencyjne, WIOŚ	w ramach bieżącej działalności	Budżety województwa i jednostek samorządów terytorialnych, środki własne podmiotów, Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
Priorytet: EKSPLOATACJA SUROWCÓW NATURALNYCH (SN)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): SN1. Ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin				
<ul style="list-style-type: none"> – eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin, – wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego 	2014	Jednostki samorządów terytorialnych	W ramach bieżącej działalności	Budżet województwa
Priorytet: GLEBY I ICH ZANIECZYSZCZENIE (GL)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona powierzchni ziemi				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): G1. Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju				
<ul style="list-style-type: none"> – rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego – przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogene – zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą 	2014	Wojewoda, samorządy terytorialne- i podległe im jednostki, ARiMR, podmioty gospodarcze	W ramach bieżącej działalności	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
				komercyjne kredyty bankowe
Cel operacyjny (krótkoterminowy): GI2. Wskazanie obszarów zanieczyszczonych i ich rekultywacja				
<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych – rekultywacja rozpoznanych obszarów 	2014	Wojewoda, samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, ARiMR, podmioty gospodarcze	W ramach bieżącej działalności	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Priorytet: EDUKACJA EKOLOGICZNA (EE)				
Cel strategiczny (długoterminowy): Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców województwa podlaskiego				
Cel operacyjny (krótkoterminowy): EE1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony powietrza i właściwej gospodarki odpadami				
<ul style="list-style-type: none"> – działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do możliwości wykorzystania innych alternatywnych źródeł energii – działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do uświadamiania mieszkańcom zagrożenia jakie stanowi spalanie odpadów w piecach domowych – edukacja w zakresie odpowiedniego postępowania z odpadami komunalnymi – działania promocyjne i edukacyjne w odniesieniu do kształtowania pozytywnych postaw mieszkańców w zakresie poszanowania energii 	2014	Zarząd Województwa, Zarządy Powiatów, Gminy, media	10 000 oraz w ramach bieżącej działalności	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Cel operacyjny (krótkoterminowy): EE2. Oszczędność wody oraz jej ochrona jako wynik większej świadomości ekologicznej mieszkańców				
<ul style="list-style-type: none"> – propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody przez działania edukacyjno-promocyjne – podnoszenie świadomości w zakresie negatywnego wpływu na jakość wód nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i 	2014	Zarządy Powiatów, Gminy, media	5 000 oraz w ramach bieżącej działalności	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Działanie	Termin realizacji [do roku]	Jednostka realizująca	Koszt całkowity przedsięwzięcia [tys. zł]	Źródło finansowania
gospodarstwach rolnych				gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Cel operacyjny (krótkoterminowy): EE3. Wzrost świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska				
<ul style="list-style-type: none"> – Przeprowadzenie edukacji ekologicznej celem zmniejszenia emisji hałasu, ze szczególnym naciskiem na promocję komunikacji zbiorowej, promocję proekologicznego korzystania z samochodów: carpooling (jazda z sąsiadem), ecodriving (ekojazda), – edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska – szkolenia dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk 	2014	Zarządy Powiatów, Gminy, Media, PODR	10 000 oraz w ramach bieżącej działalności	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014

11 OCENA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA NA LATA 2003-2011

TABELA NR 29 Ocena realizacji programu ochrony środowiska Gminy Miejskiej Hajnówka na lata 2003-2011.

Lp.	Zadanie	Planowany termin realizacji	Jednostka realizacyjna	Szacunkowa wartość [tys. zł]	Źródła finansowania	Stopień realizacji zadania
1.	Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów	2004 – 2010 r.	Urząd Miasta Hajnówka	20 000,00	Ekofundusz; środki własne gminy	realizacja - 100 %
2.	Wykonanie instalacji do redukcji obiegu zawieszin na miejskiej oczyszczalni ścieków	2004.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	250,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	100% Wykonano dokumentację projektową. ze względu na niewystarczające środki finansowe w 2010 r. zrealizowano I etap: zmodernizowano instalację do mechanicznego odwadniania osadów ściekowych
3.	Wykonanie instalacji do stabilizacji osadów ściekowych na miejskiej oczyszczalni ścieków	2004 - 2007 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	2 500,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	Zrealizowano 25%; w 2010 r zakończono I etap tj modernizację instalacji. Planowany koniec realizacji 2016 r.
4.	Modernizacja instalacji do mechanicznego odwadniania osadów ściekowych na miejskiej oczyszczalni ścieków	2005 – 2007 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	600,00	Program Infrastruktura i Środowisko, Środki własne PWiK	realizacja- 100%, zakończono sierpień 2012r.
5.	Budowa kanalizacji sanitarnej o długości 6000m	2004 – 2005 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	1 080,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	realizacja - 100 % W latach 2009-2010 Wykonano 6,58 km kanalizacji sanitarnej
6.	Przebudowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Batorego	2005 - 2007 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	955,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	realizacja - 100 % Prace zakończone w 2005r.

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Zadanie	Planowany termin realizacji	Jednostka realizacyjna	Szacunkowa wartość [tys. zł]	Źródła finansowania	Stopień realizacji zadania
7.	Poprawa jakości wody	2004 – 2006 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	3 300,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	realizacja - 100 % Modernizację stacji uzdatniania wody zakończono w 2011r.
8.	Ozonowanie osadów	2007 – 2010 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	300,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	W związku z realizacją zadania „Wykonanie instalacji do redukcji obiegu zawieszin na miejskiej oczyszczalni ścieków” i wykorzystania nowoczesnego rozwiązania technologicznego odstąpiono od procesu ozonowania.
9.	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Hajnówce	2004 – 2007 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	3 104,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	realizacja - 100 % Modernizację stacji uzdatniania wody zakończono w 2011r.
10.	Monitoring pośrednich pompowni ścieków	2008 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	80,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	realizacja - 100 %
11.	Zmniejszenie uciążliwości odorowej oczyszczalni ścieków	2005 r.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Hajnówce	150,00	Środki własne PWiK Sp. z o.o. w Hajnówce	25% Uzyskano pozwolenie na budowę po uzyskaniu środków rozpoczęta zostanie realizacja inwestycji. Przewidywany termin 2016 r.
12.	Likwidacja niskiej emisji z kotłowni osiedlowych	2004 – 2006 r.	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	1 100,00	Środki własne Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	realizacja - 100 %
13.	Likwidacja nielegalnych wysypisk	2004 – 2006 r.	Urząd Miasta Hajnówka	35,00	Środki własne gminy	realizacja - 100 %
14.	Przebudowa dróg gminnych o łącznej długości 0,56 km	2004 r.	Urząd Miasta Hajnówka	276,00	Środki własne gminy	realizacja - 100 %
15.	Przebudowa dróg gminnych o łącznej	2005 r.	Urząd Miasta	960,00	Środki własne gminy,	realizacja - 100 %

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

Lp.	Zadanie	Planowany termin realizacji	Jednostka realizacyjna	Szacunkowa wartość [tys. zł]	Źródła finansowania	Stopień realizacji zadania
	długości 2,51km		Hajnówka		ZPORR	
16.	Przebudowa dróg gminnych o łącznej długości 7,7 km	2006 r.	Urząd Miasta Hajnówka	5 128,00	Środki własne gminy, ZPORR	realizacja - 99 %, wykonano 6,599 km
17.	Budowa kanalizacji burzowej w ul. Strzeleckiej – 1,0 km	2006 r.	Urząd Miasta Hajnówka	48,00	Środki własne gminy	realizacja -100 % w latach 2008/2009 wykonano kanalizację burzową i nawierzchnię
18.	Przebudowa dróg gminnych o łącznej długości 3,7 km	2007 r.	Urząd Miasta Hajnówka	1 760,00	Środki własne gminy	realizacja- 55 %, wykonano 2,064 km
19.	Przebudowa dróg gminnych o łącznej długości 3,08	2008 r.	Urząd Miasta Hajnówka	1 390,00	Środki własne gminy	realizacja- 34 %, wykonano 1,3 km
20.	Przebudowa dróg gminnych o łącznej długości 0,75 km	2009 r.	Urząd Miasta Hajnówka	RPO, własne 340,00	Środki własne gminy, środki RPO	realizacja - 100 %, wykonano 4,39 km
21.	Budowa drogi gminnej wraz z mostem – ul.Wiejska – długość 2,0km	2010 – 2011 r.	Urząd Miasta Hajnówka	2 200,00	Środki własne gminy	Odstąpiono od realizacji
22.	Przebudowa drogi gminnej – obwodnica do Kleszczel	2012 – 2013 r.	Urząd Miasta Hajnówka	4 900,00	Środki własne gminy	Odstąpiono od realizacji
23.	Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa	2004 – 2010 r.	Urząd Miasta Hajnówka	30,00	Środki własne gminy	realizacja - 100 %
24.	Rekultywacja i zamknięcie istniejącego składowiska odpadów	2007 – 2009 r.	Urząd Miasta Hajnówka	7 500,00	Fundusze Europejskie Dla Rozwoju Województwa Podlaskiego Oś rozwój infrastruktury Ochrony Środowiska działanie 5.1Rozwój Regionalny Infrastruktury Ochrony Środowiska	realizacja - 100 % zakończono rekultywację w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Hajnówce

WNIOSKI Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA NA LATA 2003-2011 ¹⁰

Analiza stanu środowiska oraz realizacji zadań zaplanowanych w POŚ pozwoliła wysnuć następujące wnioski:

1. Na obszarze miasta zadania realizowane były w stopniu zadowalającym, przynosząc wymierne efekty ekologiczne. W latach 2003-2011 poprawie uległy następujące wskaźniki monitoringu:
 - wzrosła jakość wody;
 - nastąpiła redukcja emisji dwutlenku siarki, tlenku i dwutlenku węgla oraz pyłu;
 - zwiększyła się długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.
2. Obecnie przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu nie występują. Co nie oznacza, że w zakresie ochrony powietrza nie należy podejmować działań mających na celu utrzymanie dobrej jego jakości poprzez modernizację kotłowni, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
3. W zakresie ochrony przyrody zadania powinny być kontynuowane (dalsza ochrona terenów cennych przyrodniczo, edukacja społeczeństwa w tym zakresie).
4. Zadania w zakresie zapobiegania rozprzestrzeniania się hałasu powinny być uwzględniane w planach zagospodarowania przestrzennego poprzez zachowanie odpowiednich odległości zabudowy od ciągów komunikacyjnych oraz być realizowane poprzez:
 - modernizację istniejących dróg,
 - stosowanie ekranów akustycznych, tworzenie pasów zieleni.
5. Zerowy procent składowanych odpadów komunalnych oraz 100% przekazywanie odpadów do odzysku, w wyniku zamknięcia na terenie gminy składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne oraz budowy Zakładu Pomocniczego w Poryjewie dla ZZO Dubiażyn. W zakresie gospodarki odpadami należy systematycznie obejmować coraz większą liczbę mieszkańców zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych, systemem selektywnego zbierania odpadów.
6. Według pomiarów prowadzonych w środowisku stan wód uległ polepszeniu. Zmodernizowano stację uzdatniania wody, przeprowadzono modernizację oczyszczalni ścieków oraz systematycznie jest budowana jest nowa sieć kanalizacyjna oraz modernizowana stara. Niekorzystnie na jakość wód wpływa: niski stopień rozdziału sieci deszczowej i sanitarnej (systemu kanalizacji rozdzielczej), nielegalne podłączenia odprowadzeń ścieków sanitarnych do kanalizacji deszczowej. W celu utrzymania dobrego stanu wód niezbędna jest realizacja działań polegająca na systematycznej rozbudowie sieci kanalizacyjnej, modernizacji oczyszczalni ścieków, modernizacji ujęć wody oraz bieżący monitoring zakładów przemysłowych.

¹⁰ Dane z raportu z wykonania poprzedniego gminnego programu ochrony środowiska, który obowiązywał w latach 2003-2011.

12 ZAMIERZENIA MIASTA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia miast Hajnówka w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie ankiet i zadań długoterminowych w opracowanym dotychczas programie ochrony środowiska oraz innych dokumentach strategicznych gminy. Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

- program ochrony środowiska,
- plan rozwoju lokalnego,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta,
- strategia rozwoju społeczno- gospodarczego miasta,
- raport z realizacji programu ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska obejmuje analizę aktualnego stanu poszczególnych komponentów środowiska, infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska oraz opisuje sposób postępowania z odpadami oraz przedstawia propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania, a także wynikające z przeprowadzonej analizy priorytety i zadania. W większości program zawiera wykaz przedsięwzięć niezbędnych do realizacji ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Pozostałe rodzaje dokumentów nakreślają przeważnie jedynie cele i kierunki rozwoju gminy z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska.

Główne zamierzenia gminy z zakresu ochrony środowiska to:

- rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej
- rozbudowa i modernizacja starej sieci wodociągowej,
- remont i modernizacja kluczowych pompowni ścieków,
- remont i modernizacja linii ściekowych
- ochrona i konserwacja obiektów chronionych,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży.

Zadania te mają być finansowane ze środków własnych gminy i wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska oraz ze środków finansowych NFOŚiGW oraz Funduszy Strukturalnych. Wartości inwestycji podane w opracowywanym dokumencie są jedynie szacunkowe, a potrzeby finansowe w tym zakresie ogromne. Planowane zamierzenia będą realizowane przez szereg kolejnych lat.

13 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja *Programu* odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomiczno – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą *Programu* będzie organ wykonawczy gminy – Burmistrz.

13.1 Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym Burmistrz w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został obligowany do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 14 ww. ustawy *Program* określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne (w tym: poziomy celów długoterminowych),
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt dokumentu podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy gminy, a następnie uchwaleniu przez Radę Gminy. Z wykonania programu Burmistrz sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Gminy.

Realizacja *Programu ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016 z perspektywą do 2019 roku* odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

13.2 Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji *Programu*. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja *Programu*. Analizując wydatki z budżetu gminy, zauważyć można, że zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Gmina musi korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania. Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego *Programu*.

TABELA NR 30 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w 2011 roku. Budżet gminy.

Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w 2011 r.	[zł.]
Ogółem	3894352,61
Oczyszczanie miast i wsi	335797,47
Utrzymanie zielenie w miastach i gminach	48888,08
Oświetlenie ulic, placów i dróg	938776,17
Gospodarka	1540069,48

Źródło: www.stat.gov.pl

Główne źródła „dochodu” wspomagające realizację niniejszego Programu, na wszystkich szczeblach administracji samorządowej w województwie podlaskim, to:

✓ instytucjonalne:

- budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
- Fundacja Ekofundusz,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej,
- budżet Państwa,
- banki.

✓ przedmiotowe:

- administracyjne kary pieniężne wymierzone za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- grzywny,
- opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
- opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
- kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców,
- dotacje, spadki i darowizny.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki, które pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity, Dz.U. z 2008 Nr 25 r., poz. 150 z póź. zm.).

Zasadniczym celem **Narodowego Funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,

- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przepracowanych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych (w tym budowa zakładów przetwórstwa odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych).

Rolą **wojewódzkiego funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. WFOŚiGW przygotowują listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wносить udziały spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Programy Operacyjne na lata 2007 – 2013

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013* celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program jest jednym z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w ochronę środowiska w Polsce. Głównym celem *Programu* jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Na realizację POIiŚ w latach 2007-2013 zostało przeznaczonych ponad 36 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 27 848,3 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 21 511,06 mln euro (77%) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 6 337,2 mln euro (23%). *Program* obejmuje wsparciem takie dziedziny jak: transport, środowisko, energetykę, kulturę i dziedzictwo kulturowe, szkolnictwo wyższe, a także ochronę zdrowia.

W zakresie ochrony środowiska przewidziane jest dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej.

Wsparcie z *Programu* otrzymują zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, parki narodowe i Lasy Państwowe.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Wspierane są działania z zakresu innowacji: produktowej, procesowej (usługowej) oraz organizacyjnej. Wspierana i promowana jest innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym i/lub międzynarodowym (określana jako innowacyjność średnia i wysoka).

Cele szczegółowe POIG:

- zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych, produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem głównym *Programu* jest: umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. *Program* składa się z 11 Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym.

Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

Współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym jest realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT).

Odbywa się realizacja następujących programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski:

- współpraca transgraniczna:
 - trzy dwustronne programy na granicy polsko-niemieckiej (z udziałem Meklemburgii, Brandenburgii i Saksonii),
 - Polska – Republika Czeska,
 - Polska – Słowacja,
 - Polska – Litwa,
 - Polska – Szwecja – Dania (Południowy Bałtyk).
- współpraca transnarodowa:
 - Obszar Europy Środkowo-Wschodniej,
 - Region Morza Bałtyckiego,

- program współpracy międzyregionalnej obejmujący całe terytorium UE.

Z udziałem Polski realizowane są programy współpracy transgranicznej z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013

Wartość projektu dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nie może przekroczyć 5 mln euro. Procentowy poziom wsparcia wynosi maksymalnie 85% wydatków kwalifikowanych.

Beneficjentami mogą być:

- ◆ jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- ◆ związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- ◆ podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada gmina, powiat lub województwo, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy,
- ◆ podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska,
- ◆ jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
- ◆ spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysków lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- ◆ jednostki organizacyjne Lasów Państwowych,
- ◆ służby ratownicze,
- ◆ organizacje pozarządowe.

Priorytet V – Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Celem głównym Priorytetu V jest zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacji.

Działania w ramach tego priorytetu będą zmierzać do poprawy jakości powietrza poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń, poprawy zaopatrzenia w wodę, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, minimalizowania ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenia systemu ich odzyskiwania i unieszkodliwiania, zapobiegania powodziom, wsparcia zarządzania ochroną środowiska oraz do wzrostu wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii. Wsparcie uzyskać mogą inwestycje skierowane na zwiększenie zasięgu i jakości funkcjonowania infrastruktury komunalnej, w tym zwłaszcza sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków i systemów zagospodarowania odpadów, wpływające przede wszystkim na poprawę warunków życia mieszkańców Podlasia, a także na zwiększenie dostępu do terenów wypoczynkowych i turystycznie atrakcyjnych.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

To instrumenty finansowe przeznaczone dla nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Są to dodatkowe, obok Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, źródła bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Państwami - darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu) - Norwegia, Islandia i Lichtenstein. Kraje te w zamian za możliwość korzystania ze swobód Jednolitego Rynku, zobowiązały się stworzyć Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG w celu stworzenia warunków do udzielenia pomocy finansowej mniej zamożnym członkom UE posiadającym najniższy poziom PKB. Głównym celem utworzonych mechanizmów finansowych jest wyrównywanie poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

O środki finansowe mogą ubiegać się wszystkie sektorowe instytucje publiczne i prywatne, jak również organizacje pozarządowe stanowiące osoby prawne w Polsce i działające w interesie społecznym – np. władze krajowe, regionalne lub lokalne, instytucje naukowe/badawcze, instytucje środowiskowe, organizacje społeczne i organizacje społecznego partnerstwa publiczno-prywatnego.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG przekazują swoje środki finansowe na realizację projektów związanych z ochroną środowiska w ramach określonych obszarów priorytetowych.

Priorytet 1. Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii, w tym:

- rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych w celu eliminowania źródeł niskiej emisji,
- zastąpienie przestarzałych źródeł energii cieplnej nowoczesnymi (w tym likwidacja przestarzałych kotłowni węglowych),
- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej,
- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa sieci kanalizacyjnych.

Priorytet 2. Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, w tym:

- zmniejszanie energo-, materiału i wodochłonności produkcji i usług poprzez poprawę efektywności wykorzystania zasobów produkujących,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- wspieranie procesu tworzenia „zielonych” miejsc pracy i „zielonych zamówień”
- działania na rzecz poprawy poziomu edukacji ekologicznej,
- działania zachęcające do ochrony, poprawy i przywracania różnorodności biologicznej,
- działania na rzecz wsparcia gospodarki leśnej.

Program Life+

LIFE+ jest kontynuacją Instrumentu Finansowego LIFE, utworzonego przez Komisję Europejską w 1992 roku. W trakcie trzech kolejnych edycji dofinansowano realizację łącznie ponad 2500 projektów we wszystkich krajach członkowskich. W latach 2004-2006 z tej formy dofinansowania skorzystała również Polska, na obszarze której realizowano cztery projekty z zakresu ochrony środowiska i różnorodności biologicznej.

LIFE+ powinien bezpośrednio wspierać realizację priorytetów *Programu Działań na Rzecz Środowiska (2002-2012)*, do których należą:

- ochrona przyrody i bioróżnorodności,
- przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- zminimalizowanie negatywnych skutków wpływu zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i racjonalna gospodarka odpadami.

W ramach części budżetu LIFE+ będącego w dyspozycji Komisji Europejskiej ekologiczne organizacje pozarządowe, które działają minimum w trzech krajach UE, mogą ubiegać się o dotacje w wysokości 70% kosztów kwalifikowanych.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

13.3 Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27.03.2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.)*, a także w ustawach ustanawiających

samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym w zakresie gospodarki przestrzennej tj. w ustawie z dnia 8.03.1990 o samorządzie gminnym (Dz.U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1591 z późn. zm.).

13.4 Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne *Programu* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus¹¹. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześniej w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

Zgodnie z założeniami realizacyjnymi *Programu* gmina została zobligowana do uchwalenia w 2012 roku programu ochrony środowiska. Dokument ten musi być opracowany z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu i projekt dokumentu powinny być przedstawione w Biuletynie Informacji Publicznej.

13.5 Uwarunkowania związane z integracją europejską

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja Polski do Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. Polska zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego do dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej, w tym również, do prawa dotyczącego wykorzystania i ochrony środowiska. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,

¹¹ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Dz.U. Nr 78, poz. 706)

- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003r. Ze względu na szeroki charakter regulacji prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na celu wdrażanie nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty, które zostały uwzględnione w Programie:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,
- gospodarka odpadami.

Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy Strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to: zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawa infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawa jakości powietrza. Wykorzystanie środków unijnych przyniesie poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażającą się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie, uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

14 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU

14.1 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W mieście zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez Miasto) oraz jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w mieście.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda, marszałek i starosta. Obowiązkiem organów wszystkich szczebli jest wzajemne informowanie się i uzgadnianie.

Zarządy województw, powiatów oraz wójtowie/burmistrzowie gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na szczeblu wojewódzkim i gminnym, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

14.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Wyróżnia się następujące grupy podmiotów uczestniczących w Programie:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem
- Podmioty realizujące zadania Programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu Gminy, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Burmistrz winien współdziałać z organami administracji rządowej, samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz powiatowego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Marszałek (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Marszałka znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu.

Ponadto Burmistrz winien współdziałać z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Odbiorcą Programu są mieszkańcy Gminy, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej.

14.3 Monitoring wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Burmistrz będzie, poprzez przygotowanie raportu, oceniał, co dwa lata stopień wdrożenia Programu.

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Pod koniec 2013 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2012 - 2016. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla nowej listy przedsięwzięć, obejmujących okres 2017 - 2019. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2016 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie Prawo ochrony środowiska, a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Głównymi elementami monitoringu wdrażania Programu będą:

- ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- aktualizacja listy przedsięwzięć (co dwa lata),
- aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

14.3.1 *Wskaźniki monitorowania efektywności Programu*

Program ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016 jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w gminie. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w mieście poprzez regularne ocenianie stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- powierzchnia terenów objętych ochroną,
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym,

- poziom hałasu w środowisku,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznych),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w powiecie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 - 2016 niezbędna jest okresowa weryfikacja, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań. Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W poniższej tabeli zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

TABELA NR 31 Wskaźniki monitorowania programu.

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	III klasa
2	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	III klasa
3	Ilość wody zużywanej dla celów socjalnych (dam ³ /M/rok)	28,9
4	% wskaźnik zwodociągowania miasta (= liczba mieszkańców podłączona do wodociągów / liczba wszystkich mieszkańców)	96,6
5	% wskaźnik skanalizowania miasta (= liczba mieszkańców podłączona do kanalizacji / liczba wszystkich mieszkańców)	85,3
6	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	0,90
7	Ilość mieszkańców korzystających z sieci gazowej (osob.)	0
8	Ilość zebranych odpadów komunalnych/1 mieszkańca w roku (kg/M/rok)	115,11
9	Ilość selektywnie zebranych odpadów wyodrębnionych ze strumienia odpadów komunalnych (Mg/rok)	492,78

*„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016
z perspektywą do 2019 roku”*

10	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów objętych sprawozdawczością GUS (bez CO ₂) (Mg)	bd
11	Jakość powietrza atmosferycznego (klasa)	A
12	Wskaźnik lesistości (%)	3,7
13	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (ha)	22,6
B. Wskaźniki ekonomiczne		
14	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska (tys. zł)	5 269,54

stan wyjściowy do wymienionych w tabeli wskaźników przyjęto z danych za 2010 r.,

Źródło: www.stat.gov.pl, Informacja o stanie środowiska na terenie miasta Hajnówka – WIOŚ Białystok 2010r.

15 STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Opracowanie Gminnego Programu Ochrony Środowiska wynika z przepisów Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 roku, Nr 25, poz. 150, z późn. zm.). Niniejszy Program został przygotowany zgodnie z ww. ustawą, aktualną Polityką ekologiczną Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, Programem Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014, a także Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2012-2015 oraz pozostałych dokumentów strategicznych krajowych, wojewódzkich i powiatowych.

Gminny Program ochrony środowiska jest opracowaniem, które ma na celu umożliwienie kompleksowego i efektywnego zarządzania ochroną środowiska na terenie gminy miejskiej Hajnówka. Jego przyjęcie pozwala na rozwiązywanie zaistniałych problemów w zakresie efektywnego zarządzania ochroną środowiska, ale także wskazuje niezbędne kierunki działań mające poprawić stan środowiska przyrodniczego na terenach gminy. Program ten przeciwdziała także zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości na terenie całego miasta Hajnówka.

W opracowanym Programie uwzględniono zagadnienia związane z ochroną środowiska oraz dziedzinami bezpośrednio z nią związanymi, co może ukierunkować miasto Hajnówka w obraniu właściwych działań i zadań mogących przyczynić się do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

Program zawiera również ocenę stanu środowiska miasta Hajnówka z uwzględnieniem prognozowanych danych oraz wskaźników ilościowych charakteryzujących poszczególne komponenty środowiska w latach 2012-2016. Problemy środowiskowe ujęto w podziale na najważniejsze komponenty środowiska miasta Hajnówka:

- Zasoby wodne:
 - wody powierzchniowe,
 - wody podziemne,
- Powietrze atmosferyczne,
- Powierzchnia ziemi:
 - gleby,
 - kopaliny
- Walory przyrodnicze i krajobrazowe:
 - lasy,
 - formy ochrony przyrody,
 - sieć NATURA 2000,
- Infrastruktura techniczna:
 - gospodarka wodno- ściekowa,
 - energetyka,
 - gospodarka odpadami,
 - hałas,
 - promieniowanie elektromagnetyczne,
 - komunikacja i transport.

Uwzględniono również analizę zagadnień dotyczących edukacji ekologicznej, infrastruktury ochrony środowiska, ekologicznych form działalności w rolnictwie.

Dodatkowo, na podstawie stanu aktualnego, w opracowaniu dokonano klasyfikacji i hierarchizacji najważniejszych problemów środowiskowych. Uwzględniając powyższe analizy, stan środowiska, główne problemy środowiskowe, obowiązujące i planowane zmiany przepisów prawa polskiego i wspólnotowego, programy i strategie rządowe, regionalne i lokalne koncepcje oraz dokumenty planistyczne określono w Programie cele długoterminowe do roku 2019 oraz krótkoterminowe na lata 2012-2016 dla każdego z wyznaczonych priorytetów środowiskowych (Rozdział 10)

W osiągnięciu założonych w Programie celów mają służyć określone w harmonogramie Programu działania, ze wskazaniem podmiotu odpowiedzialnego oraz szacunkowych kosztów ich realizacji.

Określono również w Programie zasady zarządzania Programem Ochrony Środowiska oraz monitoringu jego realizacji. Dodatkowo dokonano oceny efektywności dostępnych do zarządzania środowiskiem narzędzi.

ZAŁĄCZNIK NR 1 Wykaz Skrótów.

ARiMR –	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BAT –	najlepsze dostępne technologie
DPS –	Dom Pomocy Społecznej
GIS -	Główny Inspektor Sanitarny
GMO -	Organizmy Zmodyfikowane Genetycznie
jst -	jednostki samorządu terytorialnego
KZLP -	kategoria zagrożenia lasów pożarem
NFOŚiGW –	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP-	Ochotnicza Straż Pożarna
PROW -	Program Operacyjny Rozwoju Obszarów Wiejskich
RLM –	równoważna liczba mieszkańców
RPO -	Regionalny Program Operacyjny
UE –	Unia Europejska
WFOŚiGW –	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ –	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
GUS –	Główny Urząd Statystyczny

ZAŁĄCZNIK NR 2 Wykaz aktów prawnych.

Program ochrony środowiska dla Miasta Hajnówka na lata 2012 – 2016 sporządzono zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi:

1. Prawo krajowe

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2008r. Nr 25, poz. 150 z póź.zm.)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100 poz. 1085 z póź.zm.)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 poz. 391 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. z 2004 r. Nr 3 poz. 20 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. Nr z 2006 r. Nr 89, poz.625 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. Nr 163, poz. 981)
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2005 r. Nr 127 poz. 1066 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106 poz. 1002 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185 poz. 1243 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63 poz. 638 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90 poz. 607 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (Dz. U. Nr 124 poz. 859 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. 2001 r. Nr 72 poz. 747 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 227, poz. 1367)

- Ustawa z dnia 19 września 2003 r. o zmianie ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz. U. Nr 189 poz. 1850 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o krajowym systemie ek zarządzania i audytu (EMAS) - (Dz. U. z 2004 r. Nr 70 poz. 631 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową - (Dz. U. Nr 121 poz. 1263 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2011 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. Nr 122, poz. 695)
- Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25 poz. 202 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180 poz. 1495 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75 poz. 493 z późn. zm.)

2. Prawo Unii Europejskiej:

– Dyrektywy horyzontalne

- Ocena skutków niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć dla środowiska, 85/337/EWG, zmieniona przez 97/11/WE
- W sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku, 90/313/EWG uchyla 2003/4/WE
- W sprawie sprawozdawczości, 91/692/EWG

– Dyrektywy dotyczące jakości powietrza:

- Jakość powietrza, dyrektywa ramowa, 96/62/WE, włączająca 3 starsze dyrektywy, które mają być zastąpione przez nowe wymogi na podstawie dyrektywy ramowej SO₂ i cząstki zawieszona w powietrzu, 80/779/EWG, zmieniona przez 81/85/EWG, 89/427/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Ołów, 82/884/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Tlenek azotu 85/203/EWG zmieniona przez 85/580/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Zanieczyszczenie ozonem troposferycznym, 92/72/EWG
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych 70/220/EWG zmieniona przez 74/270/EWG, 77/102/EWG, 78/665/EWG, 83/351/EWG, 88/76/EWG, 88/436/EWG, 89/458/EWG, 89/491/EWG, 91/441/EWG, 93/59/EWG, 94/12/EWG, 96/44/EWG, 96/69/EWG, 2003/76/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla - sadza, 72/306/EWG zmieniona przez 89/491/EWG i 97/20/WE, 2005/21/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla 88/77/EWG zmieniona przez 91/542/EWG i 96/1/EWG, 2001/27/WE
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych - testy przydatności pojazdów do warunków drogowych, 92/55/EWG
- Emisje lotnych związków organicznych z przechowywania i transportu benzyny, 94/63/WE

- Zawartość ołowiu w benzynie, 85/210/EWG zmieniona przez 85/581/EWG i 87/416/EWG
- Zawartość siarki w paliwach płynnych, 93/12/EWG zastępująca 75/716/EWG

– Dyrektywy dotyczące gospodarki odpadami:

- Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu, 78/176/EWG zmieniona przez 91/692/EWG i dyrektywy pokrewne: Procedury nadzoru w odniesieniu do odpadów pochodzących z przemysłu dwutlenku tytanu, 82/83/EWG Harmonizacja programów zmniejszenia zanieczyszczeń, 92/12/EWG
- Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/429/EWG uchyla 2000/76/WE i przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/369/EWG uchyla 2000/76/WE
- Spalanie odpadów niebezpiecznych, 94/67/EWG uchyla 2000/76/WE
- Usuwanie olejów odpadowych, 75/439/EWG zmieniona przez 87/101/EWG i 91/692/EWG
- Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG zmieniona przez 91/156/EWG i 91/692/EWG
- Usuwanie PCB i PCT, 76/403/EWG zastąpiona przez 96/59/WE
- Odpady niebezpieczne, 91/689/EWG zastępująca 78/319/EWG zmieniona przez 94/31/WE
- Osady ściekowe i gleba, 86/278/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Baterie, 91/157/EWG zmieniona przez 93/86/EWG
- Odpady z opakowań, 94/62/WE zmieniona przez 2005/20/WE

– Dyrektywy dotyczące jakości wody:

- Ścieki komunalne, 91/271/EWG zmieniona przez 98/15/WE
- Azotany, 91/676/EWG
- Niebezpieczne substancje w środowisku wodnym, 76/464/EWG zmieniona przez 2000/60/WE
- 7 dyrektyw - "córek", wszystkie poprawione przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
Zrzuty rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych 82/176/EWG
Zrzuty kadmu, 83/513/EWG
- Zrzuty rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych, 84/156/EWG Zrzuty sześcioclorocykloheksanu, 84/491/EWG
- Dyrektywa 86/280/EWG w sprawie wartości dopuszczalne dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych niebezpiecznych substancji objętych wykazem I załącznika do dyrektywy 76/464/EWG, zmieniona przez dyrektywy 88/347/EWG i 90/415/EWG
- Dyrektywa dotycząca jakości wody w kąpieliskach 76/160/EWG zmieniona przez 90/656/EWG
- Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 80/778/EWG zmieniona przez 81/858/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wód pitnej, 75/440/EWG zmieniona przez 79/869/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG związana z nią decyzja 77/795/EWG w sprawie wspólnych procedur wymiany informacji
- Pomiary i pobieranie próbek wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej, 79/869/EWG zmieniona przez 91/692/EWG

- Wody podziemne 80/68/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Słodkie wody wymagające ochrony dla zachowania życia ryb, 78/659/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wody wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków, 79/923/EWG zmieniona przez 91/692/EWG

- Dyrektywy dotyczące ochrony przyrody:

- Siedliska, 92/43/EWG zmieniona przez 97/62/WE
- Dzikie ptaki, 79/409/EWG zmieniona przez 81/84/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/WE
- Skóry młodych fok, 83/129/EWG zmieniona przez 85/444/EWG, 89/370/EWG

- Dyrektywy dotyczące ograniczenia zanieczyszczenia przemysłowego i zarządzania ryzykiem:

- Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez zakłady przemysłowe, 84/360/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Ograniczenie emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania paliw, 88/609/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 94/66/WE
- IPPC (zintegrowane zapobieganie i ograniczenie zanieczyszczeń), 96/61/WE zmieniona przez 2003/87/WE
- Seveso - kontrola zagrożenia poważnymi awariami, 96/82/WE zastępująca 82/501/EWG, zmieniona przez 2003/105/WE

- Dyrektywy dotyczące chemikali i organizmów zmodyfikowanych genetycznie:

- Eksperymenty na zwierzętach, 86/609/EWG zmieniona przez 2003/65/WE
- Dobra praktyka laboratoryjna, 87/18/EWG, zawiązana z nią dyrektywa 88/320/EWG w sprawie kontroli, zmieniona przez 99/12/WE
- Kontrolowane wykorzystanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów, 90/219/EWG zmieniona przez 94/51/WE, 98/81/WE
- Azbest, 87/217/EWG zmieniona przez 91/692/WE
- Klasyfikacja, pakowanie i etykietowanie substancji niebezpiecznych, 67/548/EWG zmieniona przez 69/81/EWG, 70/189/EWG/ 71/144/EWG, 73/146/EWG, 75/409/EWG, 76/907/EWG, 79/370/EWG, 79/831/EWG, 80/1189/EWG, 81/957/EWG, 82/232/EWG, 83/467/EWG, 84/449/EWG, 86/431/EWG, 87/432/EWG, 88/302/EWG, 88/490/EWG, 90/517/EWG, 91/325/EWG, 91/26/EWG/ 91/410/EWG, 91/632/EWG, 92/32/EWG 92/37/EWG, 92/69/EWG, 93/21/EWG, 93/67/EWG, 93/72/EWG, 93/90/EWG, 93/101/EWG, 93/105/EWG, 94/69/WE, 96/54/WE, 96/56/WE
- Klasyfikacja, oznakowanie i pakowanie niebezpiecznych preparatów 88/379/EWG zmieniona przez 89/178/EWG, 90/492/EWG, 91/155/EWG, 93/18/EWG, 93/112/EWG, 91/442/EWG, 95/65/EWG, 2001/58/WE
- Ograniczenie sprzedaży i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji i preparatów, 76/69/EWG zmieniona przez 79/663/EWG, 82/806/EWG, 82/828/EWG, 83/478/EWG, 85/46/EWG, 85/610/EWG, 89/677/EWG,

89/678/EWG, 91/173/EWG, 91/338/EWG, 91/339/EWG, 91/659/EWG, 94/27/WE, 94/48/WE, 94/60/WE, 96/55/WE, 97/10/WE, 97/16/WE

- Zamierzone uwalnianie do środowiska genetycznie zmodyfikowanych organizmów 90/219/WE zmieniona przez 94/15/WE, 97/35/WE
- Detergenty, 73/404/EWG zmieniona przez 82/242/EWG i 86/94/EWG i związana z nią dyrektywa w sprawie testowania biodegradacji, 73/405/EWG zmieniona przez 82/243/EWG
- Transport drogowy niebezpiecznych towarów 94/55/WE zmieniona przez 2006/89/WE

– Dyrektywy dotyczące hałasu:

- Pojazdy silnikowe 70/157/EWG zmieniona przez 73/350/EWG, 77/212/EWG, 81/334/EWG, 84/372/EWG, 84/424/EWG, 87/354/EWG, 89/491/EWG, 92/97/EWG i 96/20/WE
- Motocykle 78/1015/EWG zmieniona przez 87/56/EWG i 89/235/EWG
- Sprzęt budowlany (ramowa) 79/113/EWG zmieniona przez 81/1051/EWG i 85/405/EWG
- Samoloty poddźwiękowe, 80/51/EWG zmieniona przez 83/206/EWG
- Poddźwiękowe samoloty odrzutowe, 89/629/EWG
- Ograniczenie eksploatacji samolotów, 92/14/EWG zmieniona przez 99/28/WE
- W sprawie zbliżenia przepisów prawa państw członkowskich dotyczących dopuszczanie do eksploatacji sprzętu i maszyn budowlanych, 84/532/EWG
- Sprężarki, 84/533/EWG zmieniona przez 85/406/EWG
- Żurawie wieżowe, 84/534/EWG zmieniona przez 85/405/EWG
- Agregaty spawalnicze, 84/535/EWG zmieniona przez 85/407/EWG
- Agregaty prądotwórcze 84/536/EWG zmieniona przez 85/408/EWG
- Kosiarki betonu, 84/537/EWG zmieniona przez 85/409/EWG
- Kosiarki do trawy, 84/538/EWG zmieniona przez 87/252/EWG, 88/180/EWG i 88/181/EWG
- Koparki hydrauliczne, 86/662/EWG zmieniona przez 89/514/EWG i 95/2/WE
- Sprzęt gospodarstwa domowego, 86/594/EWG

– Dyrektywy dotyczące bezpieczeństwa nuklearnego i ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:

- Ochrona społeczeństwa i pracowników przed promieniowaniem, 80/836/EURATOM zmieniona przez 84/467/EURATOM
- Ochrona przed promieniowaniem związanym z naświetleniami medycznymi, 97/43/EURATOM
- Wczesna wymiana informacji w przypadku zagrożenia radiologicznego, 87/600/EURATOM
- Informowanie społeczeństwa, 89/618/EURATOM
- Ochrona pracowników z zewnątrz przed promieniowaniem, 90/641/EURATOM
- Przesyłanie odpadów radioaktywnych, 92/3/EURATOM uzupełniona przez 93/552/EURATOM
- Podstawowe normy bezpieczeństwa, 96/29/EURATOM
- Przesyłanie substancji radioaktywnych, 93/1493/EURATOM

2. Dokumenty programowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z perspektywą na lata 2011-2014 ,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.)
- Długotrwała strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju – „Polska 2025”,
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień Do Emisji CO₂ na lata 2008 - 2012,
- Krajowy program zwiększania lesistości,
- Polityka leśna państwa,
- Strategia gospodarki wodnej wraz z harmonogramem zadań Gospodarki Wodnej do roku 2020,
- Ocena eutrofizacji ze źródeł komunalnych w wodach płynących i stojących województwa podlaskiego w latach 2007-2009,
- Ocena poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacja stref województwa podlaskiego w 2010 roku,
- Program Nawodnień Rolniczych Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętym przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. - Strategią Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r.,
- Program Operacyjny "Rozwój Polski Wschodniej",
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego,
- Założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007- 2013,
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017,
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podlaskiego na lata 2011-2014,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Hajnowskiego na lata 2012- 2015 ,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Hajnowskiego do 2015 roku,
- Plan Rozwoju Lokalnego 2007-2013 Powiat Hajnowski,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miejskiej Hajnówka, 2004

ZAŁĄCZNIK NR 3 Bibliografia.

- Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002,
- Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996,
- Geografia Polski : środowisko przyrodnicze, red. nauk. L. Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004,
- Kistowski M., Staszek W., Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, Gdańsk, Wydaw. DJ, 1999,
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003,
- Bednarek R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997,
- Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚZNiL, 1999,
- Ochrona Środowiska 2005, GUS, Warszawa 2005,
- Piontek F., tom I, rozdział I Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym. Planowanie i wdrażanie polityka ochrony środowiska, poradnik, Warszawa, 2001.
- Poskrobko B., Zarządzanie środowiskiem, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006,
- Poskrobko B: Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998,
- Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002,
- Śleszyński J., Ekonomiczne problemy ochrony środowiska, ARIES, Warszawa 2000,
- Woś A., Klimat Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999,
- Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w roku 2009 – WIOŚ Warszawa 2010r.
- Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w roku 2010 – WIOŚ Warszawa 2011r.
- Wyniki badań wód podziemnych na terenie woj. podlaskiego w 2009 roku – WIOŚ Warszawa 2010r.
- Informacje o stanie środowiska na terenie województwa podlaskiego w 2010 roku,
- Informacje o stanie środowiska na terenie powiatu hajnowskiego w 2010 roku,
- Sprawozdanie z realizacji powiatowego planu gospodarki odpadami za okres od 1 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku,
- Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego,
- Strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej,
- Strona internetowa Ministerstwa Środowiska,
- Strona internetowa Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

ZAŁĄCZNIK NR 4 Proponowane kryteria pilności.

Proponowane kryteria pilności realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska:

1. Kryteria ogólne:

- Gotowość zadania do realizacji (pozwolenie na budowę, decyzja środowiskowa itp.)
- Pozytywne oddziaływanie na środowisko, ROŚ
- Wkład własny realizującego projekt
- Poparcie społeczne dla inwestycji

2. Inwestycje drogowe:

- Położenie na ważnym, z punktu widzenia społecznego, odcinku komunikacyjnym
- Położenie w pobliżu istotnych obiektów publicznych
- Nadmierne natężenie ruchu
- Ochrona przed hałasem komunikacyjnym

3. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno – ściekowej:

- Usytuowanie w pobliżu zbiorników zasobu wody pitnej
- Usytuowanie na obszarach chronionych
- Usytuowanie w pobliżu wód powierzchniowych

4. Inwestycje z zakresu gospodarki odpadami:

- Zgodność z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego.

5. Inwestycje z zakresu gospodarki energetycznej:

- Inwestycje przy wykorzystaniu źródeł energii odnawialnej
- Inwestycje mające na celu oszczędzanie energii i obniżające emisję zanieczyszczeń do powietrza

ZAŁĄCZNIK NR 5

Kompetencje burmistrza

Na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. Ochrona przyrody (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz 83 z póź. zmianami), kompetencje burmistrza to:

- a) wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości nie wpisanych do rejestru zabytków,
- b) w odniesieniu do nieruchomości wójt, burmistrz albo prezydent wymierza administracyjną karę pieniężną za:
 - zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności;
 - usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia;
 - zniszczenie drzew, krzewów lub terenów zieleni spowodowane niewłaściwym wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych.

Wg Art. 378 ust.3 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Tekst jednolity: Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 z póź. zmianami), kompetencje burmistrza to:

3. W przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest właściwy w sprawach:

1) wydawania decyzji, o których mowa w art. 150 ust. 1 i art. 154 ust. 1; t.j.:

Art. 150.

1. Organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki, o których mowa w art. 147 ust. 1, 2 i 4, lub obowiązki nałożone w trybie art. 56 ust. 4 pkt 1, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych; do wyników przeprowadzonych pomiarów stosuje się odpowiednio przepis art. 147 ust. 6.

Art. 154 ust. 1

1. Organ ochrony środowiska może ustalić, w drodze decyzji, wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska.

2) przyjmowania wyników pomiarów, o których mowa w art. 149 i 150; t.j.:

Art. 149.

1. Wyniki pomiarów, o których mowa w art. 147 ust. 1, 2 i 4, prowadzący instalację i użytkownik urządzenia przedstawiają organowi ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, jeżeli pomiary te mają szczególne znaczenie ze względu na potrzebę zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska.
2. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) rodzaje wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia, które ze względu na szczególne znaczenie dla zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska przekazuje się właściwym organom ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska,
 - 2) terminy i sposób prezentacji danych, o których mowa w pkt 1 – kierując się potrzebą zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska.
3. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 2, zostaną ustalone:
- 1) przypadki, w których wymagane jest przedkładanie wyników pomiarów z uwagi na:
 - a) rodzaj instalacji lub urządzenia,
 - b) nominalną wielkość emisji,
 - c) parametry charakteryzujące wydajność lub moc instalacji lub urządzenia;
 - 2) formy przedkładanych wyników pomiarów;
 - 3) układy przekazywanych wyników pomiarów;
 - 4) wymagane techniki przedkładania wyników pomiarów;
 - 5) terminy przedkładania wyników pomiarów w zależności od ich rodzajów.
4. Minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia:
- 1) inne niż wyniki pomiarów, o których mowa w art. 147 ust. 1, 2 i 4, dane zbierane w wyniku monitorowania procesów technologicznych w związku z wymaganiami pozwolenia, które ze względu na szczególne znaczenie dla zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska powinny być przekazywane właściwym organom ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska,
 - 2) terminy i sposób prezentacji danych, o których mowa w pkt 1 – kierując się potrzebą zapewnienia właściwym organom wyników monitorowania procesów technologicznych przez podmioty korzystające ze środowiska.

Art. 150.

1. Organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki, o których mowa w art. 147 ust. 1, 2 i 4, lub obowiązki nałożone w trybie art. 56 ust. 4 pkt 1, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych; do wyników przeprowadzonych pomiarów stosuje się odpowiednio przepis art. 147 ust. 6.
2. Wydając decyzję, o której mowa w ust. 1, właściwy organ może nałożyć obowiązek przedkładania mu wyników pomiarów, określając zakres i terminy ich przedkładania, a także wymagania w zakresie formy, układu i wymaganych technik ich przedkładania.
3. Jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych, organ ochrony środowiska może, w drodze decyzji, nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek przedkładania mu wyników pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki, o których mowa w art. 149 ust. 1, określając zakres i terminy ich przedkładania, a także wymagania w zakresie formy, układu i wymaganych technik ich przedkładania.

4. Postępowanie w przedmiocie wydania decyzji nakładającej obowiązek prowadzenia pomiarów lub ich przedkładania wszczyna się z urzędu.

3) przyjmowania zgłoszeń, o których mowa w art. 152 ust. 1; t.j.:

Art. 152.

1. Instalacja, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogąca negatywnie oddziaływać na środowisko, podlega zgłoszeniu organowi ochrony środowiska, z zastrzeżeniem ust. 8.